Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

Şase conferinţe prezentate la Hanovra
între 27 decembrie 1911 şi 1 ianuarie 1912

Traducere după:
Rudolf Steiner
DIE WELT DER SINNE UND DIE WELT DES GEISTES
GA 134
Editura Rudolf Steiner, Dornach/Elveţia 1990

Imaginea de pe copertă: Rudolf Steiner | Viaţă nouă (Mamă şi copil) 1924

Traducători: Diana Sălăjanu

Redactor: Ligia Sălăjanu

©1994 Editura TRIADE Cluj-Napoca
ISBN 973-9196-98-5

EDITURA TRIADE
Str. Cetăţii Nr. 9
400166 Cluj Napoca

Tel/Fax: 021.240.13.17
Mobil: 0740.216.020; 0745.086.007
edituratriade@yahoo.com

Despre publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Baza ştiinţei spirituale orientată antroposofic este constituită din lucrările scrise de Rudolf Steiner (1861 – 1925). Alături de acestea el a ţinut, între anii 1900 şi 1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât publice cât şi pentru membrii Societăţii Teosofice, iar mai târziu, ai Societăţii Antroposofice. Iniţial el voia ca aceste conferinţe, ţinute totdeauna liber, să nu fie fixate în scris, ele fiind concepute "drept comunicări orale, nedestinate tipăririi". Dar când textele acestor conferinţe au început să fie răspândite sub diverse forme şi cu greşeli, fiind redactate de unii dintre auditorii săi, el s-a simţit răspunzător de a le ordona. Această sarcină i-a încredinţat-o Mariei Steiner von Sivers. Ei îi revenea alegerea stenografilor, administrarea textelor şi corectarea lor în vederea editării. Deoarece, din lipsă de timp, Rudolf Steiner nu a putut să corecteze el însuşi textele decât într-un număr foarte mic de cazuri, trebuie ţinut cont de rezerva sa faţă de toate scrierile de acest gen: "Totuşi, trebuie luat în considerare faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există erori".

În lucrarea sa autobiografică ***Cursul vieţii mele*** (cap. 35) el se exprimă asupra raportului conferinţelor pentru membrii, care la început nu au fost accesibile decât sub formă de manuscris tipărit, faţă de scrierile sale publice. Pasajul respectiv este redat la sfârşitul acestui volum. Ceea ce este spus acolo este valabil, în acelaşi fel, şi pentru cursurile referitoare le diverse specialităţi, cursuri care se adresau unui număr mic de participanţi, familiarizaţi cu bazele ştiinţei spirituale.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a început, conform liniilor directoare date de ea, editarea Operelor Complete ale lui Rudolf Steiner. Prezentul volum face parte din această ediţie. Date mai amănunţite referitoare la text se găsesc, atât cât este necesar, la începutul capitolului "Indicaţii".

CUPRINS

PRIMA CONFERINŢĂ — *Hanovra, 27 decembrie 1911* — Lupta dintre direcţia de gândire şi simţire materialistă şi direcţia de gândire spirituală. Omul aşa cum l-a vrut Dumnezeu şi omul înstrăinat de Dumnezeu. Educarea gândirii în sensul uimirii, veneraţiei şi al acordului cu fenomenele lumii.

CONFERINŢA A DOUA — *Hanovra, 28 decembrie 1911* — Lăsarea în voia mersului lumii. Voinţa ce domneşte în lumea senzorială. Înţelepciunea ce domneşte în lumea naşterii şi a pieirii. Binele ca principiu creator, răul ca principiu aducător de moarte.

CONFERINŢA A TREIA — *Hanovra, 29 decembrie 1911* — Misterele vieţii. Dereglarea echilibrului prin influenţa luciferică. Îmbinarea neregulată a celor patru componente ale naturii umane.

CONFERINŢA A PATRA — *Hanovra, 30 decembrie 1911* — Trăirile materiei în spaţiu şi trăirile sufletului în timp. Plăsmuirea şi mişcarea vieţii sufleteşti în formaţiuni nespaţiale. Apariţia materiei care umple spaţiul din sfărâmarea formelor nespaţiale ale spiritualului. Diferite feluri de materie în natură şi în om.

CONFERINŢA A CINCEA — *Hanovra, 31 decembrie 1911* — Fiinţa dublă a omului: forma ce se pulverizează şi substanţa ce radiază. Misterul integrării ei în Cosmos: tehnica funcţionării karmei. Aprinderea spiritualului prin descompunerea materiei. Sângele, un suc cu totul deosebit.

CONFERINŢA A ŞASEA — *Hanovra, 1 ianuarie 1912* — Realităţi în devenire şi realităţi care mor. Cele şapte sfere ale plantelor şi punctul lor central. Cum lucrează lumea înconjurătoare la crearea omului global. Sfârşitul filosofiei ca ştiinţă a ideilor. Procesul expiraţiei şi inspiraţiei spirituale.

Invitaţie la un ciclu de conferinţe

Note

Rudolf Steiner despre stenogramele conferinţelor sale

Rudolf Steiner – viaţa şi opera

Ediţia Operelor Complete ale lui Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

PRIMA CONFERINŢĂ

Hanovra, 27 decembrie 1911 [Nota]

În acest ciclu de conferinţe, sarcina mea va fi aceea de a crea o punte de legătură între nişte lucruri relativ cotidiene, între nişte experienţe pe care omul le poate avea în viaţa obişnuită, şi problemele cele mai înalte ale omenirii. Şi cu aceasta urmează să ni se deschidă iarăşi una dintre căile ce duc de la viaţa cotidiană la ceea ce antroposofia sau ştiinţa spirituală poate fi pentru suflet şi pentru spirit. Noi ştim că antroposofia, prin faptul că ne adâncim din ce în ce mai mult în ceea ce ne poate da ea, se revarsă în simţirea noastră, se revarsă în voinţa noastră, se revarsă în acele forţe de care avem nevoie pentru a fi capabili să întâmpinăm cele mai diverse evenimente ale vieţii. Şi mai ştim că, aşa cum putem trăi acum antroposofia, prin in-fluenţele care vin la noi din lumile spirituale tocmai în epoca prezentă, această antroposofie reprezintă pentru omenirea actuală, aş zice, o necesitate. Noi ştim că într-un timp relativ scurt neamul omenesc ar pierde orice siguranţă, orice linişte interioară, orice pace necesară vieţii, dacă vestirea pe care o desemnăm drept antroposofie nu ar veni la această omenire tocmai în epoca noastră. Şi, în sfârşit, mai ştim că, de fapt, prin acest curent spiritual antroposofic, două direcţii de gândire şi simţire ale oamenilor se ciocnesc cu putere.

Una dintre ele este direcţia de gândire şi simţire materialistă, care a fost pregătită de-a lungul multor secole şi care în prezent a luat deja în stăpânire omenirea de pretutindeni, în cercurile cele mai largi, sau o va lua în stăpânire, cu siguranţă, în perioada următoare. Este direcţia de gândire şi simţire pe care o numim materialistă, materialistă în cea mai largă măsură. Şi ea năvăleşte, aş zice, împotriva celeilalte direcţii de gândire, care este antroposofia însăşi, împotriva direcţiei spirituale. Şi tot mai clar sesizabilă va fi, în viitorul apropiat, această luptă dintre cele două direcţii, dintre cele două direcţii de gândire şi simţire. Lupta va fi de-aşa natură, încât nici măcar nu vom putea distinge întotdeauna cu claritate dacă avem de-a face cu o direcţie de gândire şi simţire ca adevăr nemascată, cu o simţire nemascată a materialismului, să zicem, sau dacă nu cumva avem de-a face, sub tot felul de măşti, cu o direcţie de gândire şi de simţire sau alta. Fiindcă vor exista destule curente materialiste care, dacă putem spune astfel, vor lua o mască spirituală, şi uneori va fi greu să deosebim unde se află ascuns, de fapt, materialismul şi unde poate fi găsit cu adevărat curentul de gândire spiritual. Cât e de greu să te orientezi în această privinţă, am căutat să arăt în ultima vreme prin două conferinţe pe care le-am ţinut una după alta; într-una din ele am încercat să trezesc un sentiment al faptului că, pe baza anumitor gânduri şi idei care domnesc în epoca prezentă, cineva poate deveni un adversar cinstit şi sincer al antroposofiei. "Cum poate fi combătută ştiinţa spirituală", acest lucru am încercat să-l arăt într-o conferinţă, după care am prezentat o a alta, "Cum poate fi apărată ştiinţa spirituală" sau "Cum poate fi fundamentată ştiinţa spirituală" [Nota 1].

Să nu credeţi că mi-am imaginat că pot prezenta în aceste conferinţe tot ce trebuie spus într-o direcţie sau alta, eu am vrut doar să trezesc un sentiment al faptului că, într-adevăr, pot fi spuse multe, extraordinar de multe lucruri, cu o mare aparenţă de îndreptăţire, împotriva concepţiei despre lume spiritual-ştiinţifice şi că aceia care nu pot deloc altfel decât să facă să izbucnească, dacă mă pot exprima astfel, din sufletele lor, adversitatea, nu se numără deloc, în epoca actuală, printre oamenii cei mai lipsiţi de simţul adevărului, ci sunt adeseori cei mai cinstiţi căutători ai adevărului. Nu îmi propun deloc să vă înşir aici, din nou, toate argumentele care pot fi aduse împotriva ştiinţei spirituale; vreau doar să atrag atenţia asupra faptului că, pe baza obişnuinţelor de gândire, a concepţiilor din epoca noastră, există asemenea argumente, care pot fi clădite pe nişte fundamente juste, şi că ştiinţa spirituală poate fi combătută foarte temeinic. Numai că se iveşte o întrebare, atunci când ştiinţa spirituală e combătută astfel, când sunt înşirate toate argumentele ce pot fi aduse împotriva ştiinţei spirituale: prin ce se realizează combaterea cea mai temeinică, cea mai îndreptăţită? Vedeţi dvs., dacă un om se declară astăzi, pe baza premiselor fundamentale ale întregii sale fiinţe sufleteşti, adept al ştiinţei spirituale, şi pe urmă ajunge să cunoască tot ceea ce pot prezenta ştiinţele, în mod cuprinzător, pe baza ideii lor fundamentale materialiste, atunci el poate, dacă a cunoscut câtuşi de puţin lumea ştiinţifică a epocii prezente, să combată în mod temeinic ştiinţa spirituală. Dar trebuie să fi creat mai întâi în el însuşi, în propriul lui suflet, o anumită stare, pentru a putea întreprinde o asemenea infirmare temeinică. Trebuie să creeze o anumită stare în sufletul său. Această stare constă în faptul că un asemenea om, pentru a se apuca să combată ştiinţa spirituală, trebuie să se situeze pe poziţia simplei vieţi intelectuale, pe simplul punct de vedere intelectualist. Ce se înţelege prin aceasta, ne-o va arăta imediat o privire ce vine din direcţia opusă. Să reţinem pentru început foarte bine ceea ce am pus în faţa dvs. drept experienţă personală. Când cunoşti rezultatele ştiinţifice ale epocii prezente şi, ca să zicem aşa, te bizui numai pe intelectul tău, poţi infirma temeinic ştiinţa spirituală. Să păstrăm, de aceea, un moment de tăcere, având în noi acest gând, şi să încercăm acum să ne apropiem de sarcina noastră dintr-o altă direcţie.

Omul poate privi lumea, de fapt, din două direcţii. Una dintre imaginile lumii rezultă dacă omul, să zicem, priveşte un răsărit de soare minunat, când Soarele se iveşte din auriul zorilor născându-se, parcă, din el însuşi, trecând apoi strălucitor peste suprafaţa Pământului, şi când omul se cufundă în gândul că raza de soare, căldura solară, fac să iasă din solul pământesc viaţa, în ciclul ce se repetă anual. Sau omul se poate dărui şi momentului când Soarele a apus şi roşul amurgului s-a stins, când s-a aşternut, încetul cu încetul, întunericul nopţii şi nenumărate stele prind să licărească pe firmament; omul se poate cufunda în minunăţiile cerului înstelat al nopţii. Dacă priveşte astfel ceea ce este natura de jur împrejurul lui, omul va ajunge la o reprezentare care trebuie să-l umple de fericirea cea mai profundă. Fiindcă această reprezentare poate fi asemănătoare cu o idee fundamentală a lui Goethe. *Goethe* a spus odată într-un mod atât de minunat [Nota 2]: Ah, dacă ne înălţăm privirile spre minunăţiile lumii stelare şi dacă privim universul cu toate splendorile lui, avem, totuşi, până la urmă, sentimentul că toate acestea, că toate lucrurile care ne apar de jur împrejur atât de splendide, îşi dobândesc sensul lor numai când se oglindesc într-un om care admiră, într-un suflet uman. – Da, omul ajunge la gândul că, aşa cum aerul de jur împrejurul lui îi plăsmuieşte fiinţa, pătrunde în el, îl poate respira şi prin procesul pe care îl traversează în interiorul lui îşi construieşte propria sa entitate, că exact aşa cum el e un produs al acestui aer şi al legilor sale şi al compoziţiei sale, el este, într-un anumit sens, şi un produs al restului lumii celei vaste, care îl înconjoară cu tot ceea ce se revarsă în simţurile sale, nu numai în simţul văzului, ci şi în simţul care percepe lumea sunetelor şi celelalte lumi care năvălesc în el prin simţurile sale. Ajunge la gândul că omul stă în faţa acestei lumi senzoriale exterioare drept rezultatul apărut la confluenţa a tot ceea ce, din această lume senzorială, a contribuit la formarea lui, că el stă în aşa fel încât îşi poate spune: Dacă

privesc mai atent toate lucrurile care există acolo, afară, şi dacă reflectez temeinic asupra lor, dacă le percep cu toate simţurile mele, atunci văd că sensul a tot ceea ce văd aici, în ansamblu, este împlinit cel mai bine prin faptul că, la urmă, din toate acestea se cristalizează alcătuirea minunată a fiinţei umane înseşi.

Şi e adevărat că atunci pe om îl poate cuprinde acel sentiment pe care poetul grec l-a exprimat cu atâta forţă elementară prin cuvintele: "Multe lucruri grandioase trăiesc pe lume, dar nimic nu e mai grandios decât omul!" [Nota 3] Cât de unilaterale ne par toate revelaţiile lumii de afară! Dar în om, aceste revelaţii par să se fi unit pentru a forma ceva complet, dezvoltat în toate direcţiile, când privim lumea senzorială de afară şi apoi pe omul însuşi, în mijlocul acesteia, drept fiinţă înzestrată cu simţuri, în care se revarsă tot restul. Căci, cu cât privim mai exact lumea, cu atât mai mult ne apare omul drept punctul de confluenţă al tuturor aspectelor unilaterale ale restului universului. Dacă dezvoltăm în noi acest sentiment faţă de lumea cea mare şi confluenţa ei în om, în sufletul nostru se iveşte un gând pătruns de un sentiment care ne poate da o adâncă fericire, gândul despre omul voit de Dumnezeu, despre omul care se înfăţişează ca şi cum nişte fapte divine şi nişte intenţii divine ar fi clădit un întreg univers, din care ar face să se reverse pretutindeni influenţe, în aşa fel încât, în cele din urmă, aceste influenţe au putut să conflueze în opera cea mai demnă pe care zeii au aşezat-o din toate direcţiile în centrul universului: omul. Operă voită de zei! A spus-o şi unul care a observat tocmai din acest punct de vedere lumea senzorială exterioară în raport cu omul: Ce sunt toate instrumentele muzicianului [Nota 4], în comparaţie cu alcătuirea minunată a organului auditiv uman, acest instrument muzical, sau cu alcătuirea minunată a laringelui uman, celălalt instrument muzical! Putem admira multe lucruri în lume; dar a nu-l admira pe om, aşa cum se situează el în mijlocul lumii, este posibil numai dacă nu cunoşti alcătuirea lui minunată. Când ne dăruim unor asemenea observaţii, în sufletul nostru se iveşte gândul: Câte n-au făcut entităţile divin-spirituale, ca să-l creeze pe om!

Aceasta este una din căile pe care omul poate ajunge la o părere despre lume. Cealaltă cale ni se deschide când dezvoltăm în noi un sentiment pentru maiestatea şi forţa şi măreţia copleşitoare a ceea ce numim idealuri morale, când privim în propriul nostru suflet şi lăsăm să se audă puţin ceea ce reprezintă în lume idealurile morale. E necesară o natură umană sănătoasă, o natură umană sănătoasă din toate punctele de vedere, ca să poţi simţi în întreaga sa dimensiune maiestatea idealurilor morale ale omului. Putem dezvolta în noi şi în raport cu idealurile morale ceva care poate să acţioneze la fel de copleşitor în sufletul uman cum acţionează strălucirea şi splendoarea revelaţiilor universului prin omul din exterior. Acest lucru se întâmplă când cineva poate să aprindă în el întreaga iubire şi întreg entuziasmul care pot porni de la idealurile şi ţelurile morale ale omului. Aceasta ne poate pătrunde cu o căldură nespus de mare. Dar atunci acestui sentiment legat de idealurile morale i se alătură în mod absolut necesar un altul, drept gând ce rezultă din observarea mai sus amintită a lumii, care porneşte de la revelările universului prin om. Tocmai aceia care simt intens puterea idealurilor morale, tocmai ei simt şi acest gând cu cea mai mare intensitate. Ei simt gândul: Ce departe eşti, o, omule, aşa cum te prezinţi în prezent, ce departe eşti de înaltele idealuri morale care se pot arăta în inima ta! Cât de mic şi neînsemnat eşti, cu tot ce ştii, faci şi poţi face, în comparaţie cu măreţia idealurilor morale pe care ţi le poţi pune în faţă! Şi a nu simţi aşa, a nu te simţi astfel foarte mic în comparaţie cu idealurile morale, o asemenea atitudine poate să izvorască numai dintr-o micime sufletească. Fiindcă abia atunci când ajunge până la o anumită măreţie sufletească simte omul cât e de necorespunzător în comparaţie cu idealurile morale. Şi atunci în suflet răsare un gând, care ne cuprinde adeseori, ca oameni: gândul că noi încercăm plini de energie şi curaj să facem tot ce ne stă în puteri pentru a deveni din ce în ce mai maturi, pentru a transforma iar şi iar, puţin mai mult, în noi înşine, idealurile morale în forţe, puţin mai mult decât o puteam face mai înainte. Sau, se poate întâmpla şi ca, în anumite naturi, gândul că omul e atât de puţin pe măsura idealurilor morale să prindă rădăcini atât de mult, astfel încât ei să se simtă cu totul nimiciţi în ei înşişi, înstrăinaţi de Dumnezeu, tocmai pentru că, pe de-o parte, simt cu putere ceea ce a fost voit de Dumnezeu, când a creat omul exterior, situat în lumea senzorială. Aici stai tu, aşa îşi spun, poate, asemenea oameni, cu tot ceea ce eşti din punct de vedere exterior. Când te priveşti, ca fiinţă exterioară, trebuie să spui: tu eşti ceva în care se întâlnesc toate forţele întregii lumi voite de Dumnezeu, tu eşti o fiinţă voită de Dumnezeu, tu porţi un chip asemănător cu chipul lui Dumnezeu! Apoi, priveşti în interiorul tău. Şi aici ţi se arată idealurile pe care Dumnezeu ţi le-a înscris în inimă, şi care, fără îndoială, trebuie să fie pentru tine nişte forţe voite de Dumnezeu. Şi găseşti, ca experienţă ce izvorăşte din sufletul tău, incapacitatea ta de a fi pe măsura lui Dumnezeu.

Aceste două căi de a privi lumea există în om. Omul poate să se privească pe sine din exterior, să fie profund fericit din cauza naturii sale voite de Dumnezeu, şi omul poate să se privească din interior şi să fie profund învrăjbit cu sine însuşi din cauza sufletului său înstrăinat de Dumnezeu. Dar o simţire sănătoasă nu poate să-şi spună decât aşa: Din acelaşi temei originar divin din care vin forţele care l-au aşezat pe om într-un punct central, ca pe o chintesenţă extraordinară a întregului univers, din acelaşi temei originar divin trebuie să izvorască şi idealurile morale care sunt înscrise în inima noastră. De ce una e aşa îndepărtată de cealaltă? Aceasta este, de fapt, marea întrebare-enigmă a întregii existenţe umane. Şi, cu adevărat, în lume n-ar fi existat niciodată teosofie, n-ar fi existat nici filosofie, dacă în sufletul uman n-ar fi apărut, în mod conştient sau inconştient, în mod afectiv sau sub formă mai mult sau mai puţin clară din punct de vedere intelectual, această scindare, care a fost caracterizată mai înainte. Fiindcă din trăirea acestei scindări a izvorât întreaga cugetare şi cercetare umană mai profundă. Ce se aşază între omul voit de Dumnezeu şi omul înstrăinat de Dumnezeu? Aceasta este, de fapt, întrebarea fundamentală a oricărei filosofii. Chiar dacă această întrebare a fost mereu altfel formulată şi caracterizată, în cele mai diverse moduri, ea stă, totuşi, la baza întregii gândiri şi cugetări umane. Cum poate ajunge omul să aibă o reprezentare a faptului că poate fi clădită o punte de legătură între priveliştea, cu siguranţă dătătoare de fericire, a fiinţei noastre exterioare, şi aceea care, neîndoielnic, ne duce la scindarea cea mai adâncă, a sufletului nostru?

Ei bine, vedeţi dvs., noi trebuie să caracterizăm puţin calea pe care poate să meargă sufletul uman pentru a se înălţa într-un mod just şi demn până la întrebările supreme ale existenţei, şi trebuie să aflăm apoi în ce pot consta originile erorilor. Fiindcă în lumea de afară, în măsura în care această lume e dominată astăzi de ştiinţă, se spune întotdeauna, fără îndoială, când se vorbeşte de ştiinţă, de cunoaştere: Da, dacă am emis nişte judecăţi juste, dacă am gândit just, trebuie să rezulte cunoaşterea, adevărul. Am folosit odată, nu prea demult, ca să arăt ce eroare fundamentală zace în această premisă, că adevărul, cunoaşterea, trebuie să rezulte neapărat dacă emitem judecăţi juste, am folosit o comparaţie foarte simplă, pe care aş vrea s-o relatez şi aici; din ea veţi vedea că ceea ce e just nu trebuie să ducă neapărat la adevăr. A fost odată, într-un sat, un băieţel, pe care părinţii lui îl trimiteau să aducă franzele. El primea întotdeauna de la părinţi – să zicem că în satul acela se socotea în creiţari – câte zece creiţari şi el aducea pentru banii aceia şase franzele. Când cumpărai o franzelă, ea costa doi creiţari. Aşadar, el aducea întotdeauna acasă şase franzele pentru zece creiţari. Băieţelul nu era prea tare la aritmetică şi nu s-a întrebat niciodată cum se face că el primeşte întotdeauna zece creiţari, că o franzelă costă doi creiţari şi că pentru cei zece creiţari ai lui el aduce acasă şase franzele. Dar iată că el a primit un fel de frate vitreg. Dintr-o altă localitate, a fost adus în casă un băiat cam de aceeaşi vârstă cu el, dar care era foarte bun la aritmetică. El a văzut că noul său camarad s-a dus la brutar, că primise zece creiţari, el şi-a zis: Prin urmare, în mod necesar, trebuie să aducă acasă cinci franzele. El era un elev foarte bun la aritmetică şi gândea corect: o franzelă costă doi creiţari, el primeşte zece creiţari, deci, va aduce în mod absolut sigur acasă cinci franzele. Dar iată că băiatul aduse şase franzele. Atunci, bunul matematician zise: Dar asta e cu totul greşit, de vreme ce o franzelă costă doi creiţari şi ţie ţi s-au dat zece creiţari, şi de vreme ce doi se cuprinde în zece de cinci ori, tu nu poţi aduce acasă şase franzele. Poate că brutarul s-a înşelat, ori ai şterpelit tu încă o franzelă – adică ai furat. Dar iată, a doua zi băiatul aduse din nou şase franzele pentru zece creiţari. Fiindcă în satul acela era obiceiul ca cine cumpără cinci franzele să primească una în plus, aşa că, într-adevăr, dacă cineva cumpăra cinci franzele pentru zece creiţari, primea şase franzele. Era un obicei foarte plăcut pentru cei ce aveau nevoie în gospodăria lor tocmai de şase franzele.

Ei da, matematicianul cel bun a gândit absolut corect, el n-a făcut absolut nici o greşeală în gândirea lui, dar această gândire corectă nu coincidea cu realitatea. Trebuie să recunoaştem că gândirea cea corectă nu a ajuns nicidecum la realitate, fiindcă realitatea nu se orientează după gândirea cea corectă. Vedeţi dvs.: aşa cum s-a întâmplat în cazul acesta, se poate dovedi că, într-adevăr, în cazul gândurilor celor mai riguroase, mai rafinate, pe care le putem toarce vreodată în mod logic, putem obţine ceea ce este just, dar că, măsurate conform cu realitatea, ele pot fi cu totul şi cu totul eronate. Acest lucru se poate întâmpla mereu. De aceea, o dovadă obţinută pe calea gândirii nu poate fi niciodată decisivă pentru realitate, niciodată. Ne putem înşela, de altfel, şi în ceea ce priveşte înlănţuirea specifică dintre cauză şi efect, aşa cum ne putem înşela şi în raport cu lumea exterioară. Vreau să vă dau şi un asemenea exemplu. Să presupunem că un om merge în lungul unui râu, pe malul lui. Ajunge până într-un loc, noi vedem din depărtare cum se prăbuşeşte peste marginea râului, cade în apă; grăbim într-acolo, vrând să-l salvăm, dar este scos din apă mort. Oamenii văd cadavrul. Se poate constata, dacă vreţi, că respectivul s-a înecat, şi se poate proceda aici cu o deosebită agerime. Poate că pe locul unde a căzut în apă era o piatră; aşadar, spun oamenii, el s-a împiedicat de piatră, a căzut în apă şi s-a înecat. Fiindcă înlănţuirea de gânduri e corectă: dacă un om s-a plimbat pe malul unei ape, s-a împiedicat de piatra ce se afla acolo, a căzut în râu şi a fost scos afară mort, înseamnă că el s-a înecat. Nu poate fi altfel. Numai că tocmai cu acest om lucrurile trebuie că nu s-au petrecut astfel. Dacă nu ne lăsăm dominaţi de această înlănţuire cauză-efect, putem găsi că omul respectiv a avut un atac de cord în momentul în care a căzut în apă, şi în urma atacului de cord, fiindcă se afla pe malul râului, el a căzut în apă. Omul era deja mort când a căzut în apă, dar a mai trecut şi prin procesele prin care trece cel care cade în apă fiind încă viu. Vă daţi seama, dacă, din cauza îmbinării evenimentelor exterioare, cineva se decide la judecata: omul a alunecat, a căzut în apă şi s-a înecat –, judecata lui e greşită, ea nu corespunde realităţii, pentru că omul respectiv era deja mort când a căzut în apă şi nu a fost scos mort din apă deoarece căzuse în ea. Vedeţi dvs., judecăţi făcute în mod sucit, ca aceasta, în cazul căreia e atât de uşor să găseşti eroarea, se întâlnesc la fiecare pas în literatura noastră ştiinţifică, numai că acolo eroarea nu e observată, după cum nu s-ar observa niciodată nici în situaţia celui căzut în apă din cauza atacului de cord, dacă nu s-ar cerceta cazul. Asemenea greşeli, în nişte înlănţuiri mai subtile de la cauză la efect, se fac în permanenţă. Nu vreau să spun cu aceasta decât că gândirea noastră este absolut incompetentă în raport cu realitatea, că ea nu este relevantă, nu este deloc un judecător adecvat.

Dar cum ieşim atunci, din cufundarea în îndoială şi neştiinţă, ca să zicem aşa, dacă gândirea noastră, într-adevăr, nu poate fi o călăuză sigură? Cine are deja experienţă în legătură cu aceste lucruri, cine s-a ocupat mult de gândire, acela ştie că orice poate fi dovedit şi orice poate fi infirmat, lui nu îi mai impune deloc agerimea filosofiei. El poate să admire agerimea de gândire, dar nu se poate lăsa cu totul în seama simplei judecăţi a intelectului, deoarece ştie că pot fi găsite nişte judecăţi intelectuale la fel de juste şi în sens contrar. Această afirmaţie este valabilă pentru tot ceea ce poate fi dovedit sau infirmat. În această privinţă, pot fi făcute adeseori cele mai interesante observaţii tocmai în contact cu viaţa. Are un anumit farmec – în orice caz, numai un farmec teoretic – să cunoşti nişte oameni care tocmai au ajuns într-un anumit punct, în punctul în care ei trăiesc interior, simt în interiorul lor, că, de fapt, orice poate fi dovedit şi orice poate fi infirmat, dar care încă nu s-au maturizat în sensul a ceea ce poate fi numit concepţie spirituală despre lume.

Tocmai în săptămânile din urmă m-au preocupat adeseori asemenea gânduri, în amintirea unui om care mi-a ieşit odată în întâmpinare, prezentând expresia cea mai minunată a unei asemenea constituţii sufleteşti, fără ca el să fi ajuns până la o sesizare reală a realităţii prin ştiinţa spirituală. Dar el ajunsese până acolo unde a înţeles că toate afirmaţiile care sunt posibile din punct de vedere filosofic pot fi atât infirmate, cât şi fundamentate. E vorba de un profesor de la Universitatea din Viena, decedat acum câteva săptămâni, un om extraordinar de plin de duh; numele său este *Laurenz Müllner* [Nota 5]. Un om extraordinar de plin de duh, care a putut să prezinte cu mare claritate toate dovezile în sprijinul a tot felul de sisteme şi idei filosofice, dar care a fost în stare să şi infirme totul, desemnându-se mereu el însuşi drept un sceptic; din gura lui am auzit odată afirmaţia, îngrozitoare, într-un anumit sens: Ah, întreaga filosofie nu e altceva decât un joc foarte frumos al gândurilor! Şi dacă ai fi observat adeseori scânteierea spirituală a jocului de gânduri a acestui om, era foarte interesant să vezi, de asemenea, cum tocmai Laurenz Müllner nu putea fi reţinut niciodată într-un punct oarecare, fiindcă el nu admitea niciodată nimic, cel mult, când cineva aducea vreun argument împotriva unei concepţii despre lume: atunci el ştia să prezinte, cu multă iubire, toate argumentele care puteau fi aduse în apărarea respectivei concepţii despre lume, pe care, poate, cu câteva zile mai înainte o făcuse praf cu mare agerime, din toate punctele de vedere. Era o minte extraordinar de interesantă, într-un anumit sens, într-adevăr, unul dintre cei mai importanţi filosofi care au trăit în această perioadă. Este interesant şi ce anume l-a dus la această dispoziţie fundamentală. Fiindcă, pe lângă faptul că era un cunoscător temeinic al evoluţiei filosofice a omenirii, Laurenz Müllner era, totodată, preot catolic şi el voia întotdeauna să rămână un bun preot catolic, deşi la urmă a fost timp de mulţi ani profesor la Universitatea din Viena. Şi felul său de a se cufunda în înlănţuirile de gânduri catolice a făcut, pe de-o parte, ca, într-adevăr, în comparaţie cu înlănţuirile de gânduri fertilizate de o anumită ardoare religioasă, să-i pară mic tot ceea ce îi apăruse în lume, în rest, drept simplu joc de gânduri; dar faptul că, totuşi, nu putea să iasă din cadrul simplei îndoieli, aceasta s-a datorat catolicismului său. El era prea mare, ca să rămână la catolicismul dogmatic, dar, pe de altă parte, catolicismul era prea mare în sufletul său, pentru ca el să se fi putut înălţa la o înţelegere spiritual-ştiinţifică a realităţii. E extraordinar de interesant să observi un asemenea suflet, care a ajuns tocmai până în punctul în care poţi studia de ce are omul nevoie ca să ajungă la adevăr. Fiindcă, bineînţeles, şi acestui om ager la minte îi era clar că prin gândirea lui nu se poate ajunge la realitate.

Deja în vechea Grecie s-a spus de unde trebuie să pornească, la început, cugetarea umană sănătoasă, ca să ajungă cândva la realitate. Şi acea afirmaţie care a fost făcută deja în Grecia antică mai este valabilă, în mod absolut sigur, şi astăzi. Fiindcă deja în Grecia antică se spunea: Orice căutare umană trebuie să pornească de la uimire [Nota 6]. Dar să luăm această afirmaţie în sensul ei pozitiv, dragii mei prieteni! Să luăm în sens pozitiv ideea că în sufletul care vrea să ajungă la adevăr trebuie să fi existat o dată această stare, de a sta plin de uimire în faţa universului. Cine este în stare să perceapă întreaga forţă a acestei maxime greceşti, ajunge să-şi spună: Când un om, indiferent cum sunt, în rest, condiţiile în care el ajunge la cercetare şi cugetare umană, porneşte de la uimire, aşadar, nu de la altceva, ci de la uimirea în faţa realităţilor lumii, atunci e ca şi cum o sămânţă ar fi pusă în pământ şi din ea ar creşte o plantă. Fiindcă, într-un anumit sens, orice cunoaştere trebuie să aibă drept sămânţă uimirea. Altfel este dacă un om nu porneşte de la uimire, ci, poate, de la faptul că, într-o anumită perioadă din tinereţea sa, bravii lui dascăli i-au vârât în cap anumite principii, care l-au făcut să devină filosof; sau, dacă el a devenit filosof, ei bine, din cauză că în mediul social în care a crescut era obiceiul ca oamenii să înveţe asemenea lucruri şi el a ajuns la filosofie în virtutea împrejurărilor care existau tocmai atunci. După cum se ştie, şi examenul la filosofie este cel mai uşor de trecut. Într-un cuvânt, există sute şi mii de puncte de plecare pentru filosofie, care nu îşi au izvorul în uimire, ci în altceva. Toate punctele de plecare de acest fel duc numai la o convieţuire cu adevărul care poate fi comparată cu situaţia în care facem o plantă din carton şi nu o facem să iasă din sămânţă. Comparaţia este absolut valabilă, fiindcă orice cunoaştere reală, care vrea să aibă perspectiva de a avea ceva comun cu enigmele lumii, trebuie să iasă din sămânţa uimirii. Şi cineva poate să fie un gânditor cât de ager, el poate suferi, aş zice, de o anumită exaltare a agerimii: dacă el n-a trecut niciodată prin stadiul uimirii – din căutările lui nu va ieşi nimic; vor ieşi nişte înlănţuiri de idei agere, inteligente, şi nimic nejust, dar nu e necesar ca ceea ce e just să ajungă neapărat la adevăr. Este absolut necesar ca, înainte de a începe să gândim, înainte de a ne pune în mişcare gândirea, să fi trecut prin starea de uimire. Şi o gândire care se pune în mişcare fără a fi trecut prin starea de uimire rămâne, în fond, un simplu joc de gânduri. Aşadar, gândirea trebuie să-şi aibă originea, dacă pot să spun aşa, în uimire.

Şi, mai departe. Ceea ce am spus nu e încă suficient. Dacă gândirea îşi are originea în uimire şi omul respectiv e predispus prin karma lui să devină foarte ager la minte, foarte inteligent, şi dacă, dintr-o anumită trufie, el ajunge foarte curând să se bucure singur de inteligenţa lui şi

să nu mai dezvolte pe urmă decât inteligenţa, atunci nici uimirea de la început nu-l ajută deloc. Fiindcă, dacă, după ce uimirea a prins rădăcini în suflet, omul nu face nimic altceva, în continuarea gândirii sale, decât să gândească, el nu poate ajunge la realitate. Luaţi bine seama, subliniez şi aici acest lucru, eu nu vreau să spun că omul trebuie să renunţe la gânduri şi că gândirea este dăunătoare. Fiindcă aceasta este o părere foarte larg răspândită şi în cercurile teosofice. Gândirea e considerată de-a dreptul rea şi dăunătoare, deoarece se spune că omul trebuie să pornească de la uimire. Dar, dacă a început puţin să gândească, şi poate să înşire cele şapte principii constitutive ale omului [Nota 7] ş.a.m.d., nu e necesar ca el să înceteze acum cu gândirea, nu, gândirea trebuie să rămână. Dar după uimire trebuie să vină o altă stare sufletească, şi anume aceea pe care o putem desemna cel mai bine drept veneraţie faţă de ceea ce încearcă gândirea să abordeze. După starea de uimire, trebuie să vină starea de veneraţie, de respect profund. Şi orice gândire care ar vrea să se emancipeze de veneraţie, de înălţarea plină de veneraţie a privirii spre ceea ce se oferă gândirii, nu va putea să pătrundă în realitate. Gândirea nu are voie niciodată, ca să spunem aşa, să danseze cu paşi uşori prin lume, cu propriii ei paşi uşori. Ea trebuie să-şi aibă rădăcinile, după ce a trecut de stadiul uimirii, în sentimentul de veneraţie faţă de temeiurile lumii.

Aici, calea cunoaşterii ajunge, în orice caz, într-o opoziţie foarte puternică faţă de ceea ce numim astăzi ştiinţă. Fiindcă, dacă dvs. îi spuneţi unui om care stă astăzi în laborator în faţa retortelor sale şi analizează nişte substanţe, pe care le recompune prin sinteză: Totuşi, tu nu poţi cerceta adevărul! Tu vei descompune, ce-i drept, frumuşel, şi vei recompune frumuşel, dar ceea ce faci tu sunt simple fapte. Tu te apropii de ele fără pietate, fără a aduce veneraţie în întâmpinarea realităţilor lumii. De fapt, ar trebui ca tu să stai în faţa a ceea ce se petrece în retortele tale cu aceeaşi pietate şi veneraţie plină de respect cu care stă un preot la altar. – Ce vă va răspunde astăzi un asemenea om? Probabil va râde de dvs., va râde îngrozitor de tare, fiindcă de pe poziţiile ştiinţei actuale nu se poate înţelege deloc că veneraţia ar putea să aibă ceva de-a face cu adevărul, cu cunoaşterea. Dacă nu va râde de dvs., un asemenea om vă va spune, cel mult: Eu sunt în stare să mă entuziasmez cu adevărat pentru ceea ce se petrece în retortele mele, dar tu nu vei putea să-l faci să înţeleagă pe un om rezonabil că acest entuziasm poate fi şi altceva decât o problemă a mea, personală, că ea ar putea să aibă ceva comun cu cercetarea adevărului. – Vom părea mai mult sau mai puţin nebuni, faţă de oamenii de ştiinţă din epoca actuală, dacă vom spune că cercetarea şi mai ales gândirea asupra lucrurilor nu are voie să se emancipeze niciodată de ceea ce trebuie să numim veneraţie, că nu avem voie să facem nici un pas în gândire fără a fi pătrunşi de sentimentul veneraţiei faţă de ceea ce cercetăm. Acesta este al doilea aspect.

Dar şi un om care a ajuns până la un anumit grad de veneraţie şi apoi, fiindcă a trăit acest sentiment al veneraţiei, ar vrea să înainteze acum doar cu gândirea, ar ajunge iarăşi la ceva inconsistent, n-ar mai putea să înainteze. El ar găsi ceva just şi, pentru că a trecut de primele două trepte, lucrul just găsit de el ar fi străbătut de tot felul de puncte de vedere solid întemeiate. Dar el tot ar ajunge curând – în mod inevitabil – pe un teren nesigur. Fiindcă în starea noastră sufletească trebuie să se instaleze o a treia treaptă, după ce am trăit în suficientă măsură uimirea şi veneraţia, şi această a treia treaptă este cea pe care am putea-o desemna drept: a ne simţi într-un acord plin de înţelepciune cu legile lumii. Da, vedeţi dvs., această stare în care ne simţim într-un acord plin de înţelepciune cu legile lumii nu o putem crea în nici un alt fel decât dacă, într-un anumit sens, am înţeles deja lipsa de valoare a simplei gândiri, după ce ne-am spus în repetate rânduri: Acela care clădeşte numai pe justeţea gândirii – indiferent că fundamentează ori infirmă ceva, nu acesta este esenţialul –, un asemenea om se află în situaţia băiatului nostru care a socotit corect numărul de franzele. Dacă băiatul ar fi fost în stare să-şi spună: Ceea ce tu socoteşti poate fi corect, dar tu nu trebuie să clădeşti deloc pe gândirea ta corectă, ci trebuie să mergi pe urmele adevărului, trebuie să te pui în acord cu realitatea, atunci băiatul ar fi găsit ceva care se situează mai sus decât corectitudinea calculelor sale: obiceiul din acel sat de a se da o franzelă în plus celui care cumpără cinci franzele. El ar fi aflat că omul trebuie să iasă din sine, să se ducă în lumea exterioară, şi că gândirea justă nu decide deloc asupra faptului că ceva este real sau nu.

Dar această punere în acord plină de înţelepciune cu realitatea nu merge de la sine. Dacă ar merge de la sine, dragii mei prieteni, atunci dvs. n-aţi trăi acum şi niciodată un om n-ar trăi în acest punct ispitirea prin Lucifer. Fiindcă, de fapt, conducătorii divini ai lumii îi meniseră omului ceea ce numim posibilitatea de a face distincţie între bine şi rău, de a dobândi cunoaşterea, de a mânca din pomul cunoaşterii – dar pentru un moment ulterior. Greşeala oamenilor constă în faptul că ei au vrut să-şi însuşească mai devreme această cunoaştere a deosebirii dintre bine şi rău. Prin ispitirea luciferică, ei au vrut să-şi însuşească mai devreme ceea ce le fusese menit pentru mai târziu; aici e problema. De aici nu putea să rezulte decât o cunoaştere neputincioasă, o cunoaştere care se raportează la cunoaşterea reală pe care omul ar fi trebuit să şi-o cucerească, aşa cum îi fusese ea menită, la fel ca un copil născut prematur la un copil născut la termen, maturizat până la capăt. Astfel că vechii gnostici – simţim câtă dreptate aveau – au folosit cu adevărat cuvântul: Cunoaşterea umană, aşa cum îl însoţeşte ea pe om prin lume, de-a lungul încarnărilor sale, este, de fapt, ceva născut prematur, o ektroma [Nota 8], fiindcă oamenii n-au ştiut să aştepte până când ar fi trecut prin toate treptele care ar fi trebuit să-i conducă apoi la cunoaştere. Ar fi trebuit, aşadar, să treacă un timp, în care omul să fi lăsat să se maturizeze anumite stări sufleteşti, pe urmă ar fi trebuit să-i revină cunoaşterea. Acest păcat originar al omenirii mai este comis până în zilele noastre; fiindcă, dacă el n-ar fi comis, oamenii s-ar gândi mult mai puţin cum îşi pot însuşi cât mai repede, drept adevăr, un lucru sau altul, şi ei s-ar gândi cum se pot maturiza pentru a înţelege, abia atunci, anumite adevăruri.

Şi acesta este tot un lucru care ar putea să-i pară atât de ciudat omului modern, dacă cineva ar veni şi ar zice: Tu înţelegi foarte bine teorema lui Phytagora; dar, dacă vrei să o înţelegi în semnificaţia ei misterioasă: suma pătratelor celor două catete este egală cu pătratul ipotenuzei – sau să luăm o formulare mai simplă: Înainte de a deveni matur ca să înţelegi că 3 x 3 = 9, tu trebuie să mai treci, în sufletul tău, prin trăirile cutare sau cutare! Şi un om din zilele noastre ar râde şi mai tare dacă cineva i-ar spune: Tu înţelegi aceasta abia când te pui în acord cu legile lumii, care au ordonat lucrurile în aşa fel încât legile matematice ne apar într-un anumit mod. De fapt, oamenii mai comit încă şi acum păcatul originar, deoarece ei cred că pe fiecare treaptă pot înţelege totul şi nu acordă nici o importanţă faptului că mai întâi trebuie să fi trecut prin anumite experienţe, ca să înţelegi un lucru sau altul, că trebuie să ai la bază în interiorul tău conştienţa faptului că, la urma urmei, cu toate judecăţile noastre riguroase, nu putem obţine absolut nimic în domeniul realităţii.

Aceasta ţine de cea de-a treia stare pe care trebuie s-o descriem. Oricât de mult ne-am încorda judecata – în judecată poate să survină oricând o greşeală. O judecată justă poate rezulta numai după ce am atins un anumit grad de maturitate, după ce am aşteptat până când judecata a venit ea însăşi la noi. Judecata nu are ceva comun cu realitatea atunci când ne dăm osteneala de a emite o judecată justă, ci atunci când ne străduim să devenim atât de maturi, încât judecata să se apropie singură de noi. Oricât de tare s-ar strădui cineva să emită o judecată justă, el nu poate conta pe faptul că prin acest efort interior va ajunge la o judecată decisivă. Poate spera să ajungă la o judecată justă numai acela care face cu cea mai mare grijă tot ce este necesar pentru a deveni tot mai matur şi mai matur, aşteptând, ca să spunem aşa, judecăţile juste de la revelaţiile care se revarsă spre el, pentru că a devenit matur. Aici, bineînţeles, putem face experienţele cele mai ciudate. Un om care emite rapid orice judecată va gândi, bineînţeles: Dacă un om a căzut în apă şi a fost scos afară mort, el s-a înecat. Dar unul care a devenit înţelept, care s-a maturizat prin experienţele vieţii, va şti că o justeţe generală nu înseamnă absolut nimic pentru un caz individual, că în fiecare caz trebuie să ne dăruim în mod multilateral realităţii care ni se înfăţişează, că trebuie să lăsăm întotdeauna ca faptele care au loc în faţa noastră să emită judecata. Putem găsi confirmată foarte bine în viaţă această atitudine.

Să luăm următorul caz: Un om spune astăzi ceva. Ei bine, dvs. puteţi fi de altă părere, puteţi spune: Ceea ce spune ăsta e absolut greşit. Căci dvs. puteţi avea, firește, o altă părere decât celălalt om. Bine, poate fi greşit şi ceea ce spune el, şi ceea ce spuneţi dvs.; dintr-un

anumit punct de vedere, amândouă judecăţile pot fi juste şi amândouă pot fi greşite. Pe această a treia treaptă, nu veţi mai considera important faptul că unul are o părere, diferită de a celuilalt. Acest lucru nu spune absolut nimic; aici nu ne situăm decât pe culmea propriei noastre judecăţi. Cel care a devenit înţelept este rezervat cu judecata lui, şi nu o exprimă nici chiar atunci când este conştient de faptul că s-ar putea să aibă dreptate; el îşi reţine în interiorul lui părerea, ca în mod experimental, de probă. Dar ia presupuneţi că un om vă spune astăzi ceva; după două luni, el spune ceva cu totul opus: aici, dvs. vă puteţi scoate cu totul din joc, dvs. nu aveţi nimic de-a face cu cele două fenomene. Dacă lăsaţi să acţioneze asupra dvs. cele două fenomene, nu veţi fi nevoit să-l contraziceţi pe nici unul, căci ele se contrazic reciproc. Aici, judecata o emite lumea exterioară, nu dvs. Înţeleptul începe abia aici să emită judecăţi. E interesant: Oamenii nu vor înţelege niciodată felul în care şi-a făcut Goethe, de exemplu, cercetările sale din domeniul ştiinţelor naturii, dacă nu au această noţiune a înţelepciunii, că lucrurile trebuie să emită ele înseşi judecăţile. De aceea, Goethe a făcut şi interesanta afirmaţie [Nota 9] – o găsiţi în introducerile scrise de mine la lucrările de ştiinţele naturii ale lui Goethe -: De fapt, n-ar trebui să emitem niciodată judecăţi sau ipoteze în legătură cu fenomenele exterioare, căci fenomenele sunt teoria, ele îşi exprimă singure ideile, după ce ne-am maturizat într-o asemenea măsură încât să le lăsăm să acţioneze în mod just asupra noastră. Nu este esenţial să ne situăm, ca să zicem aşa, în dosul fenomenelor şi să stoarcem din sufletul nostru ceea ce socotim că e just, ci esenţialul este să facem în aşa fel încât să devenim maturi şi să aşteptăm ca judecata să ţâşnească spre noi din faptele înseşi. Trebuie să ne situăm faţă de gândire în aşa fel încât să nu transformăm gândirea într-un judecător de tribunal, care emite sentinţe asupra lucrurilor, ci într-un instrument prin care lucrurile să se poată exprima pe ele înseşi. Aceasta înseamnă a ne pune în acord cu lucrurile.

Nici când am trecut prin a treia stare gândirea nu are încă voie să vrea să stea pe propriile ei picioare, abia acum vine, aş zice, starea sufletească cea mai înaltă pe care trebuie s-o atingem, dacă vrem să ajungem la adevăr. E starea care poate fi desemnată foarte bine prin cuvântul supunere. Uimire, venerație, acord plin de înţelepciune cu fenomenele lumii, a te lăsa cu încredere în voia mersului lumii – acestea sunt treptele care trebuie parcurse şi care trebuie să meargă întotdeauna în paralel cu gândirea, care nu au voie să părăsească niciodată gândirea – altfel, gândirea ajunge doar la ceea ce este just, dar nu la ceea ce este adevărat. Să ne oprim puţin, tăcuţi, în locul un-de am ajuns, prin uimire, venerație, acord plin de înţelepciune cu fe-nomenele lumii, până la ceea ce am numit azi "a te lăsa cu încredere în voia mersului lumii", stare pe care încă nu am explicat-o, dar o vom explica mâine. Să reţinem că ne-am oprit astăzi la starea de a te lăsa cu încredere în voia mersului lumii şi să reţinem, pe de altă parte, întrebarea la care deja am reflectat: De ce, pentru a putea infirma ştiinţa spirituală, nu e suficient să devenim numai intelectuali. Să le privim ca pe două întrebări la care vom continua mâine să căutăm răspuns.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

CONFERINŢA A DOUA

Hanovra, 28 decembrie 1911

Am ajuns ieri să discutăm despre acea stare sufletească pe care am numit-o "a te lăsa cu încredere în voia mersului lumii" şi care ne-a apărut, în primă instanţă, drept cea mai înaltă dintre stările sufleteşti la care trebuie să ajungem, dacă vrem ca gândirea, ca ceea ce numim în sens obişnuit cunoaştere, să pătrundă în realitate, dacă vrem ca ea să aibă de-a face cu realitatea, cu ceea ce este într-adevăr real. Cu alte cuvinte: o gândire care s-a ridicat la nivelul acelor stări sufleteşti în cadrul cărora ne-am însuşit mai întâi uimirea, apoi ceea ce numim dăruire plină de veneraţie faţă de lumea realului, apoi ceea ce putem numi a te şti într-un acord plin de înţelepciune cu fenomenele lumii. O gândire care nu s-ar mai putea înălţa şi în regiunea caracterizată drept starea sufletească de a te lăsa în voia mersului lumii, o asemenea gândire nu ar putea să ajungă la real. Ei bine, această stare de a te lăsa în voia mersului lumii poate fi cucerită numai dacă ne străduim într-un mod foarte energic să ne aducem mereu şi mereu în faţa ochilor faptul că simpla gândire nu are o importanţă decisivă şi dacă ne mai străduim, în continuare, să facem tot mai vie şi mai energică în noi o dispoziţie care ne spune fără încetare: Tu nu trebuie să aştepţi deloc de la gândirea ta să-ţi furnizeze cunoştinţe despre adevăr, ci tu trebuie să aştepţi de la gândirea ta, în primă instanţă, doar ca ea să te educe. E extraordinar de important să dezvoltăm în noi această dispoziţie, a faptului că gândirea noastră ne educă. Dacă aplicaţi cu adevărat în mod practic acest principiu, veţi rezolva diferite lucruri într-un cu totul alt mod decât se crede astăzi că trebuie ele rezolvate.

Vă cred dacă îmi spuneţi că nu mulţi dintre dvs. l-au studiat temeinic pe *Kant*. Şi nici nu e necesar. E suficient să spunem aici, pentru început, că în lucrarea cea mai importantă, cea mai deschizătoare de drumuri a lui Kant, "Critica raţiunii pure", găsiţi întotdeauna pe o pagină dovada *pro* şi pe cealaltă pagină dovada *contra*. Să luăm o propoziţie, de exemplu [Nota 10]: Lumea şi-a început cândva, în timp, existenţa, apoi Kant aşază, poate, pe cealaltă pagină a aceleiaşi file de carte, propoziţia: Lumea a existat întotdeauna, din veşnicie. Şi el aduce pentru fiecare dintre aceste două propoziţii – despre care uşor putem vedea că una exprimă exact contrariul a ceea ce exprimă cealaltă – nişte dovezi valabile, atât pentru una dintre propoziţii, cât şi pentru cealaltă. Cu alte cuvinte: el dovedeşte în acelaşi fel că lumea a avut cândva un început şi apoi că lumea nu a avut nici un început. Kant numeşte aceasta antinomii şi vrea să demonstreze astfel caracterul limitat al facultăţii umane de cunoaştere, vrea să arate că omul ajunge în mod inevitabil la asemenea argumentaţii care se contrazic reciproc. Ei bine, cât timp cineva este de părere că prin gândire sau prin prelucrarea noţiunilor pe bază de gândire a experienţelor se ajunge la adevăr, adică la suprapunerea cu o realitate obiectivă, cât timp cineva se dăruieşte acestei păreri, este, într-adevăr, îngrozitor pentru omul respectiv să i se arate că putem dovedi un lucru şi putem dovedi apoi exact contrariul. Căci, cum să ajungem la realitate prin dovezi! Dar, dacă ne-am educat în aşa fel încât ştim că mai ales acolo unde intră în considerare lucrurile decisive, gândirea nu decide nimic în legătură cu realitatea, dacă ne-am educat în mod energic în aşa fel încât să concepem gândirea doar ca mijloc de a deveni înţelepţi, de a ne lua în propriile mâini dezvoltarea noastră spre înţelepciune, atunci nu ne deranjează deloc faptul că o dată poate fi dovedit un lucru şi că apoi poate fi dovedit exact contrariul. Fiindcă, în acest caz, observăm foarte curând: tocmai datorită faptului că realitatea nu ne poate deranja cu nimic în munca de prelucrare a noţiunilor, noi putem să lucrăm şi să ne autoeducăm în modul cel mai liber în domeniul noţiunilor şi al ideilor. Dacă am fi corectaţi în permanenţă de realitate, nu am avea în munca de prelucrare a noţiunilor un mijloc liber de autoeducare. Reflectaţi bine la faptul că noi avem în munca de prelucrare a noţiunilor noastre un mijloc de autoeducare liber, eficient, numai datorită faptului că nu suntem deranjaţi niciodată de realitate în munca de prelucrare liberă a noţiunilor.

Ce înseamnă aceasta: nu suntem deranjaţi? Ei bine, ce ar fi o asemenea deranjare a noastră de către realitate, în munca de prelucrare liberă a noţiunilor? Ne-am putea reprezenta puţin o asemenea deranjare, dacă am opune gândirii noastre umane, în primă instanţă în mod pur ipotetic – vom vedea mai târziu că aceasta nu trebuie să rămână neapărat o ipoteză – gândirea divină. Atunci am putea spune: Despre gândirea divină nu ne putem forma, în primă instanţă, noţiunea că nici ea nu are nimic comun cu realul, ci despre gândirea divină – s-o luăm mai întâi, aşadar, în mod ipotetic – ne putem forma numai noţiunea că ea intervine adânc în realitate. Ei, şi de aici nu decurge mai puţin lucru decât că: Dacă omul face cu gândirea sa o greşeală, aceasta este o greşeală, şi ea nu are consecinţe prea grave, ea este, ca să spun aşa, o simplă greşeală de logică. Şi dacă omul îşi dă seama mai târziu că a făcut o greşeală, el o poate corecta şi a făcut astfel ceva pentru cunoaşterea de sine, a devenit mai înţelept. Dar ia să luăm gândirea divină: Ei bine, dacă gândirea divină gândeşte corect, se întâmplă ceva, iar dacă ea gândeşte incorect, ceva este distrus, ceva este nimicit. Aşadar, dacă noi am avea o gândire divină, atunci, cu fiecare noţiune greşită pe care am concepe-o, noi am provoca imediat un proces de nimicire, mai întâi în corpul nostru astral, apoi în corpul nostru eteric şi, de aici, şi în corpul nostru fizic, iar urmarea unei noţiuni greşite ar fi – dacă am avea o gândire divină eficientă, dacă gândirea noastră ar avea de-a face cu realitatea – urmarea ar fi că am provoca în interiorul nostru un uşor proces de uscare într-o anumită parte a trupului nostru, un proces de osificare. În acest caz, nu am avea voie să facem decât foarte puţine greşeli, căci omul ar face în curând atâtea greşeli, încât şi-ar usca de tot trupul, astfel încât acesta s-ar descompune complet, omul respectiv l-ar avea în curând distrus, dacă ar transpune în realitate greşelile care au existat în gândirea sa. Noi ne menţinem cu adevărat în realitate numai datorită faptului că gândirea noastră nu intervine în această realitate, că noi suntem feriţi de intervenţia gândirii noastre în realitate. Astfel că noi putem face greşeli peste greşeli în gândirea noastră: dacă mai târziu corectăm aceste greşeli, ne-am educat noi înşine, am devenit mai înţelepţi, dar nu am provocat cu greşelile noastre nişte efecte pustiitoare. Dacă ne pătrundem tot mai mult şi mai mult de forţa morală a unui asemenea gând, ajungem la acea stare de a te lăsa în voia mersului lumii, care ne face, în cele din urmă, să nu mai folosim deloc gândirea pentru a afla ceva despre lucrurile exterioare, în punctele decisive ale vieţii.

Sună ciudat, nu-i aşa, şi, în primă instanţă, pare imposibil să facem aşa ceva. Şi, totuşi: ce-i drept, n-o putem face la modul absolut, dar o putem face într-o anumită privinţă. Aşa cum suntem noi alcătuiţi, ca oameni, nu ne vom putea dezobişnui cu totul, trăind în lume, să emitem judecăţi asupra lucrurilor; noi trebuie să emitem judecăţi – vom mai vedea, în cursul conferinţelor, de ce –, adică, noi trebuie să facem ceva pentru viaţă, pentru viaţa practică, ceva care, de fapt, nu pătrunde cu adevărat până în străfundurile realităţii. Aşadar, noi trebuie să emitem judecăţi, dar atunci, printr-o muncă de autoeducare înţeleaptă, trebuie să trezim în noi prudenţa, în cazul oricărei judecăţi,

prudenţa faţă de ceea ce considerăm că este adevărat în judecăţile noastre. Noi ar trebui să ne străduim neîncetat să ne privim nouă înşine peste umăr, aş zice, şi să ne lămurim asupra fap-tului că acolo unde ne folosim agerimea de gândire, noi bâjbâim, de fapt, pe un teren nesigur, că peste tot ne putem înşela. Aceasta îi loveşte în moalele capului pe adepţii certitudinii, pe cei care cred că nu mai înaintează cu adevărat dacă trebuie să se îndoiască de ea, pe cei convinşi că ceea ce lipesc ei ca etichetă, drept judecată a lor, pe fiecare eveniment, pe fiecare întâmplare, trebuie să fie decisiv pentru acestea. Să observăm puţin viaţa multor oameni, ca să vedem dacă nu cumva pentru ei lucrul cel mai important este să spună peste tot, dacă apare un lucru sau altul: Dar eu cred asta, dar eu cred cealaltă; sau când văd ceva: Asta nu-mi place, asta îmi place ş.a.m.d. Acestea sunt lucrurile de care, dacă nu vrem să ne numărăm printre adepţii certi-tudinii, trebuie să ne dezobişnuim, în cazul în care navigăm cu viaţa noastră sufletească spre realitate. E vorba, aşadar, să dezvoltăm un mod de a gândi care ar putea fi caracterizat cam aşa: Ei bine, eu trebuie să trăiesc şi, de aceea, trebuie să emit judecăţi; eu mă voi sluji, deci, de judecăţi, în măsura în care viaţa practică o cere, dar nu în măsura în care eu vreau să cunosc adevărul. În măsura în care vreau să cunosc adevărul, îmi voi privi mereu cu grijă peste umăr şi voi privi întotdeauna cu un anumit scepticism orice judecată pe care o emit.

Dar cum să ne facem atunci cât de cât o idee despre adevăr, dacă ni se spune să nu judecăm? Într-un anumit sens, am dat de înţeles deja ieri: Noi trebuie să lăsăm lucrurile să vorbească, să luăm o atitudine din ce în ce mai pasivă faţă de lucruri şi să lăsăm lucrurile să-şi spună tainele lor. Multe rele ar putea fi evitate, dacă oamenii nu ar emite judecăţi, ci ar lăsa lucrurile să-şi spună tainele lor. Putem învăţa într-un mod minunat cum să lăsăm lucrurile să-şi spună tainele lor de la Goethe, care, tocmai acolo unde vrea să afle ceva în legătură cu adevărul, îşi întârzie să judece şi vrea să lase lucrurile să-şi spună singure tainele. Să presupunem că un om emite judecăţi; un alt om lasă lucrurile să-şi spună singure tainele. Putem da aici un exemplu concret: Un om judecă, el vede, să zicem, un lup, şi acum el descrie lupul. El găseşte că mai există şi alte animale care arată ca acest lup şi ajunge în acest fel la noţiunea generală de lup. Un asemenea om poate ajunge la judecata următoare. El poate să spună: Da, în realitate există numai lupi individuali. Noţiunea generală de lup eu mi-o formez în spiritul meu, dar lupul ca atare nu există; în lume există numai lupi individuali. – Un asemenea om uşor va emite judecata că în lume avem de-a face numai cu entităţi individuale şi că ceea ce avem drept noţiune generală, drept idee, că această imagine generală a lupului nu e ceva real. Un om care îşi formează asemenea reprezentări ar fi, în sensul cel mai eminent al cuvântului, un om care nu face decât să judece. Dar un om care lasă realitatea să vorbească [Nota 11], oare cum va gândi el despre acel ceva invizibil al lupului, pe care îl găsim în fiecare lup, care caracterizează toţi lupii deopotrivă? Ei bine, el ar spune cam aşa: Eu compar un miel cu un lup, sau un număr de miei cu un lup. Acum, eu nu vreau să judec deloc, ci vreau doar să las faptele să vorbească. Să presupunem că în faţa acestui om s-ar petrece în mod foarte concret faptul următor: lupul îi mănâncă pe miei. Aşa ceva ar fi un lucru foarte concret. Respectivul ar spune atunci: Ei bine, ceea ce mai înainte sărea pe pajişte sub formă de miei, acum este în lup şi s-a contopit cu lupul.

Dar e ciudat: tocmai această privire directă a lucrurilor arată cât de reală este natura de lup. Fiindcă, nu-i aşa, ceea ce am putea urmări în planul exterior, ne-ar putea conduce spre judecata: Dacă lupul ar fi oprit acum de la orice alt fel de mâncare şi ar mânca numai miei, ar trebui ca, treptat, dat fiind faptul că metabolismul implică acest lucru, lupul să nu mai aibă în el, ca substanţă, decât miei. Dar în realitate el nu va deveni niciodată miel, ci va rămâne lup. Aceasta ne arată în mod foarte concret, dacă judecăm corect, că aici materia nu este captată în lup doar printr-o noţiune nereală. Dacă ne lăsăm instruiţi de ceea ce ne oferă lumea faptelor exterioare, vom vedea că, în afară de ceea ce avem în faţa noastră drept parte materială a lupului, acest lup este ceva absolut real dincolo de această parte materială, că, aşadar, ceea ce nu vedem este ceva extrem de real. Fiindcă tocmai ceea ce nu se epuizează o dată cu substanţa face ca lupul să nu devină miel, chiar dacă ar mânca numai miei, ci rămâne lup. Partea pur senzorială a trecut din miei în lup.

E greu să înţelegem foarte bine ce deosebire există între atitudinea de a judeca şi aceea de a te lăsa instruit de realitate; dar dacă am ajuns la claritate în această privinţă şi nu mai folosim judecăţile decât pentru scopurile vieţii practice, şi dacă, pentru a ne apropia de realitate, ne lăsăm instruiţi de lucruri, atunci ajungem treptat să avem acea dispoziţie care ne spune ce înseamnă a te lăsa cu încredere în voia mersului lumii. Este acea dispoziţie a sufletului care nu vrea să cerceteze el însuşi adevărul, ci aşteaptă orice adevăr de la revelaţia care se revarsă din lucruri şi ştie să aştepte până când e matură să primească o revelaţie sau alta. Judecata vrea pe orice treaptă să ajungă la adevăr. Omul care a dezvoltat în el atitudinea de a se lăsa în voia mersului lumii nu lucrează pentru a pătrunde cu forţa în sfera unor adevăruri, ci lucrează asupra sa, la autoeducarea sa, şi aşteaptă în linişte până când, pe o anumită treaptă de maturitate, adevărul se revarsă din lucruri prin revelaţii, pătrunzându-l cu totul. A lucra cu răbdare, care, în cadrul unei autoeducaţii înţelepte, vrea să ne ducă tot mai departe şi mai departe – aceasta este dispoziţia la care mă refer aici.

Dar acum se pune problema de a aduce în faţa sufletului roadele acestei dispoziţii. Ce dobândim prin faptul că am înaintat de la uimire, trecând prin veneraţie, prin acordul plin de înţelepciune cu realitatea, până la dispoziţia sufletească prin care ne lăsăm în voia mersului lumii, ce dobândim prin aceasta? În cele din urmă, iată ce dobândim: Dacă ne ducem să privim lumea plantelor, cu verdele ei şi cu atât de diferitele culori florale, şi altele asemenea, sau dacă privim firmamentul în albastrul din stele, în licărul lor auriu, fără a mai judeca acum din interior în afară, ci lăsând să ni se reveleze ceea ce sunt lucrurile – dacă am reuşit să creăm în noi această stare, prin care ne lăsăm în voia lucrurilor, atunci toate lucrurile devin pentru noi cu totul altceva decât erau înainte, în cadrul lumii senzoriale, atunci în lumea senzorială ni se revelează ceva pentru care nu există nici un alt cuvânt, decât unul împrumutat din viaţa noastră sufletească. Toate lucrurile se revelează, şi eu aş vrea să caracterizez, pur şi simplu, lumea senzorială, aşa cum apare ea în faţa noastră, prin această linie de nivel (a – b, v. desenul, p. 40). Presupuneţi că dvs. staţi aici (c), în faţa lumii senzoriale, dvs. priviţi această lume senzorială, care se întinde în faţa dvs. ca un văl. Prin urmare, ceea ce vrem să fie caracterizat prin această linie (a – b), vor fi sunetele din lumea senzorială, care acţionează asupra urechii noastre, culorile şi formele care acţionează asupra ochilor noştri, mirosurile şi gusturile care acţionează asupra celorlalte organe ale noastre, senzaţiile de dur şi moale etc., pe scurt, toate acestea sunt caracterizate prin linia a – b. Această linie să fie pentru noi lumea simţurilor. Prin urmare, în viaţa obişnuită, aşa cum ne situăm noi în această lume a simţurilor, noi ne folosim puterea de judecată. Şi cum iau naştere ştiinţele exterioare? Prin faptul că ele se apropie de această lume senzorială, ele cercetează, ca să zicem aşa, prin diverse metode, ce fel de legi domnesc în lucrurile acestei lumi senzoriale etc. Din întreg spiritul expunerii anterioare, noi am văzut că în acest fel nu pătrundem în lumea realităţii, pentru că judecata nu este deloc o călăuză, că numai prin educarea gândirii, trecând prin uimire, veneraţie etc., putem pătrunde în lumea realului. Atunci, lumea senzorială se schimbă, atunci lumea senzorială devine ceva cu totul nou. E important să ajungem la acest ceva nou, dacă vrem să cunoaştem esenţa lumii senzoriale.

Să presupunem că un om care a dezvoltat în el până la un grad foarte înalt acest sentiment, dispoziţia sufletească de a te lăsa în voia mersului lumii, păşeşte în faţa verdelui proaspăt, saturat al unei pajişti. Deoarece nici un fel de culori vegetale izolate nu se detaşează din verdele general, ea se va prezenta la început drept verdele general plin de prospeţime. Un asemenea om, care a dezvoltat, într-adevăr, până la un grad mai înalt, dispoziţia sufletească de a te lăsa în voia mersului lumii, nu va putea deloc altfel decât, privind pajiştea, să simtă ceva care îl atinge drept dispoziţia interior-sufletească a unui anumit echilibru – dar a unui echilibru plin de viaţă, ca un susur armonios, mereu egal, al valurilor unei ape. El nu va putea altfel decât să proiecteze această imagine în faţa sufletului său. Şi astfel, spunem noi, un asemenea om nu va putea face deloc altfel decât să simtă în sufletul său, la orice gust, la orice miros, ceva ca un fel de activitate interioară. Nu există nici o culoare, nici un sunet, care să nu spună ceva, fiecare spune ceva şi fiecare spune ceva care îl face pe om să simtă nevoia de a răspunde cu activitate interioară la cele spune – nu cu o judecată, ci cu activitate interioară. Într-un cuvânt, omul îşi dă seama că întreaga lume senzorială se dezvăluie pentru el drept ceva pe care nu poate să-l desemneze altfel decât drept voinţă. În măsura în care păşim în

faţa lumii senzoriale, totul este voinţă în permanentă curgere, voinţă ce pulsează. Vă rog să pătrundeţi foarte bine acest gând, că omul care şi-a însuşit într-un grad mai înalt dispoziţia de a se lăsa în voia mersului lumii descoperă peste tot în lumea senzorială voinţa ce pulsează. Înţelegeţi, de aceea, că un om care a dezvoltat în sine chiar şi numai până la un nivel foarte redus această însuşire, are o senzaţie dezagreabilă dacă vede, să zicem, cum pe stradă îi vine în întâmpinare o impertinentă culoare la modă, fiindcă el nu poate face altfel decât să simtă că această culoare este activă din punct de vedere interior faţă de tot ceea ce există în lumea exterioară. El este unit mereu cu întreaga lume printr-o voinţă pe care o percepe în toate, o simte în toate. El se apropie de realitate prin faptul că e unit prin voinţă cu tot ce este lume senzorială. Şi astfel, lumea exterioară devine un fel de ocean de voinţă, diferenţiată în cele mai diverse moduri.

Din această cauză, ceea ce, de obicei, simţim numai sub formă de întindere, va avea o anumită grosime. Aş putea spune că vedem dincolo de suprafaţa lucrurilor, auzim în dosul lor şi auzim pretutindeni voinţa în permanentă curgere. Pentru aceia care l-au citit pe *Schopenhauer* [Nota 12], amintesc că Schopenhauer a presimţit în mod unilateral, numai în lumea sunetelor muzicale, această voinţă ce pulsează; de aceea, el descrie muzica, în general, drept efectul diferenţierilor din elementul voinţă. Dar, de fapt, pentru omul care a dezvoltat în el dispoziţia amintită, totul în lumea senzorială e voinţă ce pulsează.

După ce omul a învăţat să perceapă peste tot în lumea senzorială voinţa ce pulsează, el poate să răzbată şi mai departe. El poate atunci, traversând, aş zice, lumea senzorială, să răzbată până la tainele aflate dincolo de lumea senzorială, care îi sunt, în primă instanţă, inaccesibile.

Ca să înţelegem ceea ce urmează acum, trebuie să ne punem mai întâi întrebarea: Cum cunoaştem noi ceva în legătură cu lumea senzorială? Ei bine, răspunsul e simplu: prin simţurile noastre; prin ureche aflăm ceva despre lumea sunetelor, prin ochi, despre lumea formelor şi a culorilor etc. Noi cunoaştem despre lumea senzorială prin organele noastre de simţ. Omul care stă, în primă instanţă, în viaţa de toate zilele, în faţa acestei lumi senzoriale, lasă ca aceasta să acţioneze asupra lui şi emite judecăţi. Omul care a dezvoltat în el însuşirea descrisă, lasă mai întâi ca lumea senzorială să acţioneze asupra organelor sale de simţ. Dar apoi el simte că din lucruri se revarsă spre el voinţa ce pulsează, simte că el înoată împreună cu lucrurile, aş zice, într-o mare comună de voinţă ce pulsează. Când omul simte, stând în faţa lucrurilor, această voinţă ce pulsează, atunci, ca să spunem aşa, evoluţia lui îl împinge ca de la sine spre treapta imediat următoare. Atunci, dat fiind faptul că a parcurs treptele anterioare, până la cea amintită la urmă, adică: a te simţi în acord cu înţelepciunea lumii, veneraţia, uimirea, el învaţă, prin influenţele exercitate de aceste stări, prin starea dobândită la urmă, prin care se lasă în voia mersului lumii, posibilitatea de a participa, într-un fel, prin corpul său eteric, prin ceea ce stă, drept corp eteric, în dosul corpului său fizic, la viaţa lucrurilor. În voinţa ce pulsează, omul participă la viaţa lucrurilor, în primă instanţă, prin organele sale de simţ, aşadar, prin corpul său fizic. Când noi vedem, auzim, mirosim etc., aceasta acţionează în aşa fel încât noi, ca oameni care ne-am dezvoltat însuşirea descrisă, simţim voinţa revărsându-se în noi prin ochi, prin ureche, ne simţim noi înşine în corespondenţă cu lucrurile. Dar în dosul ochiului fizic se află corpul eteric al ochiului, şi în dosul urechii, corpul eteric al urechii. Noi suntem pătrunşi în întregime de corpul nostru eteric. Astfel că, exact la fel cum corpul fizic participă prin voinţa ce pulsează la lucrurile lumii senzoriale, tot astfel poate participa şi corpul eteric la viaţa lucrurilor. Dar, prin faptul că la viaţa lucrurilor participă corpul eteric, omul ajunge la un fel cu totul nou de a percepe. Lumea este atunci schimbată într-o măsură mult mai mare decât prin faptul că noi înaintăm de la aparenţa senzorială spre voinţa ce pulsează. Atunci, dacă participăm, ca să spunem aşa, la viaţa lucrurilor prin corpul nostru eteric, ajungem ca lucrurile din lume, aşa cum stau ele în lume, să facă o astfel de impresie asupra noastră, încât noi nu putem să le lăsăm în reprezentările noastre, în noţiunile noastre, aşa cum sunt, ci ele se modifică în noi, prin faptul că intrăm în relaţii cu ele.

Să ne imaginăm un asemenea om, care a trecut prin starea sufletească de a se lăsa în voia mersului lumii. El priveşte, să zicem, o frunză verde, plină de sevă, şi pe urmă îşi îndreaptă asupra acestei frunze privirea sufletească. Dar acum el nu poate să lase aşa această frunză verde, plină de sevă, ci, în momentul în care o priveşte, el simte că această frunză creşte, că ea se depăşeşte pe sine. Simte că această frunză verde, plină de sevă, conţine în sine posibilitatea de a deveni cu totul altceva. Când vă gândiţi la frunza cea verde, dvs. ştiţi că dacă ea creşte treptat în înălţime, din ea apare petala colorată a florii. Întreaga plantă este, de fapt, o frunză transformată [Nota 13]. Puteţi să aduceţi în faţa sufletelor dvs. acest lucru deja din cercetările făcute de Goethe asupra naturii. Într-un cuvânt, cel care priveşte astfel o frunză, cel care vede în frunza care încă nu e încheiată ceea ce tinde să iasă din ea la lumină, el vede, aşadar, mai mult decât îi arată frunza cea verde. El e atins de frunza cea verde în aşa fel încât simte în sine însuşi ceva ca o viaţă pe cale de a înmuguri. Astfel, el parcă ar creşte împreună cu frunza verde şi el simte în sine însuşi un fel de viaţă pe cale de a înmuguri. Dar dacă presupunem că acest om priveşte o scoarţă uscată de copac, el nu se poate uni, în acest caz, cu scoarţa uscată de copac în alt fel decât fiind cuprins parcă de o stare de moarte. El vede în scoarţa uscată de copac mai puţin decât înfăţişează ea în realitate. Cel ce priveşte scoarţa de copac numai după aparenţa senzorială, o poate admira, ea poate să-i placă, în orice caz, el nu vede ceea ce se chirceşte, ceea ce parcă se înfige în suflet ca o lance, ceea ce umple sufletul cu gândul morţii, în faţa scoarţei de copac moarte.

Nu există în lume nici un lucru faţă de care, în cazul unei asemenea participări a corpului eteric la viaţa lucrurilor, să nu ia naştere pretutindeni sentimente ale creşterii, devenirii, încolţirii, dar şi sentimente ale pieirii, putrezirii. Astfel, un asemenea om priveşte în interiorul lucrurilor. Să presupunem, de exemplu, că un asemenea om, care a dezvoltat în sine dispoziţia de a se lăsa în voia mersului lumii, şi care se autoeducă în continuare, îşi îndreaptă acum atenţia asupra laringelui uman; atunci, laringele uman îi apare într-un mod ciudat drept organ aflat cu totul la începutul devenirii sale, drept organ în faţa căruia se aşterne un viitor mare, şi el simte în mod nemijlocit, prin ceea ce laringele spune el însuşi drept adevărul său, că el e un fel de sământă, nu un fruct sau ceva pe cale de a se usca, ci o sământă. Şi cândva – acest lucru îl ştim în mod direct prin ceea ce spune însuşi laringele –, pentru evoluţia omenirii va veni o vreme când laringele va fi total transformat [Nota 14], o vreme în care, dacă acum omul produce din sine cu ajutorul laringelui uman numai cuvântul, cândva îl va naşte pe om. Este organul viitor al naşterii, organul de procreare. După cum astăzi omul produce prin laringe cuvântul, tot astfel laringele este organul-sământă, germenele care se va dezvolta în viitor în aşa fel încât să-l producă pe omul întreg, atunci când va fi spiritualizat. Laringele exprimă în mod direct un lucru, dacă îl lăsăm să ne spună ce este el. Alte organe ale trupului uman ne apar în aşa fel încât vedem că ele au trecut de mult de punctul culminant al dezvoltării lor; vedem că în viitor ele nici nu vor mai exista în organismul uman.

Unui asemenea mod de a vedea i se impune în mod nemijlocit ceva ca o devenire în viitor şi ca o moarte în viitor. Viaţă ce răsare şi putrezire, dispariţie, acestea sunt cele două lucruri care se întreţes, în raport cu toate, când ajungem la această unire a corpului nostru eteric cu lumea realităţii. Este ceva care, dacă omul mai înaintează puţin, reprezintă un examen greu, greu. Căci fiecare fiinţă i se vesteşte în aşa fel încât în faţa anumitor aspecte din acea fiinţă el are întotdeauna sentimentul devenirii, al încolţirii şi înmuguririi; în faţa altor aspecte din fiinţa respectivă, el are sentimentul pieirii. Şi din aceste două forţe fundamentale se vesteşte tot ceea ce vedem noi în dosul lumii senzoriale. În ocultism, ceea ce privim astfel e numit lumea apariţiei şi dispariţiei. Faţă de lumea senzorială privim, aşadar, în lumea apariţiei şi dispariţiei, şi ceea ce se află în dosul ei este înţelepciunea ce pulsează.

În dosul voinţei ce pulsează, înţelepciunea ce pulsează! Înţelepciunea ce pulsează, spun aceasta în mod intenţionat, din simplul motiv că înţelepciunea pe care omul o introduce în noţiunile sale, de obicei nu este o înţelepciune ce pulsează, ci o înţelepciune gândită. Înţelepciunea pe care şi-o însuşeşte omul prin faptul că priveşte în dosul voinţei ce pulsează, care se află în legătură cu lucrurile şi, în împărăţia lucrurilor, domneşte acolo unde pulsează înţelepciunea, înţelepciunea ce pulsează, care îşi manifestă în mod real efectele, există

cu adevărat. Acolo unde, ca să zicem aşa, ea se retrage din realitate, apare moartea; acolo unde ea se revarsă, apare devenirea, acolo este naştere, viaţă ce răsare şi încolţeşte. Vedeţi dvs., lumea spre care privim noi aici o putem caracteriza drept o a doua lume, noi o putem circumscrie şi putem spune: Noi privim, în primă instanţă, spre lumea senzorială, drept lumea A, şi spre lumea înţelepciunii ce pulsează, drept lumea B, aflată în dosul lumii senzoriale. Din aceasta este extrasă substanţa propriului nostru corp eteric. Ceea ce vedem noi afară drept înţelepciune ce pulsează, vedem în propriul nostru corp eteric. Iar în propriul nostru corp fizic noi nu vedem doar ceea ce este aparenţă senzorială, ci şi voinţa ce pulsează, pentru că pretutindeni în lumea noastră senzorială noi vedem voinţă ce pulsează.

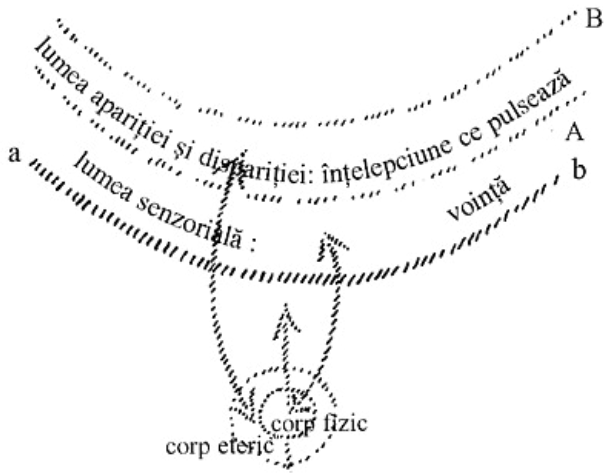

Da, acesta este lucrul ciudat: Când noi, ca oameni care au dezvoltat în ei capacitatea de a se lăsa în voia mersului lumii, ne aflăm în faţa unui alt om şi îl privim, atunci culoarea trupului său, dacă ea este o dată roşiatică sau gălbuie, sau verzuie, nu numai roşiatică, gălbuie sau verzuie, ci în aşa fel încât noi, de exemplu, participăm la nuanţa roşiatică a obrajilor săi, atunci noi participăm la realitate, şi avem în interiorul nostru voinţa ce pulsează, adică, noi vedem, prin faptul că obrajii săi au nuanţa roşiatică, tot ceea ce trăieşte şi urzeşte în el trecând, parcă, în noi. Oamenii care sunt dispuşi ei înşişi să observe peste tot obrajii roşii, vor spune: Un om cu obrajii roşii e singurul sănătos. Prin urmare, noi stăm în faţa omului însuşi în aşa fel încât vedem în el această voinţă ce pulsează şi acum putem spune: Corpul nostru fizic, dacă îl schiţăm mai întâi aici prin acest cerc, este luat din lumea A; din lumea voinţei ce pulsează – corpul fizic! Iar corpul nostru eteric, pe care vreau să-l schiţez aici printr-un al doilea cerc, e luat din lumea înţelepciunii ce pulsează, din lumea B. Aveţi caracterizată aici, aşadar, pe de-o parte, legătura dintre lumea înţelepciunii ce pulsează, care se întinde afară, şi propriul nostru corp eteric – şi, pe de altă parte, legătura dintre lumea voinţei ce pulsează, care se întinde afară, şi propriul nostru corp fizic.

Ei bine, în viaţa obişnuită, omului îi este sustrasă puterea de a şti că există o legătură între una şi alta. Dvs. vedeţi: Aşa cum am schiţat eu aici lucrurile, există o legătură nemijlocită între lumea senzorială exterioară şi corpul nostru fizic, pe de-o parte, şi între lumea înţelepciunii active şi corpul nostru eteric, pe de altă parte. Aici sunt legăturile. Dar omului i-a fost sustrasă legătura, el nu poate exercita nici o influenţă asupra ei. Cum de nu exercită nici o influenţă? Ei bine, există o situaţie în care gândurile noastre şi întreaga noastră viaţă, aşa cum o dezvoltăm în suflet drept emitere de judecăţi, nu sunt atât de inofensive, ca să mă exprim astfel, pentru propria noastră realitate, ca în viaţa cotidiană.

În viaţa cotidiană, când omul e treaz, nişte zei buni au avut grijă ca gândurile noastre să nu acţioneze prea dăunător asupra propriei noastre realităţi, ei ne-au sustras puterea pe care gândurile noastre ar putea s-o exercite asupra corpului nostru fizic şi asupra corpului nostru eteric, căci altfel ar fi rău de tot în lume. Dacă gândurile – subliniez încă o dată – ar însemna cu adevărat în lumea oamenilor ceea ce înseamnă ele, de fapt, ca gânduri divine, atunci omul ar provoca prin fiecare eroare un mic proces de moarte în interiorul lui şi în curând el s-ar usca de tot. Dar o minciună! Dacă omul şi-ar arde cu fiecare minciună partea de creier corespunzătoare, aşa cum ar trebui să se întâmple, dacă el ar interveni cu adevărat în viaţa lumii, atunci el ar vedea cât timp ar rezista creierul lui. Nişte zei buni au sustras sufletului nostru puterea asupra corpului nostru eteric şi a corpului nostru fizic. Dar nu poate fi mereu aşa. Dacă noi nu am exercita în permanenţă, din sufletul nostru, absolut nici o influenţă asupra corpurilor noastre fizic şi eteric, foarte curând forţele din corpul nostru fizic şi din corpul nostru eteric ar fi epuizate, atunci viaţa noastră ar fi foarte scurtă; fiindcă în sufletul nostru există, după cum vom vedea în continuarea conferinţelor, acele forţe care trebuie să se reverse în corpurile fizic şi eteric, de care avem nevoie în aceste corpuri. De aceea, în anumite perioade, din sufletul nostru trebuie să se reverse în corpul eteric şi în corpul fizic nişte curenţi de forţe. Acest lucru se petrece în cursul nopţii, când dormim. Atunci, din univers curg, prin intermediul eului şi al corpului astral, curenţii de care avem nevoie, pentru a anihila oboseala. Aici există cu adevărat acea legătură vie dintre lumea voinţei şi lumea înţelepciunii, pe de-o parte, şi corpurile noastre fizic şi eteric, pe de altă parte. Fiindcă în aceste lumi dispar în timpul somnului corpul astral şi eul. Ele pătrund aici şi formează nişte centre de atracţie pentru substanţele care trebuie să se reverse acum din lumea înţelepciunii în corpul eteric şi din lumea voinţei ce pulsează în corpul fizic. Aceasta trebuie să aibă loc în timpul nopţii. Dacă omul ar asista în mod conştient la ceea ce se petrece, aţi vedea cum ar avea loc această revărsare! Dacă omul, cu erorile şi cu viciile lui, cu tot ceea ce face el rău în lume ş.a.m.d., ar asista în mod conştient la acest lucru, atunci din acestea ar rezulta un aparat ciudat de captare a forţelor care ar trebui să se reverse în el. În acest caz, în corpul eteric şi în corpul fizic ar avea loc nişte procese de distrugere înfiorătoare, prin ceea ce ar trimite omul, din lumea înţelepciunii ce pulsează şi din lumea voinţei ce pulsează, prin eul său şi prin corpul său astral, în corpurile fizic şi eteric.

De aceea, iarăşi, nişte zei buni au avut grijă ca noi să nu putem asista în mod conştient, atunci când, în timpul nopţii, în corpurile noastre fizic şi eteric trebuie să se reverse forţa justă. Căci ei au estompat, pentru perioada stării de somn, conştienţa omului, pentru ca el să nu distrugă prin gândurile sale, care atunci ar avea efect, ceea ce, în mod absolut neîndoielnic, el ar distruge. Acesta este, de asemenea, lucrul care ne provoacă cele mai multe dureri, dacă pornim temeinic la lucru, pe calea cunoaşterii, când ne înălţăm în lumile superioare. Găsiţi descris în lucrarea ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?*** faptul că viaţa nocturnă, viaţa pe care o petrecem în somn, este chemată în ajutor pentru ca noi să ne putem înălţa din lumea realităţii exterioare în lumile superioare. Când omul începe să-şi strălumineze, din lumea imaginaţiei, conştienţa de somn, prin cunoştinţe, experienţe, trăiri, el trebuie să vadă cum o scoate la capăt, ca să excludă în mod just din conştienţa sa toate sursele de distrugere a corpurilor sale fizic şi eteric. Aceasta creează necesitatea de a ne cunoaşte pe noi înşine foarte exact, atunci când ne înălţăm în lumile superioare. Când omul se cunoaşte foarte exact, el încetează, în majoritatea cazurilor, să se iubească. De cele mai multe ori, iubirea de sine încetează, atunci când începem să ne cunoaştem, şi această iubire de sine, care există întotdeauna la omul care nu a ajuns la autocunoaştere – fiindcă este o amăgire dacă cineva crede că nu se iubeşte pe sine, el se iubeşte mai mult decât orice altceva pe lume –, noi trebuie să fi învins această iubire de sine, ca să ne putem exclude pe noi înşine. Când

urcăm în lumile superioare, noi trebuie să ajungem cu adevărat în situaţia de a ne spune: Aşa cum eşti tu acum, trebuie să te dai la o parte. Şi am făcut deja foarte mult în acest sens, dacă am devenit un om ce se lasă în voia mersului lumii. Dar nu trebuie să ne iubim absolut deloc. Trebuie, aşadar, să avem mereu posibilitatea de a simţi: Tu trebuie să te dai la o parte. Fiindcă, dacă nu poţi da la o parte ceea ce iubeşti de obicei la tine, erorile, meschinăriile, prejudecăţile, simpatiile, antipatiile etc. – dacă nu le poţi da pe toate la o parte, atunci înălţarea ta ar avea loc în aşa fel încât, din cauza erorilor, a meschinăriilor, a prejudecăţilor tale, s-ar amesteca anumite forţe în ceea ce trebuie să se reverse în om pentru ca el să poată deveni clarvăzător. Aceste forţe s-ar revărsa în corpurile fizic şi eteric; şi câte erori, atâtea procese de distrugere vor exista pe urmă. Cât timp noi nu suntem conştienţi în somn, cât timp nu putem să ne înălţăm în lumile clarvederii, atâta timp nişte zei buni ne feresc de aceste forţe, fac în aşa fel încât ele să nu se reverse, prin curenţii ce vin din lumea voinţei ce pulsează şi din lumea înţelepciunii ce pulsează, în corpul nostru fizic şi în corpul nostru eteric. Dar apoi, când ne ducem conştienţa sus, în lumea clarvederii, atunci nici un fel de zei nu ne mai protejează – căci protecţia pe care ei ne-o dau constă tocmai în faptul că ne iau conştienţa –, atunci trebuie să înlăturăm noi înşine toate prejudecăţile, simpatiile, antipatiile etc., existente. Toate acestea trebuie să fie date la o parte de noi înşine; fiindcă, dacă în noi mai rămâne un rest de iubire de sine, un rest din dorinţele noastre personale, dacă suntem în situaţia de a emite o judecată sau alta pe baza a ceea ce suntem ca personalitate, atunci toate acestea sunt cauze prin care dăunăm sănătăţii noastre, corpurilor noastre fizic şi eteric, când evoluăm spre lumile superioare.

Este de o extraordinară importanţă să fim atenţi la acest lucru. De aceea, trebuie să fim convinşi de marea importanţă a faptului că în viaţa obişnuită din timpul zilei omului îi este sustrasă orice influenţă asupra corpurilor sale fizic şi eteric, prin faptul că gândurile noastre, aşa cum ni le formăm noi când ne aflăm în corpurile fizic şi eteric, nu au absolut nimic comun cu realitatea, sunt ineficace şi, de aceea, nici nu au putere de decizie asupra realităţii. Noaptea, ele pot face deja să apară o decizie. Fiecare gând eronat ar distruge corpurile fizic şi eteric. Şi atunci ne-ar apărea în faţa ochilor tot ceea ce am descris acum. Atunci, lumea senzorială ne-ar apărea ca un ocean de voinţă ce pulsează şi în dosul lui ar apărea, acţionând parcă prin această voinţă şi biciuind această voinţă în sus şi în jos, înţelepciunea care construieşte lumea, dar în aşa fel încât ar provoca în permanenţă, cu bătăile valurilor ei, procesele apariţiei şi dispariţiei, ale naşterii şi morţii. Aceasta este lumea adevărului, în care privim acum, lumea voinţei ce pulsează şi a înţelepciunii ce pulsează; aceasta din urmă este însă lumea apariţiei şi a dispariţiei, a naşterilor şi morţilor care se succed fără încetare. Aceasta este, de fapt, lumea noastră, a cărei cunoaştere e nespus de importantă. Fiindcă, dacă am cunoscut-o, începem să găsim, într-adevăr, mijlocul cel mai important de a ajunge la o atitudine tot mai completă de a ne lăsa în voia mersului lumii, pentru că ne simţim tot mai implicaţi în şirul unor naşteri şi morţi neîncetate, şi pentru că ştim: Cu tot ceea ce facem, noi ne situăm în cadrul proceselor de apariţie şi dispariţie. Şi atunci, ceea ce e bun nu va fi pentru om doar ceva despre care el spune: Acesta e un lucru bun, el mă umple de simpatie. Nu, acum omul începe să ştie: Binele este în univers ceva creator, ceva care înseamnă pretutindeni lumea naşterii. Şi, în legătură cu răul, omul simte pretutindeni că el este putreziciune ce se revarsă. Aceasta este o trecere importantă spre o nouă concepţie despre lume, în care nu vom mai putea simţi răul altfel decât drept Înger al morţii care trece prin lume, o concepţie despre lume în care nu vom mai putea simţi binele altfel decât drept creatorul permanentelor naşteri ale lumii, în mare şi în mic. Şi, din ştiinţa spirituală, omului care înţelege ce poate fi spus astfel, îi poate miji o presimţire: cât de mult ne putem aprofunda concepţia despre lume, prin această ştiinţă spirituală, prin această concepţie despre lume, pe când în sentiment se revarsă în mod nemijlocit: Lumea binelui şi lumea răului nu sunt doar ceea ce ne apar ele în maya exterioară, unde noi stăm, cu puterea de judecată, numai în faţa binelui şi a răului, fără a găsi altceva de spus decât că una e simpatică, iar alta e antipatică. Nu, lumea binelui este lumea activităţii creatoare, iar răul este Îngerul distrugerii, care trece cu coasa prin lume. Şi, cu fiecare lucru rău, noi devenim nişte colaboratori ai Îngerului distrugerii, luăm noi înşine parte la procesele morţii, ale putrezirii. Asupra întregii noastre concepţii despre lume acţionează, dându-i forţă, noţiunile pe care ni le însuşim pe bază spirituală. Acesta este lucrul puternic pe care omenirea trebuie să-l preia în evoluţia culturii şi civilizaţiei viitoare, fiindcă de el vor avea nevoie oamenii. Până acum, nişte zei buni au avut grijă de oameni, acum însă, în cea de-a cincea epocă de cultură postatlanteană, a venit vremea în care omului îi sunt date în mână, într-o măsură mai mare sau mai mică, destinele, în care lui îi va fi dat iarăşi în mână binele şi răul. Şi atunci, este necesar ca oamenii să ştie ce reprezintă binele, ca principiu creator, şi ce reprezintă răul, ca principiu aducător de moarte.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

CONFERINŢA A TREIA

Hanovra, 29 decembrie 1911

Din conferinţa de ieri am putut vedea în ce fel are legătură corpul fizic al omului cu ceea ce numim lumea senzorială. Am văzut cum corpul fizic uman e făcut din aceeaşi substanţă pe care o găsim în lumea senzorială exterioară şi care ieri ne-a întâmpinat drept voinţă. Astfel, noi putem spune: În lumea senzorială exterioară, noi avem voinţă ce pulsează şi în corpul fizic uman avem, de asemenea, în primă instanţă, conform adevărului, voinţă ce pulsează. Şi, în această măsură, corpul fizic uman este o parte a lumii senzoriale exterioare. În dosul lumii senzoriale, noi am găsit lumea apariţiei şi a dispariţiei, şi am găsit în ea, drept înfăţişarea ei adevărată, ceea ce putem numi înţelepciune ce pulsează. Şi din această substanţă a înţelepciunii ce pulsează este format, la rândul său, ceea ce numim corp eteric uman. Numai că în acest corp eteric uman şi în acest corp fizic uman sunt integrate ceea ce noi numim corpul astral şi eul, fiindcă omul întreg, aşa cum ne întâmpină el pe Pământ, este o îmbinare, o îmbinare legică între un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un eu.

Aici, în acest loc, trebuie să intercalăm nişte consideraţii care poate că vor fi cam dificile pentru ora de astăzi, dar care, odată făcute, ne vor conduce extraordinar de adânc în înţelegerea lumii şi mai ales a fiinţei umane ca atare. Va trebui să presupunem de la bun început că aceste părţi constitutive, corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi eul, trebuie să fie îmbinate într-un anumit fel. Ei bine, cel care, pe baza clarvederii, poate să întreprindă o studiere a acestei îmbinări a celor patru părţi constitutive ale naturii umane, va avea impresia, când îl priveşte pe om aşa cum este el în lume – vom vedea cât este de important să ţinem seama o dată de această impresie –, va avea impresia că, de fapt, aceste patru părţi constitutive ale naturii umane sunt îmbinate într-un mod neregulat. În omul actual, ele sunt îmbinate în aşa fel încât trebuie să ne spunem: În această îmbinare a lor trebuie că a survenit cândva o anumită dezordine. – Aşadar, remarcaţi bine, trebuie să spunem următorul lucru: Studiind cele patru părţi constitutive ale entităţii umane, ajungem să avem impresia: ele nu sunt vârâte una într-alta aşa cum ar trebui, ci sunt vârâte una într-alta într-un mod dezordonat, aici a pătruns cândva dezordinea. Aceasta este impresia la care ajungem. Şi, tocmai dacă atingeţi acest punct al misterelor vieţii, veţi putea vedea încă o dată ce adâncuri infinite ascund în ele documentele religioase oculte just înţelese.
Fiindcă vom vedea treptat că ceea ce se înţelege prin această dezordine a fost exprimat într-un mod absolut admirabil în Biblie, prin cuvintele pe care Lucifer le spune omului, în momentul în care vrea să-l ispitească: Ochii voştri se vor deschide şi voi veţi face deosebire între bine şi rău. – În aceste cuvinte zace un sens nespus de adânc. Ele nu vor să însemne doar: Ochii voştri se vor deschide [Nota 15]. Aici, ochii reprezintă simţurile umane în general. Dacă înţelegem în mod just cuvântul lui Lucifer, îl putem traduce în felul următor: Toate simţurile voastre vor lucra altfel decât ar trebui să lucreze, de fapt, dacă i-aţi urma numai pe zei şi nu pe mine – adică pe Lucifer. Prin influenţa lui Lucifer, simţurile lucrează într-o altă formă decât ar fi lucrat fără această influenţă. Dar omului actual îi este extraordinar de greu să-şi reprezinte cum lucrează aceste simţuri şi eu voi fi nevoit să spun câteva lucruri destul de groteşti, ca să vă arăt cum ar lucra aceste simţuri dacă n-ar fi intervenit dezordinea provocată de Lucifer în îmbinarea celor patru părţi constitutive ale naturii umane. Trebuie să spun nişte lucruri groteşti, fiindcă oamenii, aşa cum sunt ei, nu-şi pot imagina deloc că, de la origini, ar putea să fie just altceva decât ceea ce trăiesc oamenii în prezent. Ce ar putea fi mai natural şi mai de la sine înţeles pentru omul actual, decât, dacă se pune întrebarea: Pentru ce sunt făcuţi ochii omului? – să răspundă: Bineînţeles, ca să vadă cu ei. Şi, într-un anumit sens, un om ar avea dreptul să te considere nebun dacă i-ai spune: Ochii nu sunt făcuţi ca să vedem cu ei! În realitate, la începutul evoluţiei pământeşti ochii omului n-au fost făcuţi deloc pentru a vedea. Ei au devenit un organ pentru a vedea, aşa cum văd ei astăzi, abia prin ispitirea luciferică. Ceea ce este, propriu-zis, forţa vizuală a omului nu ar trebui să impregneze ochiul şi să meargă spre exterior, ci ea ar trebui să meargă, de fapt, numai până la ochi, şi omul ar trebui, la fiecare act vizual, la fiecare activitate a văzului, dacă ar fi mers după intenţiile iniţiale ale zeilor – daţi-mi voie să folosesc această expresie –, să devină conştient în mod real, nemijlocit, de ochiul său, adică, el n-ar trebui să vadă un lucru exterior, ci ar trebui să-şi simtă, de fapt, propriul său ochi. El ar trebui să devină conştient de activitatea ce are loc în ochiul ca atare, în timp ce astăzi el nu este conştient de activitatea văzului, ci el devine conştient doar de ceea ce are loc prin activitatea ochiului său: El devine conştient de ceea ce îi iese în întâmpinare ca obiect exterior. Dar omul ar trebui să se autoperceapă mult mai devreme în actul său vizual, nu abia când ajunge la obiect: el ar trebui să devină conştient de ochiul său deja în ochi. El ar trebui să simtă activitatea ochiului ca atare [Nota 16].

Astăzi, omului îi este aproape imposibil să facă acest lucru în cazul ochiului, dacă nu a trecut printr-o dezvoltare ocultă deosebită. În cazul mâinii, o poate face; fiindcă omul poate să facă distincţia între situaţia în care apucă un obiect cu mâna şi aceea în care doar îşi mişcă mâna în mod liber, fără nici un scop, în aşa fel încât devine conştient numai de activitatea proprie a mâinii. Când omul îşi îndreaptă forţa vizuală numai în direcţia ochiului, ei bine, atunci el nu vede nimic. Aşa e cazul la omul de astăzi; dar nu aşa se intenţionase la începuturi, ci se intenţionase ca omul, dacă îşi îndreaptă atenţia spre ochiul său ori spre urechea sa, pe scurt, spre un organ de simţ, el să perceapă voinţa ce pulsează, să înoate de-a dreptul în mod real în voinţa ce pulsează şi să recunoască acest lucru din felul specific în care ea îi atinge ochiul. Cu ochiul, lucrurile ar trebui să se întâmple în mod absolut asemănător ca şi cu mâna. Când apucaţi ceva, dvs. simţiţi că obiectul e dur, când el vă opune o rezistenţă mai mare, şi că e moale, când rezistenţa opusă de el este mică. Dar dvs. simţiţi, de fapt, ce faceţi cu mâna. Aşa ar fi şi ochiul. Dacă am avea corpul eteric integrat cum trebuie în corpul fizic, noi doar am simţi ochiul, am percepe ochiul, ca să zicem aşa, în mod nemijlocit, ca fiind în legătură cu voinţa ce pulsează.

Dar corpul eteric nu este integrat cum trebuie în corpul fizic. Acesta este aspectul deosebit, corpul eteric nu este integrat bine în corpul fizic. Dar acesta este doar un exemplu pentru a arăta dezordinea care există în om. Nici una dintre părţile constitutive ale entităţii umane nu e integrată aşa cum trebuie în celelalte, ci în om totul se află în dezordine. Dacă la începutul evoluţiei n-ar fi avut loc influenţa luciferică, atunci întreaga îmbinare a celor patru părţi constitutive ale entităţii umane ar fi devenit alta. Şi acesta e lucrul pe care vrem să ni-l clarificăm astăzi, faptul că s-a petrecut un lucru deosebit prin dezordinea provocată de influenţa luciferică în modul de îmbinare a celor patru părţi constitutive ale naturii umane.

Să ne lămurim acest lucru în felul următor. Voi exprima problema întâi sub o formă schematică, vreau să recurg la ajutorul unei scheme (vezi schema, p. 61). Să studiem mai întâi raportul dintre corpul fizic şi corpul eteric, integrat în corpul fizic. Dacă acest corp eteric ar fi revărsat într-un mod absolut normal în corpul fizic, aşa cum intenţionaseră la origini zeii conducători, atunci omul ar trăi de jur împrejurul lui ceva – da, greu găsim cuvinte pentru a exprima aceste lucruri, pentru că aceste lucruri tocmai că nu au fost realizate astfel – ca un fel de susurare, de picurare permanentă a voinţei ce pulsează. Omul ar percepe pretutindeni voinţă ce pulsează, diferenţiată, şi el ar percepe o anumită deosebire în ceea ce priveşte influenţele voinţei, după cum ar deveni conştient de faptul că îşi îndreaptă asupra lumii organele ochilor, ale urechilor ş.a.m.d. Aceste organe, în diversitatea lor, i-ar crea doar ocazia de a trăi mereu în alt fel voinţa, dar omul ar simţi peste tot voinţă ce picură susurând. Aceasta s-ar întâmpla dacă, după cum am spus, corpul eteric ar fi integrat în corpul fizic aşa cum trebuie, aşadar, aşa cum intenţionau zeii conducători. Dar nu se întâmplă aşa, ci, în realitate, corpul eteric nu este vârât cu totul în corpul fizic uman, am putea spune că el a lăsat o parte din corpul fizic uman în seama lui însuşi; aşadar, corpul eteric nu pătrunde în întregime acest corp fizic, astfel încât corpul fizic are, dintr-un anumit punct de vedere, un surplus de activitate proprie, pe care n-ar trebui să-l aibă. Există, aş zice, în corpul fizic uman, unele locuri care nu sunt pătrunse în întregime de corpul eteric, aşa cum ar trebui să fie, după intenţia iniţială a entităţilor divin-spirituale conducătoare. Şi aceste locuri în care corpul fizic nu e pătruns aşa cum trebuie de corpul eteric sunt locurile unde se dezvoltă organele de simţ. Şi organele de simţ au forma lor actuală din cauză că lucrurile s-au petrecut aşa. De aceea, la fiecare organ de simţ constatăm acest lucru extrem de ciudat că aici apar nişte activităţi pur fizice, care sunt excluse, ca să zicem aşa, din ansamblul activităţilor vitale!

Gândiţi-vă numai la faptul în ochiul dvs. aveţi ceva care poate fi comparat cu funcţionarea pur fizică a unei camere obscure, a unui aparat fotografic. E ca şi cum o bucată din corpul fizic ar fi scoasă din starea generală de impregnare cu corp eteric. Şi chiar aşa este. La fel stau lucrurile cu ciudata ureche internă, unde, în labirintul urechii, există un fel de claviatură. Corpul eteric a fost respins şi în corpul fizic există nişte activităţi proprii, de natură fizică, nişte activităţi care nu sunt impregnate în mod corespunzător de corpul eteric, şi în felul acesta ia naştere ceea ce numim senzaţii. Culorile sunt percepute datorită faptului că, în ceea ce priveşte ochiul, corpul eteric nu impregnează organul aşa cum trebuie şi că aici, în cadrul organizării, sunt introduse nişte activităţi pur fizice. Şi aşa este în cazul tuturor simţurilor, peste tot există o preponderenţă a corpului fizic asupra corpului eteric. Astfel că noi putem spune: Avem de-a face, în primul rând, cu faptul demn de luare aminte că în raportul dintre corpul fizic şi corpul eteric putem menţiona o preponderenţă a corpului fizic asupra corpului eteric. Dacă n-ar exista această preponderenţă a corpului fizic, atunci întreaga lume senzorială răspândită în jurul nostru, aşa cum este ea astăzi, n-ar exista, ci omul ar fi într-o aseme-nea legătură cu lumea din jur, încât el ar percepe totul drept voinţă pulsândă, care se tălăzuieşte şi picură. Dacă n-ar exista o asemenea preponderenţă a corpului fizic asupra corpului eteric, omul nu s-ar simţi deloc pasiv, ci activ, aşa cum se simte activ când îşi întinde mâna. Acesta este, aşadar, un fapt extraordinar de interesant, care se dezvăluie cu adevărat unei observaţii superioare, oculte: întreaga lume senzorială are la bază faptul că, aş zice, corpul eteric a fost respins din organele de simţ şi că aici a fost introdus ceva care constituie în noi o enclavă a lumii fizice.

Ajungem acum, în al doilea rând, la raportul dintre corpul eteric şi corpul astral. Nici aici raportul nu este cel care ar trebui să fie; corpul astral nu pătrunde în mod normal corpul eteric, aici există, în natura umană, o preponderenţă a corpului eteric asupra corpului astral. O preponderenţă a corpului eteric asupra corpului astral poate fi cercetată mai uşor, cu o forţă a clarvederii nu chiar atât de dezvoltată. Pentru aceasta nu se cere deosebit de mult. Dacă, într-adevăr, această preponderenţă n-ar exista, atunci, printre multe altele, omul n-ar putea niciodată să plângă. El n-ar putea să plângă. Imediat, dacă observăm un om care plânge, un om care secretă din glandele lacrimale acest ciudat lichid sărat, ne dăm seama că în acest caz există o activitate prea intensă a corpului eteric, în raport cu activitatea corpului astral integrată în el. Omul nu îşi poate integra în corpul său eteric întreaga sa viaţă astrală, corpul eteric are o preponderenţă asupra corpului astral şi această preponderenţă se exprimă printr-o reacţie a corpului eteric asupra corpului fizic, storcând din el lacrimile. Dar aşa este cu orice secreţie glandulară, cu tot ceea ce se manifestă în om drept procese de secreţie glandulară. Toate au la bază o preponderenţă a corpului eteric asupra corpului astral. Şi această preponderenţă, acest echilibru perturbat, se exprimă prin prelungirea activităţii corpului eteric asupra corpului fizic, prin faptul că au loc toate secreţiile glandelor. Glandele nu ar secreta nimic din ele, ci s-ar epuiza în ele înseşi. Nu ar avea loc secretarea vreunei materii. Vedeţi, aşadar, că în faţa unei observaţii oculte, urmările ispitirii luciferice se arată a fi extraordinar de mari. De exemplu, dacă Lucifer n-ar fi intervenit în ordinea lumii, omul n-ar transpira niciodată – scuzaţi exprimarea cam dură –, ci ar avea loc, în mod corespunzător cu activitatea care se desfăşoară aici, o activitate care se epuizează în interior, în mişcările interne ale organelor respective; din glande n-ar răzbate nimic spre exterior. Astfel, putem spune: Noi avem, în al doilea rând, o preponderenţă a corpului eteric asupra corpului astral.

Dacă explicăm natura ciudată a lumii noastre senzoriale prin prima preponderenţă, spunând: Preponderenţa corpului fizic asupra corpului eteric face să existe, de fapt, aspectul specific al lumii noastre senzoriale, noi putem spunem, de asemenea: preponderenţa corpului eteric asupra corpului astral face să existe ceea ce putem numi sentimentul propriei fiinţe. Fiindcă senzaţia generală, starea generală a omului, în măsura în care se exprimă în starea sa corporală, ia naştere prin această preponderenţă a corpului eteric asupra corpului astral. Prin urmare, această preponderenţă se exprimă în mod subiectiv prin starea pur corporală, prin sentimentul corporal global.

Dacă vrem să ne continuăm cercetarea, nu avem voie să procedăm în mod schematic. Fiindcă, nu-i aşa, celui ce ar proceda aici în mod schematic, i-ar fi uşor, el ar spune: Ei da, el a construit aici o preponderenţă a corpului fizic asupra corpului eteric; apoi o preponderenţă a corpului eteric asupra corpului astral, acum ar urma, în al treilea rând, o preponderenţă a corpului astral asupra eului. Aceasta ar însemna să stabilim o schemă, conform unor principii pur intelectuale, dar aşa nu se ajunge la nimic. Nu avem voie să ne continuăm cercetarea în acest fel. Când ni se comunică nişte fapte oculte şi noi vrem să le continuăm apoi în mod schematic, prin gândire intelectuală, în realitate lucrurile vor arăta întotdeauna altfel. Nu merge să continuăm folosindu-ne gândirea intelectuală, uneori merge, o bucată de vreme, dar apoi, totuşi, iese altfel. Iată, noi trebuie să presupunem acum, în al treilea rând, o preponderenţă inversă, o preponderenţă a corpului astral asupra corpului eteric. Acum, în al treilea rând, trebuie să studiem încă o dată raportul dintre corpul as-tral şi corpul eteric şi atunci intră în considerare, pentru observaţia ocultă, la rândul ei, o preponderenţă a corpului astral asupra corpului eteric.

Această preponderenţă este chiar, în primă instanţă, lucrul cel mai important în ceea ce priveşte observarea omului. Fiindcă, vedeţi dvs., dacă îl priviţi pe om în modul cel mai grosier, şi anume, aş zice, în mod pur materialist, omul ar putea să vi se prezinte aşa cum este el descris, în realitate, în multe cărţi materialiste: ca un aparat digestiv foarte mare, ca un aparat care se hrăneşte şi digeră şi îşi construieşte corpul său din substanţele pe care le-a primit în el sub formă de hrană şi pe care le prelucrează în modurile cele mai diferite ş.a.m.d. Într-adevăr, în concepţiile materialiste despre lume, aproape că nu găsiţi nici o altă descriere a omului, ci numai pe aceasta, că el este un mare aparat de ingerare a hranei şi de digestie, aşadar, un aparat care primeşte în el substanţe din exterior şi le prelucrează în interiorul său, repartizându-le în cele mai diverse moduri muşchilor, oaselor, ligamentelor ş.a.m.d. Dacă îl studiem pe om în mod grosier, dacă facem abstracţie de ceea ce este omul prin faptul că el percepe o lume senzorială, că el percepe, în cadrul unui sentiment corporal general, anumite secreţii glandulare şi, în general, dacă ne îndreptăm atenţia numai asupra aspectului grosier al hrănirii, asupra a ceea ce se întâmplă cu substanţele de la intrarea lor în gură şi până la prelucrarea lor, ca să intre în sânge, şi până la circulaţia acestui sânge – dacă luăm în considerare ceea ce este omul la nivelul cel mai grosier, atunci acest proces material este, la urma urmelor, expresia fizică pentru ceea ce există drept preponderenţă a corpului astral asupra corpului eteric. Vă amintiţi că, dacă privim lumea în mod spiritual, în dosul

fiecărei entităţi senzoriale trebuie să vedem ceva spiritual. Entitatea senzorială este, de fapt, numai forma exterioară de manifestare. În dosul tuturor acestor procese grosiere ale hrănirii şi prelucrării hranei trebuie să vedem, drept forţe spirituale, preponderenţa corpului astral asupra corpului eteric. Astfel, noi putem spune: Această preponderenţă a corpului astral asupra corpului eteric se exprimă în procesele de viaţă organice normale, în măsura în care acestea sunt procese fizice; aşadar, în procesele de viaţă fizic-organice normale.

Da, vedeţi dvs., aici am aflat ceva ciudat. Vă rog să priviţi aşa cum trebuie acest lucru ciudat. Căci trebuie să vă lămuriţi asupra faptului următor: Ceea ce materialismul priveşte adesea drept omul întreg, ceea ce este, de fapt, grija principală a majorităţii oamenilor – a prelua hrana şi a aduce substanţele spre diferitele organe ale trupului –, nu există prin nimic altceva decât prin faptul că, din cauza influenţei luciferice, cândva a avut loc o mutaţie care a provocat o preponderenţă a corpului astral asupra corpului eteric. Cu alte cuvinte: dacă la începutul evoluţiei omenirii n-ar fi existat Lucifer şi dacă el nu ar fi provocat, în felul descris, mutaţia în ceea ce priveşte corpul astral şi corpul eteric, omul nu ar mânca şi nu ar digera şi nu ar prelucra substanţele aşa cum o face astăzi. Aşadar, ceea ce este privit drept realitate materialistă principală la om, este o faptă pur lucifierică, nu este altceva decât rezultatul unei mutaţii survenite în raportul dintre corpul astral şi corpul eteric, în aşa fel încât corpul astral a primit un surplus de activitate prin Lucifer, dobândind astfel o preponderenţă asupra corpului eteric, şi numai aşa a ajuns omul să primească în el alimente grosiere. Omului nu i-a fost deloc destinat să preia în sine alimente grosiere, ci el trebuia să dezvolte un mod de existenţă, să aibă o treaptă de existenţă pe care n-ar fi fost deloc necesar să preia în sine alimente grosiere.

Acest lucru, provocat de ispitirea lucifierică, este exprimat în mod admirabil în ceea ce putem numi alungarea din Paradis. Fiindcă a fi în Paradis nu înseamnă altceva decât a fi o fiinţă spirituală şi a nu avea nevoie să preiei şi să prelucrezi în tine alimente fizice. Alungarea din Paradis constituie, aşadar, ceea ce le pare celor mai mulţi oameni cu mentalitate materialistă suprema plăcere. Oamenii au fost pedepsiţi nu doar prin faptul că sunt nevoiţi să preia în ei şi să prelucreze aşa-numitele alimente, ci ei au fost pedepsiţi de două ori, fiindcă ceea ce, în simbolurile biblice, primilor oameni le-a părut a fi pierderea cea mai mare: faptul că au fost nevoiţi să plece din Paradis şi să preia în ei alimente fizice, a devenit pentru majoritatea covârşitoare a oamenilor cea mai mare plăcere. Atât de mult s-au schimbat oamenii, încât până şi existenţa în afara Paradisului a devenit pentru ei cea mai mare plăcere. Este, în orice caz, ciudat că trebuie să ne clarificăm aceste lucruri, dar trebuie.

În sfârşit, ajungem la o a patra situaţie. Avem acum un raport între eu şi corpul astral, şi aici apare, din cauza mutaţiei luciferice, o preponderenţă a eului asupra activităţii desfăşurate de corpul astral. Vă daţi seama, ce nu avem: Nu avem o preponderenţă propriu-zisă a corpului astral asupra eului. Aceasta, pur şi simplu, nu există. Nu avem voie să construim în mod schematic, ci trebuie să procedăm în funcţie de ceea ce observăm şi să ştim că între corpul astral şi corpul eteric există o dublă relaţie, pe când aici, numai în sensul că avem o preponderenţă a eului asupra corpului astral. Înseamnă că eul nu se raportează la corpul astral aşa cum fusese intenţia iniţială, înainte de a fi intervenit influenţa lucifierică, înseamnă că el este mai egoist, mai egoic decât ar fi trebuit să fie. El a devenit mai egoist, mai euic /germ. ichlicher – n.t./ decât ar fi trebuit să fie. Aceasta s-a întâmplat prin influenţa lucifierică. Ce s-a petrecut aici, de fapt, încât a apărut această preponderenţă, cea de-a patra, în cadrul a ceea ce am enumerat aici – ce s-a petrecut, de fapt, aici? Trebuie să vedem acum care ar fi raportul normal dintre eu şi corpul astral.

Putem cunoaşte acest raport normal, în orice caz, numai făcându-l să reapară. Fiindcă, aşa cum este astăzi omul în lume, căzut sub influenţa lucifierică, raportul dintre eu şi corpul astral nu este unul normal, ci există o preponderenţă a eului. Omul este mai euic decât ar trebui să fie – scuzaţi acest cuvânt, creat de mine, dar el corespunde întru totul. Noi am făcut deja o cercetare, care ne va arăta cum ar trebui să fie, de fapt, eul. Eul devine în aşa fel încât să rezulte un raport normal, dacă omul îşi însuşeşte, printr-o muncă de autoeducare înţeleaptă, energică şi răbdătoare, dispoziţiile sufleteşti pe care le-am numit: uimire, sentiment de veneraţie faţă de lucrurile cercetate, sentiment al acordului înţelept cu fenomenele lumii şi starea de a te lăsa în voia mersului lumii. Aşa cum se raportează în acest caz eul la corpul astral, el face observaţiei noastre imparţiale impresia: Acum, eul e situat în mod just, acum eul a făcut să se retragă ceea ce a apărut sub influenţa lucifierică. Numai dacă dezvoltăm până pe treapta cea mai înaltă aceste patru însuşiri, deja amintite, ale sufletului, putem restabili raportul iniţial. Şi cum se raportează atunci eul la corpul astral? Ei bine, aici e partea ciudată. Puteţi afla răspunsul dacă urmăriţi cu atenţie anumite capitole din cartea ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?***: În starea în care se află omul astăzi, el este în mod intim întreţesut cu gândirea, simţirea şi voinţa sa. Nu prea găsim uşor, nu-i aşa, o stare, în conştienţa obişnuită, în care omul să fie numai în eul său, o stare în care el să nu fie întreţesut cu gândirea, simţirea şi voinţa. Cereţi o dată de la dvs. înşivă să concepeţi ideea pură a eului. Prietenii noştri antroposofi gâfâie aproape din cauza efortului, când dr. *Unger* [Nota 17] le cere, mereu şi mereu, să gândească în mod real această idee pură a eului, făcând abstracţie de întreaga gândire, simţire, voinţă. Este o adevărată pierdere a respiraţiei, cum se spune în nordul Germaniei.

Vedeţi de aici cât este de greu să ajungem la acest eu numai sub formă de gând, ca să nici nu mai vorbim ce ar însemna să-l descojim în mod real din această gândire, simţire şi voinţă. Când omul se află în mod obişnuit în sufletul său, prin suflet îi trec mereu aceste manifestări sub formă de gânduri, sentimente şi impulsuri de voinţă; pe urmă, şi poftele. Aici, eul nu e separat niciodată cu eul lui de gândire, simţire şi voinţă. Dar acesta este lucrul pe care îl realizăm prin cele patru stări descrise: a putea sta în afara gândirii, simţirii şi voinţei şi a le putea privi ca pe ceva aflat în afara noastră. Propriile noastre gânduri trebuie să ne devină la fel de indiferente ca nişte obiecte din afara noastră –, când nu mai spunem: Eu gândesc, ci când gândirea noastră ne apare ca un proces în curs de desfăşurare care nu ne priveşte, de fapt, deloc. Şi tot aşa trebuie să se întâmple cu simţirea şi cu voinţa. Orice om care reflectează câtuşi de puţin la particularităţile sale sufleteşti, trebuie să-şi spună: Aşa ceva ne putem reprezenta drept ideal, drept un ideal realizabil. Dar omul este atât de amestecat, de fapt, cu gândirea, simţirea şi voinţa sa, încât cu greu se extrage afară din ele şi lui îi vine greu să umble prin lume având ideea aceasta: Eu umblu prin lume şi acum mai port cu mine mereu pe un al doilea om, care atârnă de mine, din cauză că eu sunt concrescut cu el, dar care mie îmi apare ca un fel de dublu. Cineva gândeşte, simte, vrea alături de mine. Eu sunt altcineva, sunt ceea ce sunt în eul meu; eu umblu alături de ceea ce port cu mine ca pe o triadă, ca trei saci, dintre care unul e umplut cu gândirea mea, altul cu simţire mea şi al treilea cu voinţa mea. Dar, înainte de a fi ajuns la practicarea acestei "teorii a celor trei saci", nu ne putem face nici o idee despre felul în care se raportează eul la gândire, simţire şi voinţă, aşa cum intenţionaseră la origini fiinţele divine, înainte ca influenţa lucifierică să se fi apropiat de om. Omului îi fusese destinat să fie spectatorul lui însuşi, nu să trăiască în sine însuşi.

În ce a constat ispitirea propriu-zisă, ispitirea iniţială? Să ne-o spunem cât de banal posibil: Ea a constat în faptul că Lucifer – acum voi traduce puţin – s-a apropiat de acest eu uman, pe care omul ar fi trebuit să-l păstreze în puritatea lui alături de corpul astral, care îi fusese dat deja pe Lună, şi a spus: Ia te uită, omule, e plictisitor să umbli mereu prin lume doar cu acest punct central "Eu sunt" şi doar să priveşti tot restul. E mult mai interesant să te cufunzi în corpul tău astral. Eu îţi dau forţa de a te cufunda în corpul tău astral şi tu nu vei rămâne atunci, în mod unilateral, cu eul tău, doar privind spre dublul tău, ci te vei cufunda în el. Iar eu îţi compensez ceea ce ţi se va întâmpla prin cufundarea în corpul tău astral, dându-ţi senzaţia că te îneci, prin faptul că îţi dau ceva din puterea mea. – Şi eul s-a cufundat în corpul astral şi, ca să nu se înece, i-a fost inoculată forţa lucifierică. Iar ceea ce a primit omul în sine, drept putere lucifierică, este preponderenţa eului asupra corpului astral, este egoitatea excedentară, care, înseamnă, propriu-zis, luciferism.

Şi cum este el în realitate, cum ne întâmpină în viaţă acest luciferism? Ei bine, acest luciferism, această egoitate excesiv de mare, ne

întâmpină în viaţă în faptul că noi suntem amestecaţi, să zicem, în primă instanţă, cu gândurile noastre, dar apoi şi cu sentimentele şi cu impulsurile noastre de voinţă. În primă instanţă, cu gândurile noastre. Da, vedeţi dvs., dacă Lucifer nu s-ar fi apropiat cu aceasta de el, omul n-ar fi ajuns niciodată – scuzaţi acum expresia, nebunească pentru lumea exterioară, dar foarte adecvată – la ideea afurisită că are în el o raţiune, că el nutreşte gânduri în interiorul lui; ci el ar fi ştiut că gândurile sunt în afara lui, aşadar, că el trebuie să privească gândirea. Omul ar medita îndelung, până când i s-ar da gândul, până când i s-ar revela ceea ce se înţelege cu ajutorul gândirii. Acest lucru este prezentat, de exemplu, în cartea mea ***Filosofia libertăţii***. Omul n-ar fi ajuns să aibă ideea: Tu trebuie să combini între ele tot felul de gânduri, tu trebuie să judeci în interiorul tău. Judecata făcută în interiorul nostru, independent de orice revelaţie, este în noi ceva luciferic. Astfel, întreaga raţiune, în măsura în care omul o consideră bunul lui propriu, este, de fapt, o eroare, numai prin ispitirea luciferică a intrat în om ideea că el posedă raţiune. Şi acum veţi înţelege că, într-un anumit sens, această raţiune a luat naştere, şi ea, printr-o mutaţie, că această raţiune nu trebuie proclamată nicidecum factorul decisiv pentru întreaga cunoaştere umană a realităţii.

La Karlsruhe, eu am atras atenţia [Nota 18] asupra faptului că unui om care se bazează pe raţiunea sa i se pare absolut normal să spună: Dacă vreau să înţeleg Învierea din cadrul Misterului de pe Golgotha, atunci, pur şi simplu, eu trebuie să fac abstracţie de raţiunea mea. Fiindcă tot ceea ce spune ea, contrazice Învierea. Aşa spune omul secolului al 19-lea, aşa spune până şi teologul, în măsura în care este un teolog mai liberal, în secolul al 19-lea. Dar cum ne-am putea aştepta ca Misterul de pe Golgotha, un eveniment care tocmai că nu ar trebui să fie amestecat cu lucifericul, care e situat cu totul în afara sferei lui Lucifer, care a venit pentru a învinge sfera lucifericului, să fie înţeles cu ceea ce vine de la Lucifer, cu propria noastră raţiune! Nu e nimic mai de la sine înţeles decât faptul că aceste lucruri nu pot fi înţelese niciodată cu propria raţiune! Fiindcă ea este un dar al lui Lucifer şi nu e capabilă să înţeleagă lucrurile care nu au legătură cu activitatea lui Lucifer. Aceasta este corelaţia mai profundă a acestor lucruri. Dacă Misterul de pe Golgotha ar putea fi înţeles cu raţiunea umană, atunci, dragii mei prieteni, el nici nu ar mai fi trebuit să aibă loc, atunci ar fi cu totul inutil, acest Mister de pe Golgotha. Fiindcă el există tocmai pentru a compensa mutaţia apărută prin influenţa luciferică, aşadar, tocmai pentru a-l vindeca pe om de această cutezanţă ciudată, de această trufie ciudată a raţiunii, care se manifestă prin faptul că omul vrea să înţeleagă totul cu raţiunea sa. Aici e locul să înţelegem că raţiunea ca atare este, de fapt, limitată. Împotriva afirmaţiei: cunoaşterea umană este limitată, am protestat adeseori; dar raţiunea ca atare este limitată.

Corp fizic — Corp eteric

1. Preponderenţă a corpului fizic asupra corpului eteric:

Lume senzorială

Corp eteric — Corp astral

2. Preponderenţă a corpului eteric asupra corpului astral:

Senzaţie corporală globală

* //////////////////////////// * Aici se întâlnesc Lucifer şi Ahriman

Corp astral — Corp eteric

3. Preponderenţă a corpului astral asupra corpului eteric:

Procese de viaţă fizic-organice normale

Eu — Corp astral

4. Preponderenţă a eului asupra corpului astral

Întreţesere a eului cu gândirea, simţirea şi voinţa

Dacă priviţi ceea ce a rezultat sub formă de tabel, veţi sune: Aici ne dăm seama de unde a pornit dezordinea iniţială. Care trebuie să fi fost prima dezordine în cazul ispitirii luciferice? Bineînţeles, aceea pe care o numim preponderenţa eului asupra corpului astral.

Întreaga influenţă luciferică de aici a pornit, de la faptul că eului i-a fost integrată forţa luciferică, că acest eu s-a amestecat într-un mod impur cu gândirea, simţirea şi voinţa, şi că apoi a dobândit preponderenţă luciferică asupra corpului astral. De-abia prin aceasta corpul astral a dobândit, la rândul său, preponderenţa sa asupra corpului eteric. Şi acum, echilibrul din fiinţa umană era perturbat. E ca şi cum prin influenţa luciferică i-ar fi fost dată corpului astral o lovitură; acesta, la rândul său, o transmite mai departe, de unde rezultă acum preponderenţa corpului astral asupra corpului eteric. Dar de aici nu s-a putut merge mai departe. Corpul eteric nu a transmis, pur şi simplu, la rândul său lovitura. E ca şi cum aţi lovi o bilă elastică: ajungeţi cu lovitura până la o anumită limită, apoi bila va trimite lovitura înapoi. Noi putem vorbi de preponderenţa corpului astral asupra corpului eteric; pe urmă, povestea se inversează, acum corpul eteric dobândeşte o preponderenţă asupra corpului astral, el reacţionează, astfel că şi el, la rândul său, îşi exercită preponderenţa asupra corpului astral. Aici, la 2, pe desenul meu, se situează preponderenţa inversă. Urmează apoi preponderenţa corpului fizic asupra corpului eteric. Acestea două se unesc în reacţia lor de întoarcere. De ce această reacţie? Pentru că acţiunii lui Lucifer asupra eului şi corpului astral i se opune, din cealaltă direcţie, reacţia lui Ahriman, asupra corpului fizic şi a corpului eteric. Astfel că, într-adevăr, aici, la mijloc, unde există, pe de-o parte, preponderenţa corpului eteric asupra corpului astral şi a corpului fizic asupra corpului eteric, şi, pe de altă parte, preponderenţa corpului astral asupra corpului eteric şi a eului asupra corpului astral, se ciocnesc Ahriman şi Lucifer. Aici, ei se întâlnesc. Există în om un punct central, unde se întâlnesc, în entitatea lui, Lucifer şi Ahriman. Aici, omul are ocazia să încline fie de partea lui Lucifer şi să-şi imprime corpul astral în corpul eteric mai adânc decât este bine, fie să-şi însuşească forţa de şoc a lui Ahriman şi să preseze corpul eteric în corpul astral mai adânc decât este just şi normal. Aici avem de-a face cu nişte forţe care reacţionează unele asupra celorlalte.

Următoarea noastră sarcină va fi aceea de a deveni conştienţi de faptul că acum avem de-a face pretutindeni cu astfel de forţe în activitate. Căci nu am cercetat nicăieri – cu excepţia acelui singur loc, în cazul preponderenţei corpului astral asupra corpului eteric, unde am văzut prelucrarea materiei, preluarea alimentelor şi prelucrarea acestora –, nicăieri, cu excepţia acestui loc, nu am cercetat acţiunile şi influenţele materiale. Aici ne iese în întâmpinare, ca să spunem aşa, necesitatea de a cerceta odată, dintr-un anumit punct de vedere, în mod ocult, esenţa a ceea ce este, de fapt, substanţa, materia. E întrebarea cu care vom începe expunerea noastră de mâine.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

CONFERINŢA A PATRA

Hanovra, 30 decembrie 1911

Omul poate ajunge la ceea ce numim de obicei materie numai cu ajutorul unor reprezentări relativ dificile. Şi, dacă vrem să explicăm în sens ocult ce este esenţa materiei, a substanţei, trebuie să ne întrebăm, înainte de toate: Care este caracteristica cea mai evidentă la ceea ce numim de obicei materie? Dacă pornim la treabă fără a avea nici un fel de prejudecăţi, vom fi obligaţi să constatăm că însuşirea cea mai evidentă a tot ceea ce este materie e faptul că ea umple un spaţiu, extinderea în spaţiu. Nimănui nu-i va trece prin minte, dacă îi iese în întâmpinare ceva în sufletul însuşi – un sentiment, să zicem, un gând, sau chiar un impuls de voinţă –, să spună că voinţa sau gândul sau sentimentul ocupă un spaţiu. Orice om îşi va da seama imediat că ar spune o absurditate dacă ar afirma că un gând oarecare – gândul despre un erou, dacă vreţi –, e mai mare cu 5 m^2 decât gândul despre un om obişnuit, nu-i aşa? Dacă vrem să reflectăm la aceasta, vom observa imediat că starea de extindere în spaţiu, însuşirea de a umple un spaţiu, nu poate fi aplicată deloc stărilor noastre sufleteşti, proceselor noastre sufleteşti.

S-ar putea spune acum, în orice caz, că mai există o caracteristică a materiei: faptul că materia trebuie să aibă o greutate. Dar cu această însuşire, greutatea, lucrurile nu stau atât de simplu, cum vom vedea în cursul conferinţelor. Căci, dacă ne situăm ca privitori în faţa lumii, prin observarea şi privirea directă noi nu putem observa nimic în legătură cu greutatea, dar putem observa ceva în legătură cu faptul că lucrurile ocupă un spaţiu, au extindere în spaţiu.

Noi mai ştim că această stare de extindere în spaţiu poate fi măsurată, de obicei, conform celor trei dimensiuni pe care le citim când e vorba de spaţiu, dimensiunea înălţimii, a lăţimii şi a adâncimii sau a lungimii, ori cum vrem să-i spunem. Este un adevăr general banal, aş zice, acela că lucrurile sunt extinse în spaţiu conform celor trei dimensiuni. Prin urmare, va trebui să recunoaştem extinderea pe cele trei dimensiuni drept caracteristica cea mai evidentă a materiei. Oricine reflectează la afirmaţiile de mai sus – şi anume, că în legătură cu ceea ce există în suflet nu se poate vorbi de ocuparea unui spaţiu – va trebui să-şi spună că, faţă de însuşirea de a ocupa un spaţiu, mai există şi altceva decât ceea ce umple spaţiul, decât materia sau substanţa. Fiindcă, printre observaţiile care pot fi făcute deja pe planul fizic, se numără şi aceea că drept trăiri sufleteşti nu avem nişte procese sau stări, cum vom vrea să le numim, care au extindere în spaţiu.

Dacă veţi studia trăirile sufleteşti în acelaşi mod lipsit de prejudecăţi cu care studiaţi trăirile materiale în spaţiu, veţi constata foarte curând o altă particularitate a trăirilor sufleteşti, fără de care trăirile sufleteşti ca atare nu pot exista. E faptul că – nu putem decât să admitem acest lucru, fără nici un fel de prejudecată – trăirile sufleteşti se desfăşoară în timp. Chiar dacă nu putem spune că un sentiment, un impuls de voinţă are o lungime de 5 m sau o suprafaţă de 5 m^2, trebuie să admitem, totuşi, că ceea ce simţim şi gândim, în măsura în care aceste lucruri sunt trăiri sufleteşti, se desfăşoară în timp, şi că nu avem nevoie doar de un anumit timp pentru a trăi aceste lucruri, ci că, de asemenea, unul are loc mai devreme, altul mai târziu, într-un cuvânt, ceea ce trăim în suflet este expus timpului.

Acum, problema este că în realitatea noastră, în tot ceea ce ne înconjoară şi suntem noi înşine, sunt amestecate între ele cu adevărat raporturi de spaţiu şi de timp. În lumea exterioară, lucrurile se desfăşoară fiind extinse în spaţiu, dar ele se desfăşoară şi unele după altele, în timp, cer şi ele un anumit timp. Deja de aici, înainte de a ne adânci în adevărurile oculte, va rezulta întrebarea: Dar în ce raport se află, de fapt, spaţiul faţă de timp? Atingem aici, în cadrul unui ciclu de conferinţe antroposofice, în modul cel mai inocent, aş zice, o problemă care a străbătut mereu lumea, drept mare problemă filosofică, o problemă cu care şi-au bătut capul nenumăraţi oameni: raportul dintre timp şi spaţiu. Poate că nu vă va fi foarte uşor să urmăriţi gândurile prezentate aici cu privire la raportul dintre timp şi spaţiu, astăzi, când, după cum am spus, ne apropiem de această problemă în modul cel mai inocent –, pentru că majoritatea auditorilor nu au o pregătire filosofică prealabilă. Dar dacă vă veţi da osteneala de a urmări asemenea gânduri, veţi vedea ce infinit de fertile sunt ele şi, de asemenea, că dacă le prelucraţi în cadrul meditaţiei, ele vă pot duce mai departe.

E bine să porniţi aici de la timpul pe care îl trăiţi în propriul dvs. suflet. Întrebaţi-vă cum percepeţi timpul în propria dvs. fiinţă interioară. Vreau să vă vorbesc mai clar, rugându-vă să nu luaţi în considerare timpul pe care îl citiţi pe ceas; în acest caz, nu faceţi decât să comparaţi viaţa dvs. interioară cu nişte procese exterioare. Aşadar, faceţi abstracţie de faptul că puteţi citi timpul pe ceas şi de toate procesele exterioare similare. Încercaţi să vă întrebaţi numai aşa cum poate fi adresată întrebarea propriului dvs. suflet: În ce măsură se manifestă raportul temporal în propriul dvs. suflet? Aici, oricât de adânc aţi reflecta şi oricât de temeinic aţi cumpăni această întrebare, nu vă veţi putea gândi, drept ceva decisiv în privinţa timpului, decât tot la faptul că acum puteţi concepe un gând, care faceţi să fie incitat de o percepţie exterioară. Dvs. priviţi sau auziţi ceva, şi pe urmă în sufletul dvs. ia naştere un gând sau o reprezentare. Şi, dacă aici vă întrebaţi mai exact cum este, de fapt, acest raport dintre dvs. înşivă şi această reprezentare, acest gând, va trebui să vă spuneţi: În timp ce aveţi gândul, de fapt, sunteţi dvs. înşivă gândul. Încercaţi să reflectaţi o dată temeinic la acest lucru, şi veţi vedea că trebuie să vă spuneţi: În timp ce gândul vă solicită atenţia, sunteţi dvs. înşivă, în fiinţa dvs. cea mai interioară, gândul. Ar fi o prejudecată să spuneţi că, pe lângă aceasta, mai aveţi şi reprezentarea lui "Eu sunt" şi altele de acest fel. "Eu sunt" nu e prezent în timp ce dvs. sunteţi dăruit gândului. Dvs. înşivă sunteţi gândul. Ar trebui să mai practicaţi anumite lucruri, dacă aţi vrea să mai fiţi şi altceva, pe lângă gândul pe care îl aveţi.

În primă instanţă, omul se contopeşte total cu gândul sau cu sentimentele care îi sunt date în mod nemijlocit. Dar să presupunem că dvs. lăsaţi să fie stimulat în interiorul dvs. un gând pornind de la bucăţica aceasta de cretă; atunci, dacă faceţi abstracţie de tot restul, dacă sunteţi dăruiţi exclusiv reprezentării cretei, incitate de percepţie, atunci propria dvs. fiinţă interioară e una cu reprezentarea cretei. Dar dacă aţi avut această reprezentare şi vă vine acum în minte că şi ieri aţi văzut o bucăţică de cretă, comparaţi ceea ce vă este dat în mod direct drept reprezentarea cretei cu ceea ce aţi trăit ieri drept cretă. Şi dacă veţi analiza gândul cu mare precizie, şi anume, gândul că vă identificaţi în mod nemijlocit cu creta de astăzi, veţi sesiza, de asemenea, că nu vă puteţi identifica la fel de bine cu creta de ieri, cum o faceţi cu creta de astăzi. Creta de ieri trebuie să fi rămas în dvs. sub forma unei reprezentări-amintire. Aşadar, dacă aţi devenit, într-adevăr,

una cu reprezentarea cretei de acum, atunci creta de ieri a devenit în propria dvs. fiinţă interioară ceva exterior, aşadar, creta de astăzi este interioritatea dvs. propriu-zisă de astăzi. Reprezentarea-amintire este ceva spre care, ce-i drept, vă întoarceţi privirile, în trecut, dar care, în raport cu reprezentarea de astăzi, vă este ceva exterior. Şi aşa e cu toate lucrurile pe care le-aţi trăit în suflet, cu excepţia momentului actual. Momentul actual este interiorul dvs. din acea clipă. Tot ceea ce aţi trăit, aţi eliminat deja, se află deja afară din propria dvs. fiinţă interioară. Şi dvs. vă puteţi reprezenta – dacă vreţi să aveţi o imagine – că momentul actual, cu reprezentările pe care le aveţi, e şarpele, şi că ceea ce aţi dat afară este pielea lepădată de şarpe, ca şi cum şarpele ar fi lepădat o piele, şi încă una, şi o a treia, şi le-ar fi lăsat în urmă, aşa puteţi avea şi dvs. ceva exterior faţă de conţinutul interior de moment al fiinţei dvs. Cu alte cuvinte, cât de departe vă amintiţi în trecut, dvs. aţi transformat mereu ceva interior în ceva exterior, fiindcă, în momentul următor, dvs. veţi transforma reprezentarea cretei pe care o aveţi acum în ceva exterior, trecând la o altă reprezentare. Aceasta înseamnă că dvs. lucraţi în sensul unei permanente exteriorizări. Dvs. vă lăsaţi în urmă fiinţa interioară, această fiinţă interioară devenind imediat, ca o piele, ceva exterior. În aceasta constă viaţa sufletească, în faptul că interiorul devine în permanenţă ceva exterior, astfel încât putem distinge, în propria noastră fiinţă interioară, în acest proces spiritual interior, între interiorul propriu-zis şi exteriorul din interior. Noi am rămas în interior, dar în interiorul însuşi trebuie să facem distincţie între două părţi: partea din propriul nostru interior şi interiorul nostru devenit exterior.

Ei bine, acest proces pe care l-am văzut acum petrecându-se, prin faptul că interiorul a devenit exterior, face să se nască, de fapt, conţinutul vieţii noastre sufleteşti. Căci, dacă reflectaţi iar asupra acestui lucru, veţi afla că dvs. puteţi numi suflet al dvs. tot ceea ce aţi trăit din momentul de la care vă puteţi aminti, din prima dvs. copilărie. Un om care ar fi uitat tot ceea ce a trăit astfel, şi-ar fi pierdut, de fapt, eul său. Aşadar, realitatea vieţii noastre sufleteşti constă în această posibilitate de a lăsa în urmă amintirile şi de a le păstra, totuşi, ca pe nişte piei pe care le lepădăm în permanenţă.

Dvs. vă puteţi imagina această realitate a vieţii sufleteşti luând cele mai diferite forme. Vă rog să fiţi atenţi o dată, pentru a vedea că în fiecare clipă viaţa sufletească are o altă formă. Să presupunem că ieşiţi din casă într-o noapte minunată, luminată de stele, sau că ascultaţi o simfonie de Beethoven, atunci, în momentul respectiv, dvs. aţi identificat un domeniu vast al vieţii sufleteşti cu interiorul dvs. Şi acum, dacă presupuneţi că din această noapte luminoasă, înstelată, intraţi într-o cameră întunecată, sărăcăcioasă, atunci o să vi se pară că această viaţă sufletească s-a chircit dintr-o dată; aici, aveţi doar câteva reprezentări. Sau, când o simfonie s-a terminat, dvs. v-aţi chircit în ceea ce priveşte reprezentările auditive, şi când dormiţi, v-aţi comprimat cu totul viaţa sufletească, până când, la trezire, ea se dilată din nou. Aveţi, aşadar, o modelare neîncetată a vieţii sufleteşti. Şi dacă acum – acesta e doar un simbol, fiindcă aici noi trebuie să o desenăm în mod spaţial şi ne referim, totuşi, la timp, care nu e spaţial – dacă vrem să o desenăm, am putea să o desenăm plăsmuită în cele mai diferite forme. Aici, în desenul a, ea este comprimat, aici (b) se extinde. Ar trebui să ne-o imaginăm plăsmuită în cele mai diferite moduri, aici (c) fiind mereu conţinutul vieţii sufleteşti. Ei bine, vedeţi dvs., din simbol vă puteţi da seama deja – şi el nu e menit pentru altceva decât să arate în mod perceptibil, vizibil, ceea ce nu este vizibil – de dilatarea şi comprimarea vieţii sufleteşti. O viaţă sufletească adâncită în ascultarea unei simfonii e mai bogată decât una care aude o singură bătaie de tobă. Putem spune, aşadar, că viaţa sufletească se dilată şi se comprimă, dar aici nu avem voie să amestecăm nici un fel de reprezentări spaţiale. În timpul acestei dilatări şi comprimări, există, fără îndoială, o mişcare spirituală interioară. Mişcare! Viaţa sufletească e mişcare.

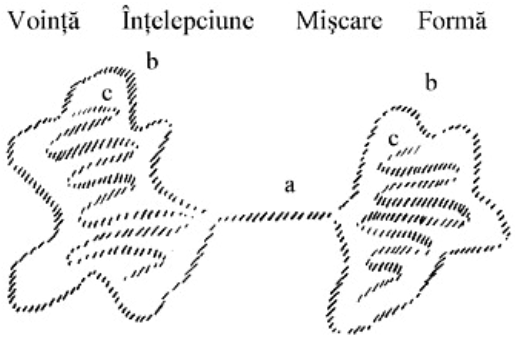

Dar acum, dvs. trebuie să vă reprezentaţi mişcarea în aşa fel încât să nu vă reprezentaţi o mişcare în spaţiu, ci ceea ce am descris. Şi din această dilatare şi comprimare apar forme; astfel, dvs. aveţi mişcare şi o expresie exterioară a mişcării, în anumite formaţiuni, în anumite forme. Dar toate acestea fără forme spaţiale! Aceste forme, la care ne referim aici, nu sunt forme spaţiale, ci formele vieţii sufleteşti în dilatare şi comprimare. Şi ce trăieşte, de fapt, în aceste stări de dilatare şi comprimare? Ei bine, aici vă veţi apropia mai mult de realitate, dacă reflectaţi la ceea ce trebuie să trăiască în interior: În interior trăiesc sentimentele, gândurile, impulsurile de voinţă, în măsura în care toate acestea sunt spirituale. Ceea ce înoată aici, se mişcă în forme, este ceva asemănător apei, dar totul spiritual. Şi acum, nu mai aveţi nevoie decât de o reprezentare, pentru a pătrunde întreaga problemă. Noi am spus: În interior trăiesc gânduri, reprezentări, sentimente, impulsuri de voinţă. Dar impulsurile de voinţă sunt, într-un anumit sens, ceva necesar într-un mod mai fundamental decât gândurile înseşi; fiindcă, dacă vă gândiţi că această viaţă sufletească poate fi transpusă uneori într-o mişcare mai rapidă, alteori într-o mişcare mai lentă, veţi simţi în interiorul dvs. că, de fapt, voinţa însăşi este aceea care pune totul în mişcare. Dacă vă stârniţi voinţa, puteţi pune gândurile şi sentimentele într-un flux mai rapid; dacă voinţa e leneşă, toate acestea se desfăşoară mai lent. Dvs. aveţi nevoie de voinţă, ca să dilataţi viaţa sufletească. Astfel că acolo, în interior, noi avem, pe rând: voinţă; apoi, tot ceea ce trăieşte drept sentimente, drept reprezentări, şi care, în cadrul vieţii sufleteşti – a vieţii noastre sufleteşti, spun –, este ceea ce putem concepe drept expresie a înţelepciunii; apoi avem mişcarea, dilatarea şi comprimarea; şi pe urmă avem procesele de formare, forma, care apare drept expresie a mişcării. Dvs. puteţi deosebi exact în cadrul vieţii dvs. sufleteşti: voinţă, înţelepciune, mişcare şi formă. Acestea urzesc şi trăiesc în viaţa sufletească.

Păcat că nu putem extinde acest ciclu la o lună, atunci am putea vorbi mai exact. Atunci aţi vedea că poate fi fundamentată în mod precis afirmaţia că aici, în viaţa dvs. sufletească, se desfăşoară ceea ce, aş zice, îşi are rădăcinile în voinţă, şi care conţine apoi în sine înţelepciune şi mişcare şi formă. Acum, veţi vedea, într-un mod demn de luare-aminte, că ordinea care a fost notată aici pentru viaţa sufletească a omului coincide în mod ciudat cu numele pe care am putut să le dăm ierarhiilor [Nota 19]ce urmează una după alta, de la Spiritele Voinţei, Spiritele Înţelepciunii, Spiritele Mişcării, până la Spiritele Formei. Şi, explicând astfel propria noastră viaţă sufletească, am apucat puţin cu mâna ierarhiile, le-am surprins în mod real aici, în interior. Aici, ele se arată într-un mod cu totul ciudat, în viaţa sufletească interioară. Ele se arată în aşa fel încât activitatea lor este cu totul aspaţială. Şi dacă noi nu am fi dobândit nimic altceva, tot am câştigat măcar un lucru, prin cele spuse mai înainte: Am câştigat, într-un fel, reprezentările cele mai apropiate despre o însuşire importantă a acestor patru ierarhii – a Spiritelor Voinţei, Spiritelor Înţelepciunii, Spiritelor Mişcării, Spiritelor Formei –, însuşirea că ele sunt aspaţiale. Aşadar, faptul că noi am numit la început "forma" drept acea formaţiune aspaţială ce acţionează în mod sufletesc-spiritual este un lucru foarte important. Dacă vorbim despre formele pe care le creează Spiritele Formei, acestea nu sunt nişte forme spaţiale exterioare, ci sunt acele formaţiuni interioare de care noi devenim conştienţi numai pe cale interioară, pe care le putem concepe doar în cadrul vieţii noastre sufleteşti. Căci toate acestea se desfăşoară numai în timp. Fără noţiunea de timp, nu vi le puteţi reprezenta deloc, ci numai dacă faceţi abstracţie de aparenţe, de

comparaţii, care au fost folosite doar pentru a înlesni înţelegerea; dvs. trebuie să vi le reprezentaţi, în măsura în care rămânem în cadrul vieţii sufleteşti, în mod aspaţial.

Când, la început, Spiritele Voinţei au acţionat pe vechiul Saturn, Spiritele Înţelepciunii pe vechiul Soare, Spiritele Mişcării pe vechea Lună şi Spiritele Formei pe Pământ, noi am putea spune, având în vedere numai natura pur interioară a Spiritelor Formei: Spiritele Formei l-au creat pe om pe Pământ în aşa fel încât el încă mai avea o formă invizibilă. Aceasta se armonizează atât de frumos cu ceea ce ni s-a arătat ieri. La începutul devenirii sale pământeşti, Spiritele Formei i-au dat omului nişte forme invizibile, aspaţiale. Acum, noi trebuie să luăm în considerare şi faptul că toate obiectele exterioare care ne vin în întâmpinare, tot ceea ce percepem noi în lumea exterioară prin simţurile noastre, nu sunt nici ele altceva decât o expresie exterioară a unei realităţi spirituale interioare. Şi în dosul fiecărui obiect material exterior-spaţial, noi trebuie să căutăm ceva asemănător cu ceea ce trăieşte în propriul nostru suflet. Numai că acest ceva nu iese în întâmpinarea simţurilor exterioare, ci se află în dosul a ceea ce ne oferă simţurile exterioare.

Cum ne-am putea reprezenta acum o activitate desfăşurată dincolo de Spiritele Formei, dincolo de ceea ce creează ele, drept forme încă aspaţiale? Aşadar, notaţi-vă bine, întrebarea noastră este acum: Dacă această activitate trece de voinţă, înţelepciune, mişcare, formă, şi dincolo de formă, ce se petrece oare atunci? Aşa sună întrebarea. Vedeţi dvs., dacă un proces din univers a înaintat până la formă, care este încă total cuibărită în spiritual-sufletesc, care încă nu este formă în spaţiu, dacă procesul a înaintat până la această formă suprasensibilă, atunci pasul următor nu mai este posibil decât prin faptul că forma ca atare se sfărâmă. Şi acesta e lucrul care se oferă privirii oculte: Când anumite forme, care au fost create sub influenţa Spiritelor Formei, au evoluat până la o anumită stare, formele se sfărâmă. Şi dacă dvs. vă îndreptaţi acum atenţia spre nişte forme sfărâmate, adică spre ceea ce ia naştere prin faptul că nişte forme încă suprasensibile se sfărâmă, veţi avea trecerea de la suprasensibil la sensibilul din spaţiu. Iar ceea ce este formă sfărâmată, este materia. Materia, oriunde apare în univers, pentru ocultist nu e altceva decât formă spartă, sfărâmată, plesnită. Dacă v-aţi putea reprezenta că această bucată de cretă ar fi invizibilă ca atare şi că ea ar avea această formă paralelipipedică specială şi ar fi ca atare invizibilă, iar acum aţi lua un ciocan şi aţi izbi repede în bucata de cretă până când ea s-ar preface în pulbere, până când ar crăpa în bucăţele foarte mici, atunci aţi sfărâmat forma. Presupuneţi că în acest moment, în care sfărâmaţi forma, invizibilul ar deveni vizibil, atunci aveţi o imagine pentru naşterea materiei. Materia este spirit care s-a dezvoltat până la stadiul de formă şi apoi s-a spart, s-a sfărâmat, s-a distrus în sine.

Materia este o grămadă de moloz a spiritului. Este extraordinar de important să fim atenţi tocmai la această definiţie, la faptul că materia e o grămadă de moloz a spiritului. Aşadar, în realitate, materia e spirit, dar spirit sfărâmat.

Dacă reflectaţi acum mai departe, vă veţi spune: Da, dar ne ies în cale nişte forme spaţiale, cum sunt frumoasele forme ale cristalelor; în cristale, noi avem, totuşi, nişte forme foarte frumoase din punct de vedere spaţial – şi tu spui că tot ceea ce e materie este o grămadă de moloz a spiritului, spirit sfărâmat! – Imaginaţi-vă pentru început, ca să aveţi o anumită reprezentare, un fir de apă ce cade (a). Presupuneţi însă că el este invizibil, că dvs. nu-l vedeţi. Şi îi puneţi aici (b) un stăvilar. Prin faptul că firul de apă cade aici (b), el se va pulveriza, se va sfărâma în mii de stropi (c). Presupuneţi acum că firul de apă ce cade e invizibil, dar că ceea ce s-a sfărâmat este vizibil.

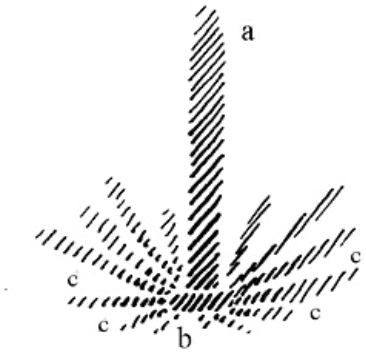

Aveţi atunci aici un fir de apă sfărâmat, aveţi iarăşi o imagine pentru materie. Dar acum ar trebui să faceţi abstracţie de stăvilarul pus jos, fiindcă aşa ceva nu există, aceasta presupune deja că aici este materie. Dvs. trebuie să vă reprezentaţi: Dacă aici nu ar exista un stăvilar, atunci materia, structurându-se în mod spiritual pentru a lua o formă, este suprasensibilă, materia este în mişcare, fiindcă mişcarea precede forma. Nu există nicăieri altceva decât ceea ce e pătruns de faptele Spiritelor Mişcării. Într-un anumit punct, mişcarea ajunge la formă, se paralizează în sine însăşi şi se sparge în sine însăşi. Principalul este ca noi să înţelegem lucrurile în sensul că ceea ce este la origini de natură spiritual-sufletească, radiază, dar are numai un anumit elan, ajunge la capătul elanului şi acum se izbeşte înapoi în sine însuşi şi se sparge. Astfel, când vedem apărând undeva materie, putem spune: La baza acestei materii se află ceva de natură suprasensibilă, care a ajuns la limita activităţii sale şi se sparge de această limită. Dar, în diferitele bucăţi sfărâmate care se despart după ce s-a produs sfărâmarea, continuă să acţioneze ceea ce existase drept formă spirituală. Dar şi înainte de a se sparge ea avea nişte forme, dar nişte forme încă interioare, spirituale. Acolo unde ecourile activităţii se fac puternic simţite, liniile formei spirituale se continuă şi după sfărâmare, şi atunci aici, după ce forma spartă îşi azvârle bucăţile în toate părţile, în liniile pe care le descriu ele se mai exprimă un efect al liniilor spirituale. În acest fel iau naştere cristalele. Cristalele sunt nişte formaţiuni care au luat naştere din formele spirituale, şi ele parcă mai păstrează prin propria forţă de avânt direcţia iniţială, în sensul opus.

Ceea ce v-am desenat aici este aproape exact ceea ce rezultă în cazul observaţiei oculte, dacă studiem hidrogenul. Hidrogenul se prezintă observaţiei oculte ca o rază ce vine vâjâind din infinit, se paralizează în sine şi se pulverizează, numai că noi trebuie să-l desenăm aproximativ ca şi cum aici liniile s-ar intersecta şi astfel şi-ar păstra forma. Astfel, o particulă de hidrogen arată ca şi cum am avea un fel de rază invizibilă care se apropie parcă din depărtări spaţiale infinite şi în cele din urmă se sparge ca un şuvoi de apă ce se pulverizează. Într-un cuvânt, pretutindeni materia este ceea ce putem numi: spiritualitate sfărâmată. Materia nu e altceva decât spirit, dar spirit sfărâmat.

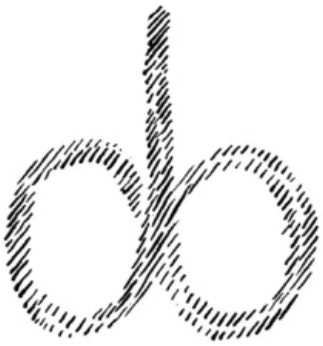

Şi acum trebuie să mai aşez în faţa sufletelor dvs. un gând dificil, care se leagă de cele spuse de mine la început. Am spus atunci că în spiritual-sufletescul interior însuşi distingem între partea exterioară şi cea interioară. În realitate, toate dimensiunile spaţiale se compun din contrarii, astfel, peste tot unde aveţi mai întâi o dimensiune spaţială, această dimensiune spaţială poate fi concepută ca şi cum ar ieşi de undeva, dintr-un punct; acesta este interiorul, tot restul este exterior. Pentru suprafaţă, linia dreaptă este interiorul, tot restul este exterior ş.a.m.d. Astfel, spaţiul nu e altceva decât ceea ce ia naştere chiar în mine însumi, prin faptul că spiritul trebuie să se sfărâme şi trece astfel în existenţa materială.

Este extraordinar de important să luăm în seamă lucrul următor. Imaginaţi-vă că această sfărâmare a spiritului şi transformarea sa în materie are loc în aşa fel încât el se sfărâmă la început fără a găsi dinainte nici un fel de materie, se sfărâmă, se sparge de la sine, aşadar, nu întâmpină nici o rezistenţă exterioară. Să presupunem, aşadar, că această sfărâmare are loc, ca să zicem aşa, în gol. Când spiritul se sfărâmă în gol, atunci ia naştere materie minerală. Aici, spiritul trebuie, aşadar, să se sfărâme cu adevărat din spirit în sine însuşi, şi atunci apare materie minerală. Dar să presupunem că nu e ceva care are loc în mod virginal, să presupunem că, din spirit, ceea ce se sparge, ceea ce se sfărâmă, găseşte deja o lume pregătită, aşadar, nu se dezvoltă acum în gol, ci, ca să zicem aşa, într-o corporalitate eterică deja existentă. Când se dezvoltă în gol, ia naştere materie minerală. Dar să presupunem că se dezvoltă într-o corporalitate eterică deja existentă. O asemenea spiritualitate în curs de sfărâmare se propagă, aşadar, într-un corp eteric; această materie pe cale de a se sfărâma şi acest corp eteric, ca atare, există deja. Aşadar, spiritualitatea nu se sfărâmă, devenind materie, într-o stare virginală a lumii, ci în corpul eteric. În acest caz, nu ia naştere materie minerală, ci materie vegetală. Aşadar, când spiritul se sfărâmă în substanţă eterică, atunci apare materie vegetală.

Dar noi am întâlnit ieri o substanţă eterică deosebită. Amintiţi-vă ce stătea scris pe tablă: noi am întâlnit un corp eteric, dar acesta avea un surplus, o preponderenţă asupra substanţei astrale. Şi noi am spus ieri că aceasta provine de la influenţele luciferice exercitate asupra omului. Ei bine, noi nu am întâlnit doar substanţă eterică având o preponderenţă asupra astralului, ci am găsit şi o corporalitate fizică, iar aceasta are o preponderenţă asupra substanţei eterice, asupra corpului eteric. Ba chiar acesta a fost primul lucru pe care l-am aflat, nu-i aşa? Reţineţi, aşadar, acest lucru deosebit, că aceasta a apărut numai prin influenţa luciferică: o conlucrare ciudată în această organizare umană prost îmbinată! Acolo unde corpul fizic se întâlneşte cu corpul eteric şi corpul eteric e deranjat peste tot de preponderenţa corpului fizic, nu este ca şi cum spiritul ar pulveriza, pur şi simplu, în substanţă eterică şi s-ar sfărâma, ci el se pulverizează într-o corporalitate care, ce-i drept, este o corporalitate eterică, dar asupra căreia fizicul are o preponderenţă. Dacă într-o substanţă eterică astfel pregătită se pulverizează şi se sparge ceva spiritual, apare substanţa nervoasă, materia nervoasă. Astfel, noi avem spirit pulverizându-se într-o corporalitate eterică asupra căreia are preponderenţă o corporalitate fizică: atunci ia naştere materie nervoasă.

Aveţi aici trei trepte ale materiei: mai întâi materia obişnuită, pe care o întâlniţi afară, în lumea senzorială, apoi materia pe care o găsiţi în corpurile plantelor, şi pe urmă acea materie pe care o întâlniţi în corpurile umane şi animale prin faptul că aici au apărut neregularităţi. Gândiţi-vă numai câte n-ar trebui să facem, dacă am vrea să înşirăm diferitele condiţii pentru variatele substanţe existente în lume! Câteva le-am văzut ieri luând naştere prin influenţa luciferică, ca neregularităţi, am văzut apoi cum corporalitatea eterică poate ajunge să aibă preponderenţă asupra corporalităţii astrale. Când ceva spiritual se pulverizează, într-un anumit mod, într-o asemenea corporalitate astrală asupra căreia are preponderenţă corporalitatea exterioară, atunci ia naştere materie musculară. De aceea materia nervoasă şi materia musculară au un aspect atât de ciudat, care nu poate fi comparat cu nimic din ceea ce mai există în rest, în lumea de afară, pentru că ele iau naştere, într-un mod atât de complicat. Trebuie să ne reprezentăm lucrurile în aşa fel încât dvs. să vă îndreptaţi atenţia asupra deosebirilor, reprezentându-vă un metal lichid proiectat mai întâi în aer liber, şi pe urmă în apă şi după aceea, poate, într-o materie solidă: într-un asemenea mod complicat iau naştere materiile atât de diferit alcătuite. Lucrul principal pe care am vrut să vi-l transmit astăzi a fost acela de a vă arăta în ce profunzimi ale existenţei trebuie să coborâm, dacă vrem să cercetăm cu adevărat aceste lucruri. Căci, dacă faceţi să se pulverizeze ceva spiritual în ceea ce urmează mai departe din punct de vedere material, aşadar, acolo unde eul acţionează în mod predominant asupra corpului astral, dacă ceva spiritual se pulverizează pătrunzând în ceea ce îi iese în întâmpinare drept acea neregularitate a corporalităţii care a luat naştere prin faptul că eul, în euitatea lui, este predominant asupra corpului astral, atunci ia naştere – de-abia pe multe căi ocolite – materia osoasă. Totul depinde, aşadar, după cum vedeţi, de felul cum se pulverizează materia, şi cum se adună la un loc atunci când ia naştere din spirit. Reţineţi bine ceea ce v-am spus, chiar dacă nu puteţi urmări toate detaliile cu gândurile dvs. Sensul general îl veţi fi înţeles, el constă în faptul că materia trebuie privită pretutindeni drept spirit în curs de pulverizare, de sfărâmare, dar că ceva poate veni în întâmpinarea spiritului în curs de sfărâmare. Şi, în funcţie de ceea ce îi vine în întâmpinare, el este pulverizat în altceva şi iau naştere materii configurate în diverse feluri: materie nervoasă, musculară, vegetală ş.a.m.d.

Acum probabil că vă apasă pe sufletul o întrebare: Oare ce s-ar fi întâmplat cu omul, dacă n-ar fi intervenit, în această privinţă, influenţa luciferică? Am enumerat deja ieri sub diverse forme ce s-ar fi întâmplat cu omul. Dar ce s-ar fi întâmplat cu el, din acest punct de vedere? Vedeţi dvs., omul n-ar mai fi putut avea nervi de felul celor pe care îi are el astăzi. Fiindcă asemenea nervi, cu materia lor, iau naştere numai prin faptul că există această legătură dezordonată. Tot aşa, el n-ar fi putut avea oase, muşchi, dacă n-ar fi intervenit influenţa luciferică. Într-un cuvânt, noi am văzut apărând diferitele materii prin faptul că nişte forme se revarsă în mod spiritual în ceva care există numai prin influenţa luciferică. Toate aceste materii, materia musculară, nervoasă etc., n-ar fi putut lua naştere fără influenţa luciferică. Omul nu ar avea nervi, muşchi, oase, în sensul actual al cuvântului, dacă n-ar fi existat influenţa luciferică. Într-un mod şi mai intens decât ieri, trebuie să spunem: Ce este oare întregul om, ca om material? Aşa cum ne iese el în întâmpinare din punct de vedere exterior, el este exclusiv un rezultat al influenţei luciferice. Materialismul nu descrie nimic altceva decât ceea ce a făcut Lucifer din om, astfel că materialiştii sunt în sensul cel mai eminent al cuvântului discipolii lui Lucifer şi ei resping tot restul.

Aşadar, cum ar fi acest om, dacă ar fi rămas în stare paradisiacă?

Ei bine, ca să putem clădi mâine cu nişte reprezentări mai uşoare, bazându-ne pe aceste lucruri, vreau să vă dau o schiţă fugară a ceea ce

ar fi devenit omul dacă n-ar fi apărut influenţa luciferică. Căci, dacă n-ar fi intervenit această influenţă, atunci, la începutul evoluţiei oamenilor de pe Pământ ar fi existat un om apărut sub influenţa Spiritelor Formei. Fiindcă Spiritele Formei erau, dintre spiritele ierarhiilor superioare, ultimele care au acţionat asupra omului. Aceste Spirite ale Formei au creat la început numai o formă pur suprasensibilă, care nu avea nimic spaţial. Ceea ar fi existat atunci – daţi-mi voie s-o spun astăzi numai în treacăt – n-ar fi putut fi văzut de nici un ochi exterior, n-ar fi putut fi perceput de nici un fel de simţuri exterioare, fiindcă formele pur sufleteşti nu pot fi percepute de simţurile exterioare. Ceea ce ar fi existat atunci coincide cu ceea ce v-a fost descris în ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?***, cu ceea ce a fost descris când s-a vorbit despre cunoaşterea imaginativă. Ceea ce ar fi creat Spiritele Formei la început ar fost o imaginaţiune. Aşadar, nu o imaginaţiune sensibilă, ci o imaginaţiune suprasensibilă.

Dacă am considera într-un mod absolut schematic ceea ce ar fi existat, aproximativ, în acest caz (vezi desenul, 1), atunci am avea o reprezentare imaginativă a ceea ce au creat Spiritele Formei, drept imaginaţiune a omului, şi acest ceva ar fi impregnat de ceea ce i-a rămas omului de la activitatea creatoare a ierarhiilor anterioare. Astfel, acest ceva ar fi impregnat de ceea ce i-ar fi rămas omului, de la Spiritele Mişcării, adică ar fi impregnat de mişcare interioară (desen 2, redat schematic) şi ne-ar veni în întâmpinare drept ceea ce am descris în ***Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?***, ca fiind dat prin cunoaşterea inspirată, fiindcă aceste mişcări ar putea fi recunoscute numai drept inspiraţie. Cu alte cuvinte: întregul om ar consta din imaginaţie, şi atunci ar rezulta tot restul, tot ce este mişcare, inspiraţia. Iar ceea ce conferă Spiritele Înţelepciunii, ar fi intuiţie. Aşadar, nişte conţinuturi interioare reale ar fi umplut, într-un fel, totul, cu plenitudinea lor. Aici, înăuntru, ar trebui să presupunem intuiţia (desen 3), adică nişte entităţi nemijlocite. Şi atunci, noi am găsi totul izvorând din Cosmos, învăluit ca într-un ou auric, drept rezultat al activităţii Spiritelor Voinţei (desen 4). Aceasta ar fi natura umană suprasensibilă, care ar consta din nişte conţinuturi accesibile numai unei cunoaşteri pur suprasensibile. Oricât de fantastic ar părea, acesta este omul real, dacă putem spune aşa, sub o formă simbolică: omul paradisiac, care nu constă din nişte conţinuturi materiale, din care e format deja astăzi, ci este o entitate cu totul suprasensibilă.

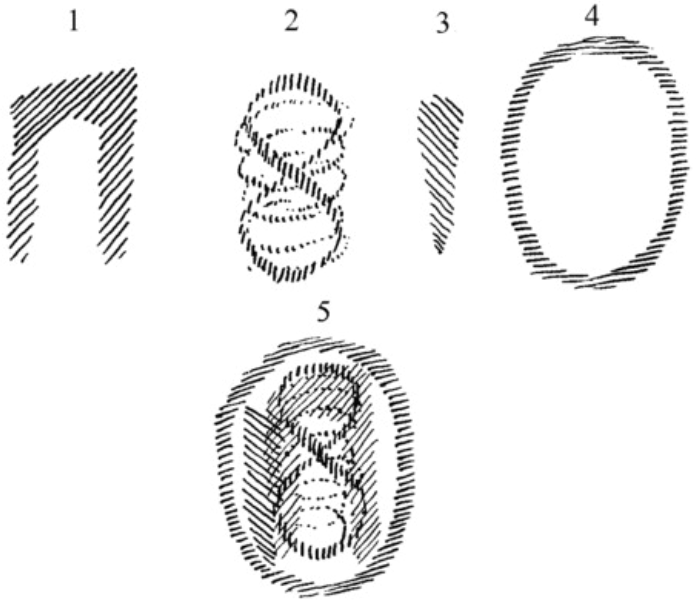

Şi ce s-a întâmplat prin influenţa luciferică? Ei bine, prin influenţa luciferică, imaginaţiunea omului a fost, dacă mă pot exprimă astfel, ca injectată cu spirit sfărâmat, aşadar, cu materie, şi ceea ce a apărut astfel există astăzi drept sistem osos uman. Sistemul osos este omul imaginativ, umplut cu materie. Dar materia nu ţine de omul superior propriu-zis, ea a fost integrată, prin faptul că a intervenit influenţa luciferică, în ceea ce, altfel, ar fi fost numai realitate imaginativă. Aşadar, în timp ce omul, de altfel, ar fi trebuit să fie penetrabil – dacă n-ar fi absurd să ne reprezentăm aşa ceva –, aceste imaginaţiuni au fost în primul rând condensate, şi pe urmă au mai fost şi umplute cu materie osoasă. Acum, noi am întâlni rezistenţa oaselor, dacă am vrea să trecem printr-un om. El a devenit impenetrabil. – Ceea ce a provenit de la Spiritele Mişcării, e umplut cu materie musculară, iar ceea ce ar fi perceput drept intuiţie, e umplut cu materie nervoasă. – Iar ceea ce depăşeşte toate acestea, de-abia acela este suprasensibilul, unde intră în considerare corpul eteric al omului, care, aşadar, este deja de natură suprasensibilă, care astăzi este doar elementul material cel mai fin ce apare tocmai sub forma celor mai subtile pulverizări ale etericului, ceea ce mai stă la baza materiei, fiind mai fin decât materia nervoasă, şi, care, de fapt, nu e deloc luat în considerare.

Astfel, vedeţi dvs., omul este o fiinţă care a devenit grosieră în cel mai înalt grad. Fiindcă, dacă ar fi devenit ceea ce ar fi trebuit să devină, conform cu intenţiile şi concepţiile iniţiale ale zeilor, el nu ar avea oase, ci forma lui ar consta din nişte oase suprasensibile, imaginative; el nu ar avea muşchii drept aparate ale mişcării, ci ar avea substanţă suprasensibilă, care s-ar mişca în el, pe când acum, ceea ce se mişcă a fost împânzit peste tot cu substanţă musculară. Ceea ce provine, drept mişcare suprasensibilă, de la Spiritele Mişcării, a devenit mişcare fizică în muşchi, iar ceea ce provine de la Spiritele Înţelepciunii, drept intuiţie, a devenit la omul senzorial ceea ce este încrustat, ca materie nervoasă, în sfera intuiţiei. Dacă întâlniţi, aşadar, desenat în cărţile de anatomie, sistemul osos, vă puteţi gândi: Acesta ar trebui să fie iniţial o pură imaginaţiune, dar acest ceva a devenit atât de grosier prin influenţa luciferică şi ahrimanică, încât astăzi ne întâmpină drept oasele dense, groase, friabile, dure; atât de densificate sunt aici imaginaţiunile. Şi acum, mai puteţi spune că omul nu poate găsi deja în lumea fizică un reflex al lumii imaginative! Cine ştie că acest om al oaselor este o copie a ceva imaginativ, acela va vedea, când va privi un schelet, o copie a lumii imaginative. Iar dacă vedeţi desenat un om al muşchilor, sistemul muscular, trebuie, de fapt, să spuneţi: Aceasta este o formaţiune cu totul nenaturală, aceasta este cu totul o minciună interioară, fiindcă, în primul rând, eu o *văd* ca formă, dar ar trebui să o *aud* în mod spiritual. În realitate, e vorba de faptul că o mişcare ritmică suprasensibilă este împânzită cu materie musculară, de care ar trebui să facem abstracţie; ceea ce ar rămâne, nu ar trebui să fie văzut, ci auzit, aşa cum auzim mişcările ondulatorii ale muzicii. Dvs. ar trebui să auziţi, de fapt, nişte inspiraţii. Şi ceea ce vedeţi desenat drept om al muşchilor sunt inspiraţiile omului, fixate în materie. Şi cu atât mai mult omul nervilor: pe acesta n-ar trebui nici să-l vedeţi, nici să-l auziţi, ci doar să-l percepeţi în mod absolut spiritual. Şi, pentru un punct de vedere cosmic, este absolut anormal ca ceea ce ar trebui să fie perceput doar în spiritualitatea cea mai pură, ceea ce este, în realitate, doar un înveliş spiritual în care a fost injectată materie fizică, să poată apărea în faţa ta, în mod vizibil, în timp ce n-ar trebui să fie perceput decât ca intuiţie.

Aceasta izgonire din Paradis constă, în esenţă, în faptul că la începuturi omul a fost în lumea spirituală, adică în Paradis, şi că acolo el era

constituit din imaginaţie, inspiraţie şi intuiţie, adică a avut o existenţă cu totul şi cu totul suprapământească. Şi pe urmă, el a fost astfel tratat, prin ceea ce a provocat el însuşi în sine, sub influenţa luciferică, încât el a fost oarecum injectat cu ceea ce a provenit de la spiritul în curs de sfărâmare, cu materie. Aşadar, aceasta este ceva cu care noi suntem umpluţi, dar care nu aparţine fiinţei noastre. Noi o purtăm în fiinţa noastră, această materie, şi, din cauză că o purtăm în noi, trebuie să murim din punct de vedere fizic. Aceasta este, într-adevăr, cauza morţii fizice şi a multor alte lucruri. Fiindcă, prin faptul că şi-a părăsit starea spirituală, omul trăieşte aici, în existenţa fizică, numai până în momentul în care materia învinge ceea ce îi menţine coeziunea părţilor. Prin natura ei, materia vrea în permanenţă să se sfărâme, şi materia din oase este menţinută în stare de coeziune numai prin forţa imaginaţiei. Când materia dobândeşte supremaţia asupra forţei oaselor, oasele îşi pierd capacitatea de a trăi. Tot aşa e şi cu muşchii şi cu nervii. Îndată ce materia din oase, muşchi şi nervi dobândeşte supremaţia asupra imaginaţiei, inspiraţiei şi intuiţiei şi se poate sfărâma, omul trebuie să-şi depună corpul fizic. Aveţi aici legătura dintre moartea fizică şi influenţa luciferică, iar mâine vom urmări felul în care au venit în lume răul şi celelalte, bolile ş.a.m.d.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

CONFERINŢA A CINCEA

Hanovra, 31 decembrie 1911

Principalul în conferinţa de ieri a constat în faptul că din toate expunerile complicate ne-am putut face o reprezentare în legătură cu ceea ce trebuie să ne imaginăm prin materie, substanţă: că, de fapt, prin materie, prin substanţă, noi trebuie să ne reprezentăm nişte forme spirituale sfărâmate, pulverizate, am putea spune. Şi tocmai în contextul acestor conferinţe a trebuit să atragem atenţia, din această direcţie, asupra aspectului celui mai esenţial al existenţei materiale, căci noi, ca oameni, am fost întreţesuţi printre firele existenţei materiale, forma spirituală pe cale de pulverizare a pătruns în noi şi ne umple, ca oameni pământeşti –, tocmai în aceasta constă ceea ce e înfăţişat într-un mod simbolic atât de impresionant prin imaginea izgonirii din Paradis: pătrunderea omului cu materie pământească. Dacă nu aţi urmărit doar ca înşiruire de noţiuni cele descrise aici, ci şi participând cu simţirea, veţi fi ajuns, desigur, şi la reprezentarea că noi avem în om un fel de fiinţă dual㠔Gândiţi-vă puţin la ceea ce am spus ieri, că prin influenţa luciferică omului i-a fost integrat ceea ce putem numi percepţiile noastre senzoriale, aşa cum le avem ca oameni fizici. Noi am atras atenţia asupra faptului că aceste percepţii senzoriale nu-i fuseseră destinate omului de la început, că lui îi fusese destinată un fel de trăire împreună cu voinţa ce pulsează şi că felul cum noi vedem cu ochii, cum percepem prin alte organe de simţ, este deja o denaturare, o desfigurare, care a survenit din cauza influenţei luciferice. Apoi, am mai putut arăta că, mai spre interiorul omului, tot ceea ce apare din punct de vedere trupesc drept secreţii glandulare, ia naştere, de asemenea, prin mutaţia survenită în părţile constitutive ale organizării umane, pe care am studiat-o. Şi, în sfârşit, am văzut că întreaga activitatea organică normală, întreaga hrănire, prelucrarea substanţelor în trupul uman, trebuie explicată printr-o preponderenţă a activităţii corpului astral asupra activităţii corpului eteric, preponderenţă care a luat naştere şi ea din cauza influenţei luciferice. La acest rezultat am ajuns alaltăieri. Prin urmare, procesele materiale, grosiere, procesele de hrănire, digestive etc., procesele secreţiei glandulare şi, de asemenea, procesele percepţiei senzoriale, aşa cum le are omul astăzi, îşi au cauza în influenţa luciferică. Ieri ni s-a arătat dintr-o altă direcţie că ceea ce numim materie nervoasă, substanţă nervoasă, se datorează, ca să zicem aşa, tot influenţei luciferice; la fel, materia musculară şi cea osoasă.

Să privim acum această fiinţă umană dual㠔în aşa fel încât să spunem: Pe de-o parte, am constatat că percepţia senzorială, secreţia glandulară şi întregul metabolism organic se datorează influenţei luciferice, pe de altă parte, noi mai datorăm influenţei luciferice şi existenţa nervilor, a sistemului muscular şi a sistemului osos. Cum se comportă aceşti doi oameni, omul simţurilor, glandelor, digestiei, pe de-o parte, şi omul nervilor, muşchilor, oaselor, pe de altă parte? Ce misiune cosmică au aceste două fiinţe, aşa cum sunt ele asamblate în natura umană?

Chiar dacă veţi reflecta la întrebarea de mai sus fără nici un fel de consideraţii oculte, veţi ajunge uşor la reprezentarea că tot ceea ce este legat de activitatea noastră senzorială şi glandulară, de sistemul nostru digestiv, este, de fapt, ceva care – nu trebuie să aruncăm decât o privire superficială –, după ce a avut loc în om, aparţine cu totul trecutului nemijlocit. E ceva ce omul lasă în urmă, prin propria sa natură. Să ne aducem concret în faţa conştienţei gândul că executarea activităţilor organice nu are o valoare veşnică. Nu trebuie decât să studiaţi puţin ceea ce ne învaţă ştiinţa sau viaţa cotidiană, şi veţi spune: Ca aparat digestiv, ca aparat de hrănire, noi suntem teribil de ancoraţi în această viaţă. Căci aceasta e o roată care se învârte mereu în acelaşi fel. Dacă nu vrem să considerăm că este un progres deosebit al naturii umane faptul că omul, dacă are ocazia în viaţă, dezvoltă, poate în cursul multor ani, un gust deosebit pentru anumite mâncăruri şi băuturi fine, pe care nu-l avea înainte, atunci trebuie să spunem: În această moară permanentă a mâncării şi digerării etc., se manifestă extrem de puţin progres. E ceva care se repetă mereu în acelaşi fel şi cred că nimănui nu-i va da prin minte să spună că noi, oamenii, în măsura în care trebuie să desfăşurăm această activitate, avem prin ea o valoare de veşnicie deosebită. De fapt, şi secreţia glandulară şi-a îndeplinit sarcina chiar în momentul în care a avut loc. Pentru viaţa organismului ca întreg, ea are, firește, importanţa ei, dar nu putem spune că are o valoare pentru veşnicie. Şi nici percepţia senzorială, ca atare, fiindcă impresia senzorială vine şi trece. Şi dacă vă gândiţi ce palidă este, după numai câteva zile, poate, impresia senzorială pe care aţi avut-o, cât de fundamental diferită este amintirea, în comparaţie cu percepţiile senzoriale înseşi, atunci va trebui să spuneţi: Ce-i drept, percepţiile senzoriale sunt ceva frumos, ceva care îl bucură pe om în trăirea şi observaţia nemijlocită, dar, cu siguranţă, ele nu au o valoare de veşnicie. Fiindcă, unde sunt valorile care au luat naştere pentru dvs. prin senzaţiile fizice pe care le-aţi avut în copilărie sau în prima dvs. tinereţe? Unde s-a dus ceea ce a atins atunci ochiul dvs., urechea dvs.? Cât de palide sunt amintirile!

Dacă reflectaţi la faptul că omul, în măsura în care este un om al simţurilor, al glandelor, al digestiei, nu are nici o valoare de veşnicie prin această activitate, dacă reflectaţi la acest lucru, uşor veţi putea uni acest gând cu ideea generală exprimată ieri, şi care, din păcate, nu poate fi prezentată decât în mod schiţat în cadrul unor scurte conferinţe: ideea formei care se pulverizează. Prin faptul că forma se pulverizează, integrându-se acestei activităţi, şi furnizează astfel organismului formă în curs de dezmembrare, aşadar, materie, astfel încât ia naştere o activitate de percepţie senzorială, de secreţie gladulară, o activitate digestivă, prin aceasta se arată în mod palpabil că aici avem de-a face cu o formă în curs de sfărâmare, cu o formă care se fărâmiţează. Ceea ce ne întâmpină ca activitate de percepţie senzorială, ca secreţie glandulară şi ca activitate digestivă, nu sunt decât procese speciale de descompunere a formei, acestea sunt nişte procese speciale, deosebite.

Cu totul altfel stau lucrurile dacă trecem la activitatea nervoasă, la activitatea musculară şi la cea osoasă, la existenţa osoasă a omului. Am putut arăta ieri că în sistemul osos avem imaginaţie devenită materială, imaginitivitate devenită materială, în sistemul muscular, inspiraţie devenită materială, prin mobilitate, iar în sistemul nervos, intuiţie devenită materială. Acum se arată – şi aici ajungem să discutăm mai exact o problemă care în conferinţele generale de ştiinţă spirituală nu poate fi discutată decât aproximativ –, se arată că, atunci când omul trece prin poarta morţii, sistemul său osos se descompune treptat, prin putrezire sau ardere sau pe altă cale. Dar ceea ce rămâne după ce sistemul osos s-a descompus este imaginaţie; ea nu se pierde. Ea rămâne în substanţele pe care le avem şi în noi, după ce am trecut prin

poarta morţii, şi intrăm în kamaloka sau în devahan. Noi ne păstrăm, în orice caz, o formă-imagine, care, privită de un clarvăzător cu adevărat pregătit, nu seamănă aproape de loc cu sistemul osos, dar care, dacă un clarvăzător mai puţin pregătit o lasă să acţioneze asupra sa, prezintă, chiar din punct de vedere exterior, în forma-imagine, ceva asemănător cu sistemul osos uman, motiv pentru care moartea este reprezentată nu chiar pe nedrept prin imaginea scheletului osos. Aceasta are la bază o clarvedere, în orice caz nu prea temeinic pregătită, dar care, oricum, nu nimereşte chiar pe alături. Dar cu această imaginaţiune se uneşte ceea ce rămâne acum din muşchi, când ei se descompun ca substanţă: rămâne inspiraţia, a cărei expresie ei sunt, de fapt, fiindcă ei nu sunt altceva decât inspiraţii impregnate cu materie. Inspiraţia ne rămâne, după ce am trecut prin poarta morţii. Acesta e un lucru foarte interesant. Şi tot aşa ne rămâne intuiţia în urma sistemului nervos, după ce nervii înşişi, la moarte, se îndreaptă spre procesul degradării sau al descompunerii lor. Toate acestea sunt părţi componente importante ale corpului nostru astral şi eteric.

Dvs. ştiţi că omul nu depune cu totul corpul eteric: când trece prin poarta morţii, el ia cu sine un extract al corpului eteric. Dar se mai întâmplă şi altceva. Omul îşi poartă în permanenţă sistemul nervos prin lume, şi acest sistem nervos nu e altceva decât intuiţie, impregnată cu materie. Prin faptul că omul poartă prin lume acest sistem nervos, în locurile unde nervii străbat organismul uman se află în permanenţă intuiţie, şi această intuiţie radiază spiritualitatea pe care omul o are în permanenţă în jurul lui, ca pe o aură de raze. Aşadar, nu intră în considerare numai ceea ce luăm cu noi când trecem prin poarta morţii, ci noi radiem în permanenţă intuiţie, atunci când nervii se descompun. Dvs. aveţi neîncetat în interiorul dvs. un fel de proces de descompunere, şi trebuie, într-un anumit sens, să fiţi plăsmuit din nou, chiar dacă sistemul nervos are cea mai mare durabilitate: are loc mereu un proces de emanare, pe care îl putem percepe numai prin intuiţie. Astfel, noi putem spune: din om radiază neîncetat substanţă sesizabilă în mod intuitiv, substanţă spirituală, în măsura în care sistemul său nervos fizic se fărâmiţează. Astfel, deja de aici puteţi vedea: prin faptul că omul îşi foloseşte sistemul nervos fizic, prin faptul că el îl uzează, că îl face să se fărâmiţeze, el nu e lipsit de importanţă pentru lume. El îşi are importanţa sa foarte mare. Fiindcă de felul în care îşi foloseşte el nervii, de aceasta depinde ce substanţe perceptibile în mod intuitiv radiază din el. Şi iarăşi, prin faptul că omul îşi foloseşte muşchii, radiază substanţe sesizabile prin inspiraţie. Această radiaţie este de aşa natură, încât ea populează în permanenţă lumea cu nenumărate procese de mişcare nespus de fin diferenţiate. Aşadar, se revarsă în afară substanţă inspirată – cuvintele nu sunt tocmai fericit alese, dar nu avem altele. Iar din oasele omului se revarsă ceea ce putem numi substanţă ce poate fi sesizată în mod imaginativ.

Acesta este un lucru deosebit de interesant. Voi aminti, nu ca să vă asaltez cu rezultatele cercetării clarvăzătoare, ci pentru că este cu adevărat interesant, că prin ceea ce radiază din oase, când ele se descompun, omul lasă în urma lui, oriunde ajunge, nişte imaginaţiuni ale fiinţei sale, nişte imagini spirituale, perceptibile prin imaginaţie: pretutindeni rămân din noi nişte imagini-umbră fine, peste tot unde am fost. Şi, când veţi fi plecat din această sală, o clarvedere mai subtilă, mai bine pregătită, va mai putea percepe o vreme, pe bănci, nişte imagini-umbră fine, până când ele vor fi asimilate în procesul general al vieţii lumii – nişte imagini-umbră emanate de fiecare dintre dvs., radiate de sistemul osos. Pe aceste imaginaţiuni se bazează sentimentul neplăcut pe care îl avem uneori, când intrăm într-o cameră în care a locuit înainte un alt om, un om neplăcut. Cauza sunt, în principal, imaginaţiunile pe care le-a lăsat el acolo. Încă îl mai găsim acolo, aş zice, ca pe un fel de imagine-umbră. Nici în această privinţă, trăirea unui om cât de cât sensibil nu rămâne în urma trăirii clarvăzătorului, căci acest om simte neplăcerea cauzată de ceea ce un alt om lasă într-o cameră. Clarvăzătorul mai are în plus doar posibilitatea de a-şi reprezenta în mod concret, drept tablou imaginativ, ceea ce omul celălalt doar simte.

Dar ce se întâmplă oare cu tot ceea ce radiază astfel din noi? Vă rog să consideraţi împreună tot ceea ce radiază din noi în acest fel, dragii mei prieteni: de fapt, aceasta este tot ceea ce acţionează dinspre noi înspre exterior, în lume. Fiindcă, indiferent ce aţi face, când faceţi ceva şi umblaţi prin lume, dvs. vă puneţi în mişcare, într-un anumit fel, sistemul osos şi sistemul muscular. Dar chiar când staţi culcat pe un divan, şi doar gândiţi, dvs. radiaţi substanţă ce poate fi percepută în mod intuitiv. Pe scurt, ceea ce dvs. transpuneţi în activitate, aceasta radiaţi în permanenţă afară, în lume, aceasta trece în permanenţă din dvs. în lume. Dacă aceste procese nu ar avea loc, atunci din Pământul nostru, când el va fi ajuns la ţinta evoluţiei lui, nu ar mai exista nimic, ci doar materie pulverizată, care s-ar integra ca un praf în spaţiul cosmic general. Dar ceea ce este salvat de om, din procesele materiale care au loc pe Pământ, trăieşte în Cosmosul general, în lumea generală, drept ceea ce poate lua naştere prin intuiţie, inspiraţie şi imaginaţie. Omul îi dă lumii în acest fel pietrele de construcţie din care ea se clădeşte din nou. Va fi ceea ce trăieşte mai departe, drept spiritual-sufletescul întregului Pământ, când acest Pământ se va descompune ca un cadavru, în ceea ce priveşte partea sa materială, aşa cum şi sufletul uman individual trăieşte mai departe în mod spiritual, după ce omul individual a trecut prin poarta morţii. Omul îşi trece sufletul său individual prin poarta morţii; Pământul poartă ceea ce s-a născut din intuiţiile, inspiraţiile şi imaginaţiile oamenilor, spre existenţa jupiteriană. Cu aceasta v-am caracterizat marea deosebire care există între un om şi celălalt, în măsura în care omul e o fiinţă dual: omul care percepe prin simţuri, omul care secretă din glandele sale, omul care digeră, care se hrăneşte – acesta este omul menit să se risipească în temporalitate. Dar ceea ce este elaborat prin existenţa sistemului nervos, a sistemului muscular şi a sistemului osos, aceasta este integrat Pământului, pentru ca el să poată exista în continuare.

Dar acum urmează ceva care se situează ca un mister în existenţa noastră globală, ceva care, pentru că este un mister, nu poate fi sesizat cu mintea, ci poate fi crezut şi pătruns cu sufletul, dar care, totuşi, este adevărat. Căci ceea ce poate omul să radieze astfel în lumea din jurul său se structurează în mod clar în două părţi: una este constituită din inspiraţii, intuiţii şi imaginaţii de care, am putea spune, existenţa cosmică generală are neapărat nevoie, ca să existe, căci ea le aspiră, le absoarbe; dar există altele, pe care ea nu le absoarbe, restul nu e acceptat, e respins. Cosmosul general declară categoric: Da, aceste inspiraţii, intuiţii, imaginaţii, le pot folosi, le aspir în mine, ca să le pot duce sus, în existenţa jupiteriană. Dar pe altele le respinge, nu le primeşte. Şi consecinţa este că aceste intuiţii, inspiraţii şi imaginaţii, pentru că nu sunt primite nicăieri, rămân să existe în mod independent. Ele persistă în mod spiritual în Cosmos, nu pot fi dizolvate. Aşadar, ceea ce radiem noi se desparte în două, în ceva care e primit cu plăcere de Cosmos, şi ceva pe care Cosmosul îl respinge, ceva ce el nu acceptă, ci îl lasă să existe în mod izolat. Ceea ce am amintit la urmă, continuă să existe în mod izolat.

Cât timp rămâne aşa? Ei, vedeţi dvs., rămâne aşa până când vine omul şi distruge el însuşi toate acestea, prin nişte radiaţii care sunt capabile să le distrugă. Şi, de regulă, nici un alt om nu are capacitatea de a distruge aceste radiaţii respinse de Cosmos, decât însuşi omul care le-a creat. Şi aici aveţi tehnica funcţionării karmei, aici aveţi motivul pentru care în cursul karmei noastre noi trebuie să întâlnim toate imaginaţiile, inspiraţiile, intuiţiile care au fost respinse de Cosmos. Pe acestea trebuie să le distrugem noi înşine, căci Cosmosul primeşte numai ceea ce e just ca gândire, frumos ca simţire şi bun din punct de vedere moral. El respinge tot restul. Acesta e misterul. Iar ceea ce e eronat ca gândire, urât ca simţire şi rău sau răutăcios din punct de vedere moral, trebuie să elimine omul însuşi din existenţă, prin alte gânduri, sentimente şi impulsuri de voinţă sau fapte corespunzătoare, dacă e ca cele dintâi să nu mai existe. Şi ele vor fi pe urmele lui, până când el le va fi eliminat cu totul. Avem aici punctul în care ni se arată: nu e adevărat că Cosmosul constă numai din legi ale naturii neutre, indiferente, ori că el se exprimă numai prin legi ale naturii neutre. Cosmosul din jurul nostru, despre care noi credem că îl putem percepe cu simţurile şi înţelege cu mintea, acest Cosmos mai are în el cu totul alte forţe, el este, dacă pot spune aşa, în sine însuşi, un respingător sever a ceea ce este rău, urât, eronat, şi tendinţa lui este să primească în sine ceea ce este bun, frumos, adevărat. Puterile Cosmosului nu ţin judecată doar în anumite momente, ci judecata lor străbate, de fapt, întreaga evoluţie pământească.

Şi acum putem da răspuns la întrebarea: Cum stau lucrurile, în general, cu evoluţia omului, raportată la entităţile spirituale superioare?

Am văzut că, pe de-o parte, omul simţurilor, glandelor, digestiei, a luat naştere prin influenţa luciferică. Şi pe celălalt om îl putem atribui, într-

un anumit sens, influenţei luciferice. Dar, pe când cel dintâi este omul descompunerii, menit cu totul şi cu totul perisabilităţii, celuilalt om îi revine sarcina de a salva omenescul pentru veşnicie, pentru durată, de a-l transpune dincolo, într-o existenţă ulterioară. Omul nervilor, omul muşchilor şi omul oaselor are sarcina de a transpune în viitor ceea ce trăieşte omul pe Pământ. Astfel, de aici noi vedem că omul a căzut de pe culmea lui spirituală, prin faptul că a devenit cel dintâi om, omul simţurilor, glandelor, digestiei, şi că el se înalţă treptat spre existenţa spirituală, prin faptul că l-a primit, drept contrapondere, pe omul nervilor, omul muşchilor şi omul oaselor. Dar lucrul deosebit aici constă în faptul că aceste emanări de substanţă intuitivă, inspirată şi imaginativă nu pot avea loc altfel decât în sensul că procesele materiale reprezintă procese de descompunere. Dacă nervii noştri, dacă muşchii noştri, dacă oasele noastre, nu ar fi într-un permanent proces de degradare, ci ar rămâne ceea ce sunt, atunci noi n-am putea să emanăm asemenea substanţă, fiindcă numai prin descompunere, prin procesul de ardere care se exprimă în existenţa materială, se poate aprinde, aş zice, flacăra spiritualului. Aşadar, dacă nervii noştri, muşchii noştri, oasele noastre, nu s-ar descompune şi, în cele din urmă, nu s-ar distruge complet prin moarte, noi am fi condamnaţi să fim nişte fiinţe între limitele acestei existenţe, în cadrul lumii pământeşti, de care am fi încătuşaţi, şi n-am putea să luăm parte la evoluţia ce merge mai departe, spre viitor. Noi am fi un fel de prezent rigid, pietrificat, fără nici un fel de evoluţie în viitor. În realitate, forţele care lucrează într-unul şi în celălalt din cei doi oameni sunt ca două forţe care se menţin în echilibru.

Între cele două este situată, slujind parcă de intermediar, acea substanţă, acea materialitate despre care am discutat adeseori şi pe baza reprezentărilor spiritual-ştiinţifice mai generale, dar în acest context am atras mai puţin atenţia asupra ei: între cele două se află sângele, care, şi din acest punct de vedere, este un "suc cu totul deosebit" [Nota 20]. Tot ceea ce am cunoscut drept substanţă nervoasă ş.a.m.d., în ceea ce priveşte modul de a acţiona al forţelor sale, a devenit aşa cum este abia prin influenţa luciferică, după cum am văzut. Dar în sânge ne este dat ceva care a suferit în mod direct, ca materie, influenţa luciferică. Fiindcă dvs. aţi văzut că modul în care ar interacţiona corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral ar fi altul, dacă n-ar fi intervenit nici o influenţă luciferică. Dar aici influenţa luciferică se răsfrânge asupra materiei printr-o acţiune suprasensibilă, care se transformă abia apoi în efecte materiale, care face, aşadar, ca materia să devină aşa cum este. Substanţa nervoasă, musculară şi cea osoasă iau naştere din cauză că anumite corpuri ale omului nu sunt îmbinate între ele aşa cum trebuie. Lucifer nu poate exercita nici o influenţă asupra substanţelor ca atare, ci doar prin mutaţiile provocate în raporturile dintre corpuri. Aşadar, acolo unde el se apropie de om, el a provocat mutaţia. Dar asupra sângelui ca materie, ca substanţă, el are o influenţă directă. Ba chiar sângele este singurul – şi de aceea este un suc atât de deosebit – la care se vede în mod direct, în substanţă, în substanţa materială însăşi, că la omul pământesc actual lucrurile nu stau aşa cum fusese menit, dacă n-ar fi intervenit nici o influenţă luciferică. Căci sângele a devenit cu totul altceva decât ar fi trebuit să devină. Iarăşi, nu-i aşa, ceva grotesc, dar e adevărat. Aduceţi-vă aminte ce s-a spus despre felul cum ia naştere substanţa, materia. Noi am spus: Materia ia naştere prin faptul că o formă spirituală ajunge până la o anumită limită şi apoi se pulverizează, astfel încât această formă pulverizată reprezintă materia. Aceasta este materia pământească propriu-zisă. Ea ni se înfăţişează într-un mod atât de nemijlocit numai în mineral, fiindcă celelalte substanţe sunt modificate prin faptul că sunt luate în stăpânire de alte medii. Dar substanţa sanguină ca atare este o substanţă unică în felul ei.

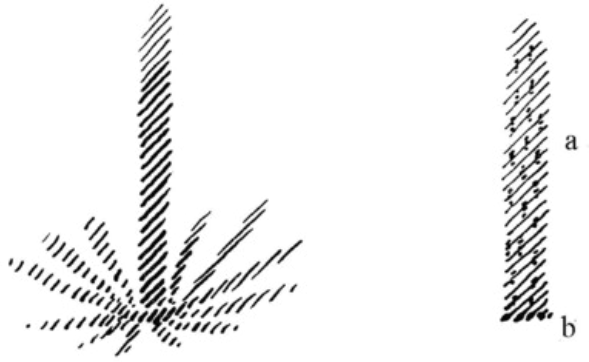

Această substanţă sanguină ca atare a fost predestinată şi ea, la început, să ajungă până la o anumită limită a formei. Imaginaţi-vă că aici (a) sunt forţele formatoare radiante, pur spirituale, ale substanţei sanguine, iar aici (b), punctul în care aceste forţe au ajuns la limită. Dar acum sângele, în virtutea predispoziţiei sale originare, nu ar trebui să se pulverizeze, astfel încât să-şi arunce stropii în spaţiu, ci el ar trebui să se materializeze foarte puţin doar aici (b), la limită, şi pe urmă să se pulverizeze înapoi, în el însuşi (puncte în sus, pe verticală), să se pulverizeze iarăşi în mod nemijlocit înapoi, în spiritual. Aşa ar fi trebuit să devină sângele. Prin urmare, dacă e să mă exprim cam frust, sângele ar fi trebuit să formeze mereu numai o peliculă subţire, să ajungă numai până la începutul materializării, astfel încât să ţâşnească întotdeauna numai pentru un moment din spiritual, să devină puţin de tot materie, exact până la gradul percepţiei materiale, apoi să se întoarcă iar în spiritual şi să fie reprimit de spiritual. O tălăzuire permanentă din spiritual şi înapoi, aceasta ar fi trebuit să devină sângele. Aceasta este tendinţa sângelui. Aşadar, sângele ar fi trebuit să fie o simplă aprindere, o simplă străfulgerare neîncetată în materie şi el ar fi trebuit să fie ceva absolut spiritual. Aşa s-ar fi întâmplat dacă la începutul evoluţiei pământeşti oamenii şi-ar fi primit eul numai de la Spiritele Formei; atunci, oamenii ar deveni conştienţi de acest eu prin rezistenţa creată de această aprindere momentană în sânge. Prin aprinderea momentană în sânge, omul l-ar simţi pe "Eu sunt" şi acesta ar fi organul cu care şi-ar percepe eul. Dar aceasta ar fi singura percepţie senzorială pe care ar avea-o omul, fiindcă celelalte n-ar exista, dacă totul ar fi mers fără influenţa luciferică. Ar fi fost o trăire împreună cu voinţa ce pulsează. Omului îi fusese menită această singură percepţie prin simţuri: a-şi percepe eul în aprinderea substanţei sanguine şi în imediata sa întoarcere în spiritual. În loc ca omul să vadă culori, să audă sunete, să perceapă gusturi, el ar trebui să trăiască în voinţa ce pulsează; ar trebui să fie ca o plutire în voinţa ce pulsează. Lui i-a fost menit să privească din universul spiritual în care atunci ar fi fost transpus drept simplă imaginaţie, inspiraţie, intuiţie, spre o fiinţă de pe Pământ sau din ambianţa Pământului, despre care nu ar fi simţit: Eu sunt în interiorul ei –, ci: Eu privesc în jos, aceasta aparţine de mine, aici îmi străluceşte, drept singur element material, ceea ce este sânge spiritual pe cale de a se materializa, şi în el îmi percep eul.

Singura percepţie bazată pe simţuri care ar fi trebuit să vină, este, de fapt, prezenţa eului, şi singura substanţă în domeniul material care îi fusese menită omului este sângele, în această formă a aprinderii momentane. Astfel, omul, dacă ar fi devenit aşa, dacă ar fi rămas omul Paradisului, ar privi în jos, din univers, spre ceea ce e menit să-l simbolizeze pe acest Pământ, şi să-i dea conştienţa eului. O fiinţă pur spirituală, constând din imaginaţii, inspiraţii şi intuiţii, în care ţâşneşte, o dată cu sângele, care prinde să strălucească, eul. Şi în această ivire a strălucirii, omul ar putea să spună: Eu sunt, fiindcă eu fac să existe ceea ce este, din mine, acolo jos.

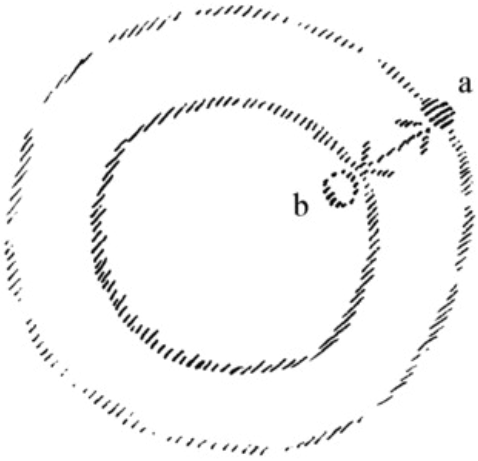

E ciudat, nu-i aşa, dar este într-adevăr, aşa, că putem spune: De fapt, omului i-a fost menit să trăiască în ambianţa din jurul Pământului. Dacă aici (a), un om trăieşte în ambianţa Pământului, el ar trebui să producă pe Pământul însuşi imaginea sa de oglindă (b) şi numai prin aprinderea amintită eul său şi-ar trimite şi el razele înapoi şi ar zice: Acolo, jos, este semnul care mă desemnează pe mine. Nu ar fi trebuit să se ajungă la situaţia ca omul să îl poarte peste tot cu sine pe omul oaselor, pe omul muşchilor, pe omul nervilor, pe omul glandelor, şi să mai şi emită judecata grotească: Acesta sunt eu; ci ar fi trebuit să se întâmple altfel. Omul ar fi trebuit să trăiască în ambianţa din jurul planetei pământeşti şi să îngroape un semn în pământ, prin forma sanguină ce străluceşte, şi să spună: Aici îmi înfig ţăruşul, pecetea mea şi semnul meu, care mă învaţă conştienţa eului meu. Fiindcă, prin ceea ce am devenit în urma existenţei pe Saturn, Soare şi Lună, eu planez afară, în univers. Nu trebuie decât să adaug eul. Dar eu percep aceasta prin faptul că mă înscriu acolo, jos, şi că pot citi mereu în sângele ce străluceşte, ceea ce sunt. – Aşadar, noi, ca oameni, nu am fost predestinaţi să umblăm în asemenea corpuri făcute din carne şi oase, aşa cum suntem, ci am fost predestinaţi să ne rotim în jurul Pământului şi să înscriem jos că suntem aceasta, că suntem un eu. Cine nu ţine seama de ceea ce am spus acum, nu cunoaşte esenţa omului.

Dar a venit Lucifer şi a făcut ca omul să nu-şi simtă eul doar ca percepţie a simţurilor, ci să simtă drept eul său şi tot ceea ce el a avut deja pe Lună, drept corp astral: gândire, simţire, şi voinţă. Eul a fost amestecat cu acestea. Dar astfel a apărut necesitatea ca omul să cadă în materie. Izgonirea din Paradis este căderea în materie. Şi, în primul rând, a avut loc acea schimbare a sângelui uman care s-a petrecut prin faptul că acum sângele nu doar străluceşte pentru o clipă şi este luat înapoi în spiritualitate, ci, în realitate, substanţa sanguină străbate şi se pulverizează cu adevărat, ea a fost făcută să se pulverizeze în toate părţile. Şi aşa se face că substanţa sanguină, care, de fapt, ar trebui să se întoarcă în spiritual, se pulverizează în clipa în care devine materială, în restul omului, şi umple restul organizării umane, modificându-se în mod corespunzător, în funcţie de forţele acestei organizări. După cum pătrunde într-un surplus, să zicem, al corpului fizic asupra corpului eteric sau al corpului eteric asupra corpului astral ş.a.m.d., el devine substanţă nervoasă, substanţă musculară etc. Aşa a constrâns Lucifer sângele să devină o materie mai grosieră. În timp ce sângele era predestinat să ţâşnească numai puţin, pulverizându-se şi iarăşi dispărând ca materie, Lucifer a făcut ca sângele să intre în substanţialitatea grosieră. Aceasta este acţiunea nemijlocită pe care a săvârşit-o în materie, acest Lucifer, faptul că el a fabricat sângele, aşa cum este el, ca materie, pe când în celelalte lucruri s-a mulţumit numai să provoace dezordine! Sângele nu ar exista deloc aşa cum este, ci doar în spiritualitatea lui, care ajunge numai până la limita materialităţii, numai până la status nascendi, şi apoi se întoarce imediat înapoi. Aşa cum există, sub formă materială, sângele este o creaţie luciferică şi, prin faptul că omul are în sânge, totodată, expresia fizică a eului său, omul, împreună cu eul său, este unit aici, pe Pământ, cu creaţia lui Lucifer. Şi, deoarece şi Ahriman s-a putut apropia, la rândul său, de om, prin faptul că Lucifer venise înainte, noi putem spune: Sângele este ceea ce a aruncat Lucifer în aşa fel încât să poată fi prins de Ahriman, astfel că amândoi s-au putut apropia de om. Mai ne mirăm acum dacă, în sensul unui sentiment străvechi, Lucifer-Ahriman priveşte sângele drept proprietatea sa pământească? Ne mai miră faptul că el cere să-i fie scrise contractele cu sânge şi că insistă ca Faust să-i semneze contractul cu sângele său? [Nota 21] Fiindcă sângele este ceea ce îi aparţine absolut în întregime. Tot restul conţine, într-un anumit sens, ceva divin; şi aici el nu se simte tocmai în largul său. Până şi cerneala este pentru Lucifer mai divină decât sângele, care este cu adevărat elementul său.

Vedem astfel că omul are în sine aceste două fiinţe, pe omul simţurilor, glandelor, digestiei şi pe omul nervilor, muşchilor, oaselor, şi că amândoi sunt alimentaţi, în materialitatea lor grosieră, care este revărsată peste forţele corespunzătoare ale acestor doi oameni, de către ceea ce a devenit sângele sub influenţa luciferică. Fiindcă, nu-i aşa, uşor puteţi vedea, deja din ştiinţa exterioară, că, în măsura în care omul este o fiinţă materială, el este în întregime un produs al sângelui său. Tot ceea ce este în om materie este hrănit din sânge, este, de fapt, sânge transformat. Astfel, oasele, nervii, muşchii, glandele, totul, totul este, de fapt, sânge transformat, conform materiei. Omul este, de fapt, sânge, el este Lucifer-Ahriman însuşi umblând prin lume, căci îl poartă în permanenţă pe Lucifer-Ahriman în el. Şi omul aparţine lumii spirituale prin ceva care se află în dosul acestei entităţi materiale, prin ceva care s-a revărsat din sânge în materie; prin aceasta, el aparţine

evoluţiei progresive, ca să spunem aşa, şi nu elementului rămas în urmă. Lucifer a intervenit în lume prin faptul că a rămas în urmă pe anumite trepte ale evoluţiei, la fel şi Ahriman.

Dacă vom lua în considerare ceea ce a fost descris acum, vom spune: Atunci, în mod evident, de la originea evoluţiei pământeşti, oamenii au avut ceva în comun. La început, ei au avut ceva foarte comun, în sânge, şi anume, faptul că, dacă sângele ar fi rămas aşa cum îi era menit omului, acest sânge ar fi o emanaţie pură a Spiritelor Formei. Astfel, în sângele originar, în noi ar trăi Spiritele Formei. Aceste Spirite ale Formei nu sunt altceva decât, după cum cei mai mulţi dintre dvs. ştiu deja, cei şapte Elohimi din Biblie. Nu trebuie decât să frunzăriţi ciclul de la München despre Geneză [Nota 22], şi vă veţi da seama: Dacă ar fi păstrat ceea ce sângele ar fi trebuit să devină iniţial, omul i-ar simţi în el pe cei şapte Elohimi. Cu alte cuvinte, el şi-ar simţi eul său într-o unitate de şapte părţi, dintre care una ar fi partea principală, care îi corespunde lui Iahve sau Iehova, iar celelalte şase părţi ar fi pentru om, în primă instanţă, nişte părţi secundare. Această unitate formată din şapte părţi, pe care omul ar fi resimţit-o drept eul său, ca pe nişte prelungiri ale celor şapte Elohimi sau Spirite ale Formei, l-ar fi condus pe om, dacă sângele lui n-ar fi fost corupt de Lucifer, să înţeleagă ceea ce noi ne însuşim acum din nou, cu mare osteneală, drept cunoaştere despre natura umană septuplă. Omenirea a trebuit să aştepte, din cauza sângelui ei corupt, pentru a afla că, de fapt, aici intervine o unitate formată din şapte părţi, a trebuit să aştepte atâta timp până când, invers, prin radieri suficiente de substanţă intuitivă, inspirativă şi imaginativă, din nervi, muşchi şi oase, ea s-a maturizat în aşa măsură încât să-şi integreze din nou acest om, această natură umană septuplă! Dar deocamdată noi suntem în stare să desemnăm abia sub o formă abstractă acea natură a omului care acţionează din direcţia corpului fizic şi a corpului eteric asupra eului, acea natură care acţionează din corpul astral, din sine – Iahve sau Iehova –, care acţionează din Manas sau Sinea Spirituală, acea natură care acţionează din Buddhi sau Spiritul Vieţii, şi aceea care acţionează din Atma sau Omul-Spirit. Dar omul nu ar fi putut ajunge la o întunecare specială a celorlalte şase părţi şi la o strălucire deosebită a uneia dintre părţi, eul, dacă Lucifer nu s-ar fi detaşat de cursul evoluţiei normale a lumii. Iar dacă la începutul evoluţiei pământeşti au fost întunecate celelalte părţi, iar eul a devenit deosebit de luminos, o euitate mai luminoasă, acest lucru a avut loc, din punct de vedere material, prin faptul că acest eu a fost introdus în materia cea mai densă, pentru ca el să poată ajunge – cum s-a şi întâmplat – la conştienţa de sine, ca entitate individuală foarte clară, pe când altfel el s-ar fi simţit de la început o unitate constând din şapte părţi.

Vedem astfel că, pe de-o parte, dacă sângele ar fi rămas aşa cum era, omul ar fi ajuns să posede un eu care ar fi avut de la început un caracter septuplu. Prin faptul că Lucifer a fost alăturat omului, omul a ajuns la caracterul de unicitate a eului său, el a ajuns să-şi simtă, să-şi ştie eul drept punct central al fiinţei sale. De aici putem înţelege că, de fapt – pentru că aceiaşi şapte Elohimi ar fi trebuit să se reveleze la început prin toate eurile umane –, în ceea ce fusese destinaţia iniţială a sângelui, exista ceva care îi unea pe oameni, care îi făcea să formeze o societate, ceva din faptul că oamenii s-ar fi simţit ca seminţie umană comună. În ceea ce Lucifer i-a dat omului, zace faptul că omul se simte ca eu individual, ca individualitate singulară, şi că el se separă, în independenţa lui, din seminţia umană generală. De aceea, noi vedem, de asemenea, că procesul cosmic se desfăşoară pe Pământ în aşa fel încât Lucifer face ca omul să devină tot mai independent şi mai independent, pe când cei şapte Elohimi fac ca el să se simtă tot mai mult şi mai mult un membru al întregii omeniri. Cum se prezintă această situaţie pentru moralitate şi pentru întreaga viaţă a omenirii în evoluţia ei, despre aceasta vom vorbi în continuare mâine.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

CONFERINŢA A ŞASEA

Hanovra, 1 ianuarie 1912

Tocmai din aceste conferinţe v-aţi putut da seama ce fiinţă complicată este, de fapt, omul şi din cât de multe şi variate direcţii trebuie să-l privim, dacă vrem să-i înţelegem esenţa. În acest moment, vom mai atrage atenţia doar asupra unui singur lucru, ce rezultă ca unul dintre cele mai importante fapte ale evoluţiei, dacă studiem pe baza cercetării oculte devenirea omului din nişte vremuri foarte vechi şi până astăzi şi dacă încercăm să vedem care sunt perspectivele de viitor ale neamului omenesc. Am atras deja atenţia, în cursul conferinţelor, asupra faptului că, dacă omul îşi educă facultatea sa de cunoaştere, imboldul său spre cunoaştere, în aşa fel încât sufletul său, în timp ce tinde spre cunoaştere, să-şi însuşească stările pe care le putem numi uimire, veneraţie, acord plin de înţelepciune cu evenimentele lumii şi lăsare în voia mersului lumii, am atras atenţia, aşadar, asupra faptului că, în aceste condiţii, cunoaşterea se poate înălţa până acolo încât să distingă pretutindeni, în ceea ce ne înconjoară: Aici am de-a face cu ceva în devenire, cu ceva care va atinge perfecţiunea abia în viitor, şi, pe de altă parte, aici am de-a face cu ceva care moare treptat, care e pe cale de dispariţie. Noi percepem asemenea lucruri în regiunea apariţiei şi dispariţiei. Şi am atras atenţia în mod deosebit asupra faptului că laringele uman este un organ al viitorului, că el este chemat să fie în viitor cu totul şi cu totul altceva decât astăzi. Astăzi, el nu face decât să comunice prin cuvânt lumii exterioare stările noastre interioare, pe când în viitor el va comunica tot ceea ce suntem noi înşine, adică va servi la producerea omului întreg. El va fi în viitor organul de reproducere. În viitor, omul nu va mai exprima prin cuvânt, cu ajutorul laringelui, doar dispoziţia sufletului său, ci prin laringe se va exprima pe sine însuşi în lume; adică perpetuarea speciei umane va fi legată de organul laringelui.

Ei bine, în acest microcosmos, în această mică lume complicată pe care o numim om, pentru fiecare organ care se află, astfel, ca într-o stare de germene şi care va atinge în viitor o perfecţiune mai înaltă, există un organ corespunzător care, în schimb – să zicem –, descreşte treptat, e pe cale de a muri. Organul corespunzător laringelui uman este organul auzului, şi acesta este pe cale de a muri. În aceeaşi măsură în care aparatul auditiv va dispărea din fiinţa umană, laringele va deveni din ce în ce mai desăvârşit, va deveni un organ din ce în ce mai important. Putem aprecia anvergura acestui fapt numai dacă, apelând la ajutorul Cronicii Akaşe, privim mult înapoi, în trecutul omenirii, şi dacă, prin ceea ce putem studia aici, ajungem să ne formăm o reprezentare despre ceea ce era cândva aparatul auditiv, urechea. Este extraordinar de edificator pentru cunoaşterea fiinţei umane să urmărim tocmai evoluţia trecută a urechii. Fiindcă, în starea lui actuală, acest aparat auditiv al omului nu mai este decât o umbră a ceea ce a fost cândva. Aparatul auditiv uman nu mai aude astăzi decât sunetele sau cuvintele care se exprimă prin sunete ale planului fizic. Acesta este, am putea spune, doar un ultim rest a ceea ce s-a revărsat în om prin intermediul urechii, un ultim rest; fiindcă odinioară prin acest aparat în el s-au revărsat grandioasele mişcări ale întregului univers. Şi dacă astăzi nu mai auzim cu urechea decât muzică pământească, în vremurile vechi în om s-a revărsat muzica sferelor, s-au revărsat armoniile cosmice. Şi dacă noi astăzi îmbrăcăm cuvintele în sunete, odinioară Cuvântul cosmic divin se îmbrăca în muzica sferelor, acel ceva pe care Evanghelia lui Ioan îl vesteşte drept Cuvântul cosmic divin, Logosul. În tot ceea ce poate fi desemnat, în sensul vechi al cuvântului, drept auz, din lumea spirituală s-a revărsat nu doar, ca astăzi, cuvântul omenesc şi muzica, ci muzica sferelor, cerească şi, în cadrul muzicii sferelor, ceea ce rosteau spiritele divine. Şi, aşa cum omul, în cuvântul şi în cântul său, constrânge aerul, prin sunetele sale, să ia anumite forme, îl transpune în anumite forme, tot astfel odinioară cuvintele divine şi muzica divină făceau să ia naştere forme.

Cea mai preţioasă dintre aceste forme poate să apară în faţa sufletelor noastre în felul următor. Încercaţi odată să observaţi cum, dacă rostiţi o vocală, de exemplu, A, prin acest A, în aer pătrunde posibilitatea de a plăsmui în acest aer o formă. Aşa răzbătea odinioară în lume forma, şi cea mai preţioasă dintre aceste forme era omul însuşi. Omul însuşi, în starea lui originară, a fost creat prin faptul că el a fost rostit din cuvântul divin. Zeii au vorbit – şi, la fel cum astăzi aerul ia diferite forme prin cuvântul uman, tot astfel, lumea noastră a intrat în forma ei prin cuvântul zeilor. Şi omul este cea mai preţioasă dintre aceste forme. Organul auzului era pe atunci, în orice caz, un organ mult, mult mai complicat. Ceea ce aveţi dvs. astăzi drept organ auditiv exterior, care pătrunde în creier numai până la o anumită adâncime, se întindea din exterior spre interior asupra întregii entităţi umane. Şi peste tot în interiorul entităţii umane se revărsau valurile care îl rosteau pe om din cuvântul divin înspre lume. Astfel, pe când mai era procreat pe cale spirituală, omul era procreat prin organul auditiv, iar în viitor, când se va fi ridicat din nou, omul va avea o ureche cu totul rudimentară, cu totul chircită. Simţul auditiv se va fi pierdut cu totul. Urechea se află în mişcare descendentă; în schimb, se va fi dezvoltat până la o strălucire şi perfecţiune mai înaltă şi tot mai înaltă ceea ce astăzi e în stare de germene, laringele. Şi, în perfecţiunea lui, el va rosti în afară ceea ce poate să producă omul pentru lume drept repetare a fiinţei sale, la fel cum zeii l-au rostit pe om pe Pământ, drept creatură a lor. Astfel, într-un anumit sens, mersul lumii se inversează. Acest întreg om, aşa cum am avut ocazia să-l studiem, el este, aşa cum stă în faţa noastră, produsul unei evoluţii descendente, şi când studiem un organ cum este urechea, peste tot trebuie să ne spunem: Această ureche, care a ajuns deja până la densificarea internă a părţii osoase a osişoarelor urechii, această ureche se află, de fapt, în stadiul ultim al unei evoluţii descendente. Simţul auditiv ca atare e pe cale de dispariţie, dar omul se dezvoltă spre lumea spiritualului şi organele sale aflate în evoluţie ascendentă sunt punţile de legătură care îl conduc în sus, spre spiritual. Aşa se raportează lumea simţurilor la lumea spiritului, prin faptul că lumea simţurilor ne va fi indicată prin organe pe cale de dispariţie, iar lumea spiritului prin organe în ascensiune.

Şi aşa e în întreaga lume, în măsura în care această lume ne este dată. În întreaga lume noi putem urmări, într-un anumit sens, devenirea şi pieirea. Şi învăţăm foarte mult dacă aplicăm la restul lumii ideea pe care ne-am cucerit-o în legătură cu devenirea şi pieirea. Aşa, de exemplu, în regnul mineral ne este dat ceva care se află, într-un anumit sens, tot în evoluţie ascendentă, care astăzi se află în stare de germene. Şi acesta este mercurul. Mercurul este un metal care va trece prin diverse transformări, dar nişte transformări în sensul perfecţionării. Ca metal, el nu a pulverizat toate acele forţe pe care o substanţă de acest fel le are în spirit, înainte de a deveni substanţă. În viitor, mercurul va mai putea emana din spiritualitatea sa ceva esenţial şi el va mai putea lua şi alte forme, astfel că, într-un anumit sens, mercurul corespunde, în lumea minerală, laringelui uman, şi iarăşi, într-un anumit sens, organului a cărui anexă este laringele, şi anume plămânul. Alte metale, cuprul, de exemplu, se află, în schimb, într-un fel de evoluţie descendentă. Acest lucru se va manifesta în viitor în felul

următor: El nu va mai poseda forţe spirituale interioare pe care să le poată emana, ci el trebuie să se fărâmiţeze din ce în ce mai mult, el trebuie să se descompună, până la a deveni praf cosmic. Corelaţii de felul celei prezentate acum sunt date mai mult ca exemplu, începând cu epoca noastră ele vor fi studiate tot mai mult. Va fi studiată tot mai mult, în cadrul diferitelor regnuri ale naturii, înrudirea în ceea ce priveşte apariţia şi pieirea şi se va constata, de exemplu, cum va putea fi găsită, nu numai prin experienţe, ci şi prin cunoaşterea imaginativă, o anumită înrudire între substanţele metalice şi anumite organe ale trupului uman, de unde va rezulta apoi o cunoaştere a acestor substanţe – al căror mod de a acţiona este cunoscut, parţial, din experienţa exterioară –, va rezulta o cunoaştere pe baza imaginaţiei tocmai în ceea ce priveşte puterea lor vindecătoare şi regeneratoare [Nota 23] şi pentru trupul uman. În general, aceste înrudiri dintre diferitele entităţi vor rezulta în cele mai diverse moduri.

Se va afla, de exemplu, că la plantă tot ceea ce odihneşte în sămânţă, tot ceea ce e conţinut în forţa seminţei, este înrudit cu omul într-un alt mod decât ceea ce e conţinut, de exemplu, în rădăcina plantei. Tot ceea ce e conţinut în rădăcina plantei corespunde, într-un anumit sens, creierului uman şi sistemului nervos, care se leagă de el (vezi tabelul de mai jos). Şi această înrudire merge atât de departe, încât, într-adevăr, şi consumarea a tot ceea ce e conţinut în rădăcinile plantelor are o anumită afinitate cu procesele care au loc în creier şi în sistemul nervos. Astfel, într-un anumit sens, dacă vrea să-şi influenţeze pe cale fizică creierul şi sistemul său nervos, ca instrumente fizice ale vieţii spirituale, omul va consuma prin alimente forţele existente în rădăcini. Şi atunci el face, într-un anumit sens, ca ceea ce consumă să gândească în el, să desfăşoare în el o activitate spirituală, pe când, dacă e mai puţin înclinat să consume rădăcinoase, va fi el însuşi acela care îşi foloseşte spiritualitatea, creierul şi sistemul nervos. Vedeţi de aici că un consum excesiv de rădăcinoase îl face pe om dependent în privinţa trăirilor sale sufletesc-spirituale, din cauză că ceva obiectiv, exterior, lucrează prin el, din cauză că, aş zice, creierul şi sistemul nervos devin independente. Aşadar, dacă omul vrea să fie într-o măsură mai mare el însuşi acela care lucrează în interiorul său, atunci trebuie să limiteze consumul de rădăcinoase. Dragii mei prieteni, acestea nu sunt indicaţii referitoare la o anumită dietă, ci doar comunicări în legătură cu nişte fapte din natură. Fiindcă vă avertizez în mod insistent să nu vă ţineţi de asemenea reguli fără a reflecta mai adânc la ele. Nu orice om a ajuns atât de departe încât să nu mai aibă nevoie să-şi ia forţa gândirii din lumea obiectivă şi uşor se poate întâmpla ca omul care încă nu şi-a cucerit maturitatea de a lăsa forţa gândirii şi simţirii să-i fie date de viaţa sufletească obiectivă, uşor se poate întâmpla ca el să ajungă, dacă evită consumarea rădăcinoaselor din regnul vegetal, într-un fel de somnolenţă, din cauză că spiritual-sufletescul lui încă nu e suficient de puternic pentru a dezvolta în sine forţele din spiritual, forţe care de obicei sunt dezvoltate în mod obiectiv, fără participarea spiritual-sufletescului din om. Aşa stau lucrurile. Orice dietă este absolut individuală şi depinde cu totul de felul cum e dezvoltat omul într-un sens sau altul.

Ceea ce există, de exemplu, în frunzele plantelor, se află, în mod asemănător, într-o anumită legătură cu ceea ce putem numi plămâni, cu tot ceea ce ţine de sistemul pulmonar. Aici avem ceva care ne arată cum putem restabili echilibrul la un om despre care se poate spune, de exemplu, că sistemul său respirator, din cauza unor predispoziţii moştenite pe cale ereditară sau din alte cauze, este susţinut într-o măsură excesivă din interior. Ar fi bine ca unui asemenea om să i se dea sfatul de a nu introduce în alimentaţia sa prea mult din ceea ce furnizează frunzele plantei. Cel pe care vrem să-l ajutăm să-şi stimuleze sistemul respirator, sistemul pulmonar, ar trebui sfătuit să folosească în alimentaţia sa cât mai multe frunze. Iar aceste lucruri au legătură, la rândul lor, cu forţele care există afară, în diferitele regnuri, fiindcă în special acele părţi ale fiecărei plante care prezintă o anumită înrudire cu asemenea organe sunt cele care conţin forţele de vindecare pentru aceste sfere, pentru aceste domenii ale organismului uman. Astfel, rădăcinile plantelor conţin multe forţe vindecătoare pentru sistemul nervos, frunzele conţin forţe vindecătoare pentru sistemul pulmonar. Florile plantelor conţin multe forţe vindecătoare pentru sistemul renal, de exemplu, iar seminţele plantelor conţin, într-un anumit sens, forţe vindecătoare pentru inimă, dar pentru inimă numai în sensul că seminţele au putere de vindecare când inima se opune prea puternic, ca să spunem aşa, circulaţiei sanguine. Când inima cedează prea mult în faţa circulaţiei, atunci trebuie să ne gândim mai mult la acele forţe care sunt conţinute în fructe, aşadar, în seminţele maturizate.

Rădăcină – Creier
Frunze – Plămân
Flori – Rinichi
Seminţe – Inimă
Fructe – Sistem sanguin

Acestea sunt nişte indicaţii izolate, care rezultă atunci când avem în vedere faptul că în momentul în care ieşim din om în natura din jurul nostru, ceea ce se înfăţişează, în această natură din jurul nostru, organelor de simţ, ceea ce ţine de lumea simţurilor, este, de fapt, numai suprafaţa. Aşadar, la plante, ceea ce ţine de lumea senzorială este doar aspectul superficial; abia în dosul a ceea ce îi apare din plantă ochiului, gustului, mirosului, se află forţele spiritual-sufleteşti ale plantei. Dar aceste forţe spiritual-sufleteşti ale plantei nu sunt conţinute în plantă în aşa fel încât să putem spune că fiecare plantă are un suflet, aşa cum fiecare om are un suflet. Nu aşa stau lucrurile. Cine crede că fiecare plantă în parte are un suflet, ar fi în prada aceleiaşi erori ca şi acela care ar crede că fiecare fir de păr sau lob al urechii sau nasul sau dintele unui om au suflet. Întregul om e pătruns de suflet şi noi reuşim să aruncăm o privire în sufletul omului de-abia când trecem de la părţile sale la întreg. Dar acest lucru trebuie să-l facem la orice fiinţă. În cazul fiecărei fiinţe, noi trebuie să aflăm cu grijă, pe cale spirituală, dacă este o parte sau dacă, dintr-un anumit punct de vedere, este un întreg. Plantele de pe Pământ nu constituie nicidecum un întreg în sine, ci ele sunt părţi, părţi componente, şi noi vorbim despre ceva real numai când vorbim despre acea entitate căreia plantele îi aparţin, ca părţi componente. La om, noi vedem această entitate şi din punct de vedere fizic, vedem de ce ţin dinţii, lobul urechii, degetele, şi vedem această entitate şi din punct de vedere fizic, drept ansamblul organismului. La plante, noi nu vedem cu ochii fizici de ce aparţin plantele individuale, nu percepem această entitate cu un organ fizic, ci aici ajungem imediat de la parte la întreg, aici ajungem imediat în spiritual. Şi, în esenţă, noi trebuie să spunem: Sufletescul lumii vegetale este de-aşa natură încât el îşi are în plante doar diferitele sale organe. Şi, de fapt, există numai câteva fiinţe, în întregul Pământului nostru, care sunt implantate, aş zice, în pământ, şi care au, drept părţi ale lor, plantele, aşa cum îşi poartă omul firele de păr.

Am putem spune că dacă mergem dincolo de fiinţa plantei aşa cum apare ea simţurilor noastre, noi ajungem la sufletele-grup ale plantelor, care se raportează la plante precum întregul la parte. În total, există şapte suflete-grup, care, ca suflete ale plantelor, aparţin Pământului şi care toate îşi au, într-un anumit sens, centrul propriei fiinţe în centrul Pământului. Astfel, noi nu ne putem reprezenta Pământul doar ca pe un glob fizic, ci acest Pământ e pătruns de şapte asemenea sfere mai mari sau mai mici, care au toate în centrul Pământului ceva ca un fel de centru spiritual. Şi aceste fiinţe spirituale fac plantele să iasă din pământ. Rădăcina creşte spre centrul Pământului, pentru că, de fapt, acolo vrea să ajungă, dar e oprită de restul materiei pământeşti să înainteze până în centrul Pământului. Fiecare rădăcină a unei plante are tendinţa de a răzbate până în centrul Pământului, acolo unde este centrul fiinţei spirituale de care aparţine planta.

Vedem, aşadar: avem ceva extraordinar de important în principiul că trebuie să mergem întotdeauna spre întreg, că la fiecare fiinţă trebuie să vedem dacă este parte sau întreg. În epoca modernă, unii naturalişti consideră, ce-i drept, că plantele sunt pătrunse de suflet [Nota 24], dar ei consideră că plantele individuale au suflet. A spune aşa ceva nu e mai inteligent decât a spune că un dinte este un om; ambele afirmaţii se situează la acelaşi nivel spiritual. Şi toate lucrurile despre care tocmai astăzi mulţi spun: Dar aceasta este deja întru totul antroposofie, fiindcă, iată, ei consideră că plantele sunt pătrunse de un suflet – pentru viitor, aceasta nu e altceva decât maculatură

ştiinţifică. Fiindcă a căuta în plante suflete individuale separate, ar însemna: Eu îi scot unui om un dinte şi caut în acesta sufletul uman. Sufletul plantelor nu trebuie căutat în fiecare plantă, ci înţelegând că ceea ce este mai important din el se află în centrul Pământului, spre care rădăcina tinde, drept partea cea mai spirituală a existenţei plantei.

Dacă studiaţi un asemenea regn, vă va veni în întâmpinare, deja de pe poziţiile concepţiei actuale despre natură, ceva care, într-un anumit sens, ne poate conduce spre poarta adevărului, aşa cum Mefistofel îl conduce pe Faust în împărăţia Mumelor [Nota 25], şi anume, doar până la poarta cea mai exterioară din toate, nu înăuntru. Căci, pe cât de puţin poate Mefistofel să coboare cu Faust în împărăţia Mumelor, tot pe atât de puţin poate să intre ştiinţa actuală despre natură în spiritual. Dar, după cum, într-un anumit sens, Mefistofel dă cheia, şi ştiinţele naturii dau ele, deja, cheia. Dar nu vor să intre ele înseşi, cum nici Mefistofel nu vrea să intre el însuşi în împărăţia Mumelor. Aşadar, într-un anumit sens, ştiinţele naturii ne oferă astăzi nişte puncte de reper, care apoi, dacă dvs. cunoaşteţi acest lucru aşa cum l-am caracterizat în cursul acestor conferinţe, pot să conducă adesea această cunoaştere până la poarta adevărului.

Astfel, ştiinţele naturii din epoca actuală, lăsându-se stimulate de Darwin să deducă, ţinând seama exclusiv de lumea simţurilor, un important principiu ştiinţific, vorbesc de aşa-numita luptă pentru existenţă [Nota 26]. Cine nu observă peste tot această luptă pentru existenţă, dacă are în vedere numai ceea ce ne oferă, în primă instanţă, lumea senzorială exterioară? Oh, această luptă pentru existenţă ne întâmpină pretutindeni. Nu trebuie decât să reflectăm la faptul că nenumărate ouă de peşti sunt depuse în mare sau pe ţărm, să ne gândim câte pier acolo, şi cât de puţine ating maturitatea devenind animale şi că toate celelalte pier. Deja aici începe o luptă, aparent îngrozitoare, pentru existenţă, şi acum noi am putea începe să ne lamentăm, dacă ne-am apleca auzul numai la lumea simţurilor, şi am putea spune: Din milioanele şi bilioanele de ouă, câte nu pier astfel, în lupta pentru existenţă, şi cât de puţine îşi continuă evoluţia. – Dar aceasta e doar o latură a unui gând. Fiindcă, ia să considerăm acest gând şi din alt unghi de vedere. Ca să conduc gândirea dvs. într-o anumită direcţie, aş vrea să vă adresez îndemnul de a considera gândul din alt unghi. Atunci, dvs. vă puteţi lamenta şi în felul următor, în faţa luptei pentru existenţă: Vă puteţi îndrepta privirile spre un ogor plin de cereale, unde se află atâtea şi atâtea spice, cu atâtea şi atâtea boabe, întrebându-vă acum: Câte din aceste boabe, conţinute în spicele cerealelor, sunt pierdute pentru scopul lor propriu-zis, şi cât de puţine sunt cufundate iarăşi în sol, pentru a renaşte, sub aceeaşi formă a plantelor dinainte? – Ne plimbăm privirile peste un lan de cereale, care încolţeşte şi rodeşte cu o fertilitate îmbelşugată, şi ne spunem: Cât din ceea ce încolţeşte şi răsare aici va pieri fără să-şi fi atins scopul şi cât de puţine vor fi cufundate în pământ, ca să apară plante de acelaşi fel? Şi aici, numai că pe un tărâm puţin diferit, este ca şi cu peştii, la care, tot aşa, numai puţine ouă ajung să se dezvolte.

Dar acum aş vrea să vă întreb: Ce s-ar întâmpla cu oamenii, care trebuie să mănânce ceva, dacă toate grăunţele ar fi cufundate din nou în pământ? Să presupunem – teoretic, se poate presupune orice – că rodesc atâtea cereale, şi că toate grăunţele ar putea răsări din nou. Dar ia gândiţi-vă ce s-ar întâmpla cu acele fiinţe care trebuie să se hrănească cu cereale! Aici, vedeţi dvs., dăm de un lucru foarte demn de luare-aminte; aici ajungem la zdruncinarea unei credinţe care ne-ar putea părea îndreptăţită când privim lumea simţurilor. Privind un câmp cu cereale, ar putea să ni se pară îndreptăţit, din punctul de vedere ale existenţei pur senzoriale, ca fiecare bob să devină iarăşi o plantă întreagă. Dar poate că punctul de vedere e greşit. Poate că în marele tot al lumii, noi nu gândim deloc corect când atribuim fiecărui bob scopul de a deveni, la rândul său, o plantă întreagă, poate că nimic nu ne dă dreptul să spunem că boabele care folosesc ca hrană altor fiinţe şi-au ratat scopul cosmic, la fel de puţin cum avem dreptul să spunem că şi-au ratat scopul acele ouă ale peştilor din mare care n-au devenit, la rândul lor, peşti. Doar o prejudecată umană spune că fiecare sământă trebuie să devină aceeaşi fiinţă ca cea dinainte. Noi putem estima sarcinile diferitelor fiinţe individuale numai dacă ne îndreptăm iarăşi privirile spre întreg. Dacă an de an pier în mare, în milioane de feluri, atâtea şi atâtea ouă de peşti, ele, chiar dacă nu au devenit peşti, au slujit drept hrană altor entităţi, pe care acum omul nu le vede, s-au dăruit altor entităţi. Şi, cu adevărat, acele substanţe spirituale care se luptă pentru existenţă în ouăle din mare, care aparent pier, nu se lamentează că nu îşi ating scopul dacă slujesc drept hrană altor fiinţe, dacă sunt asimilate în viaţa acestor fiinţe. Omul, care, cu intelectul său, vede lucrurile din exterior, crede că singurul scop spre care trebuie tindă toate este acela pe care el îl consideră, prin simţurile sale, drept scopul final. O privire îndreptată spre natură într-un mod lipsit de prejudecăţi vede în fiecare stadiu al fiecărei fiinţe ceva perfect, şi o asemenea perfecţiune nu zace numai în ceea ce devine o fiinţă, ci în ceea ce este ea.

Aceste date ale cercetării oculte trebuie să-şi găsească în dvs. un ecou. Şi dacă, întorcându-vă privirile de la lumea exterioară, priviţi spre propriul suflet, veţi observa că în sufletul dvs. există o mare mulţime de gânduri care năvălesc în permanenţă în acest suflet şi că numai puţine dintre aceste gânduri sunt sesizate în mod clar, numai puţine devin o parte conştientă a sufletului dvs., exact la fel cum marele număr de ouă care iau naştere anual în mare au ajuns peşti reali, au ajuns la maturitate. Şi în viaţa sufletească interioară dvs. trebuie să aplicaţi, în străfundul ei, procedeul de a nu lăsa să se dezvolte decât puţine lucruri. E suficient ca omul să înceapă să-şi dea seama din ce mare de plăsmuiri ale fanteziei şi reprezentărilor iese el, când iese din somn, când unor oameni visul le mai arată o urmă din această viaţă nespus de bogată pe care omul o duce în somn, când preia în sine atâtea lucruri de care nu devine conştient în mod clar. Fiindcă lucrurile de care omul devine conştient în mod clar sunt pierdute pentru el, acestea nu mai lucrează la sistemul organelor de simţ, la sistemul organelor glandulare, la sistemul digestiv, la sistemele nervos, muscular, osos etc. Ceea ce este conştientizat în suflet, ceea ce poartă omul în interiorul lui drept conţinut interior sufletesc conştient, nu mai lucrează, ci este caracterizat tocmai prin faptul că e smuls din solul matern al omului întreg şi, prin aceasta, e sesizat de el în mod conştient. Ceea ce se raportează la aceste reprezentări conştiente aşa cum se raportează numeroasele ouă la acelea, puţine, care devin peşti, ceea ce intră în om sub formă de impresii exterioare extrem de numeroase, dar nu intră în conştienţă, lucrează asupra omului întreg.

Aşadar, asupra omului întreg lucrează în permanenţă ceea ce există în ambianţa lui. Vedeţi dvs., uneori visul poate să vă înveţe şi faptul că, într-adevăr, în suflet nu intră doar ceea ce continuă să trăiască drept reprezentare conştientă, ci şi alte impresii. Nu e nevoie decât să fiţi atenţi la unele lucruri pe care le întâlnim de mii de ori în viaţă. Visaţi o situaţie oarecare: Staţi faţă în faţă cu un om, care vorbeşte cu un alt om. Dvs. sunteţi al treilea. Visaţi foarte exact chipul omului respectiv ş.a.m.d. Vă spuneţi: De unde vine acest vis? El face impresia că se ocupă de nişte persoane pe care le cunosc în viaţa fizică, aşadar, el e incitat din planul fizic. Dar de unde vine visul? Eu nu am văzut, nu am auzit aşa ceva. Şi acum faceţi cercetări şi, dacă cercetaţi exact, puteţi constata că în urmă cu două-trei zile, totuşi, aţi stat în faţa acelor oameni, într-un vagon de tren, numai că atunci lucrurile au trecut pe lângă dvs. în mod inconştient. Totuşi, ele se transpun în viaţa dvs. interioară. Doar inexactitatea observaţiei face ca oamenii să nu ştie aşa ceva.

Dar, în orice caz, reprezentările pe care le aduce visul în felul acesta în faţa ochilor noştri nu sunt cele mai importante dintre câte acţionează ca impresii asupra sufletului, ci cu totul altele. Reflectaţi la faptul că ceea ce v-a fost prezentat ieri s-a întâmplat mereu în evoluţia omenirii. Omul a produs mereu, prin sistemul său osos, imaginaţii, prin sistemul muscular el a trimis mereu în lume inspiraţii, prin sistemul nervos, el a trimis mereu în lume intuiţii. Toate acestea există în lume. Ceea ce e rău, trebuie reluat de om şi reparat prin destinul său. Dar ceea ce el a trimis în lume acţionează şi plăsmuieşte în exterior, există mereu în ambianţa omului. În realitate, tot ceea ce a trimis omul în lumea pământească, să zicem, numai de la catastrofa atlanteană şi până astăzi, sub formă de imaginaţii, inspiraţii şi intuiţii, există şi face parte din ambianţa noastră. Toate acestea, tot ceea ce au creat oamenii în acest fel, în măsura în care a fost ceva bun, nu trebuie reluat iarăşi de oamenii individuali în karma lor. Dar ceea ce ei au trimis în atmosfera Pământului de-a lungul secolelor şi mileniilor, în cursul epocilor de cultură trecute, există în mod real pentru oamenii care trăiesc acum în continuare, la fel de real cum există aerul pentru omul fizic. La fel cum

omul respiră aerul fizic, la fel cum aerul din ambianţa sa pătrunde în interiorul fiinţei sale fizice, tot aşa pătrund în om lucrurile care s-au dezvoltat drept imaginaţii, inspiraţii şi intuiţii, şi omul ia parte cu sufletesc-spiritualul său la toate acestea. Şi acum, esenţialul este ca omul să nu stea inactiv în faţa a ceea ce a transmis el însuşi Pământului, în epocile anterioare ale existenţei sale pământeşti, el nu trebuie să stea faţă în faţă cu acestea ca un străin. Dar omul se poate înrudi cu ceea ce a integrat astfel Pământului, drept conţinut spiritual, numai dacă îşi cucereşte treptat facultatea de a primi în sufletul său aceste lucruri.

Dar cum poate el să facă acest lucru? Vedeţi dvs., dacă pătrundem în sensul spiritual al evoluţiei pământeşti, se arată că în vremurile în care oamenii epocii postatlanteene mai posedau ceva din vechea clarvedere, în atmosfera spirituală a Pământului au fost radiate imaginaţii, inspiraţii şi intuiţii pe o scară foarte largă. A fost perioada celei mai intense emanaţii de asemenea substanţe spirituale. Începând cu epoca patra de cultură postatlanteană, dar mai ales cu epoca actuală, ajungem să emanăm din ce în ce mai puţină substanţă spirituală; noi suntem înclinaţi mai curând să ne asimilăm ceea ce e vechi, drept ceva înrudit cu noi, să primim iarăşi în fiinţa noastră ceea ce am emanat deja. Cu alte cuvinte, omul e obligat, aş zice, să opună unui proces mai vechi de expiraţie spirituală un proces de inspirare a substanţelor spirituale [Nota 27]. Omul trebuie să devină tot mai sensibil şi mai receptiv la spiritualul care există în lume.

Vremurile vechi nu aveau atât de mult nevoie de aceasta, pentru că oamenii puteau să emane spiritualitate din interiorul lor, ei aveau un fond de rezervă. Dar, începând cu epoca a patra postatlanteană, acest fond s-a epuizat într-o asemenea măsură, încât în viitor mai poate fi emanat întotdeauna doar atâta cât a fost mai întâi inspirat, absorbit. Pentru ca omul să se poată transpune într-un mod plin de înţelegere în această nouă misiune a existenţei sale pământeşti – pentru aceasta există antroposofia sau ştiinţa spirituală, care le place oamenilor ce se simt atraşi de ea nu pentru că, printre alte marote, a venit acum în lume şi această marotă spiritual-ştiinţifică; ci ştiinţa spirituală sau antroposofia e strâns legată, în sâmburele ei cel mai lăuntric, de întreaga evoluţie a Pământului, ea are legătură cu faptul că omul are neapărat nevoie să dezvolte treptat înţelegere pentru spiritualul existent de jur împrejurul său. Fiindcă oamenii care, începând cu epoca noastră, nu vor dezvolta în ei nici o înţelegere pentru spiritualul aflat în dosul simţurilor, pentru lumea spirituală aflată în dosul lumii senzoriale, vor semăna cu aceia care, în corpul fizic, şi-au deteriorat sistemul respirator în aşa măsură, încât nu mai pot primi aerul respirator, încât suferă de insuficienţă respiratorie. Deoarece a mai rămas un anumit tezaur din străvechea înţelepciune umană, transmis prin tradiţie, sub formă de noţiuni, oamenii se mai hrănesc astăzi din aceste vechi noţiuni. Dar cine priveşte cu ochi spirituali evoluţia omenirii din ultimul timp, va percepe: Oricâte invenţii şi descoperiri s-ar mai acumula în domeniul vieţii materiale exterioare, conţinutul spiritual, într-un anumit sens, a mers în direcţia epuizării sale. Noţiuni noi, idei noi răsar din ce în ce mai puţin pentru omenire. Numai aceia care nu cunosc vechile idei şi descoperă mereu, la rândul lor, ceea ce este vechi, aşadar, aceia care, într-un anumit sens, rămân toată viaţa necopţi, numai asemenea oameni pot crede că astăzi se mai pot maturiza nişte idei noi ca atare. Nu, lumea ideilor abstracte, lumea ideilor intelectuale s-a epuizat. Idei noi nu mai răsar.

Cu *Thales* [Nota 28] a început, pentru gândirea occidentală, un anumit proces de naştere a ideilor intelectuale. Acum, într-un anumit sens, noi ne aflăm la sfârşit, iar filosofia ca atare, ca ştiinţă a ideilor, este la capătul ei. Omul trebuie să înveţe să se ridice spre ceea ce se află dincolo de ideile şi gândurile care ţin tot numai de planul fizic, spre ceea ce există dincolo de această lume a ideilor. Mai întâi, el se va ridica la nivelul imaginaţiilor. Ele vor redeveni pentru el ceva real. Atunci va avea loc o nouă fecundare a spiritualului omenirii. De aceea, prin ştiinţa spirituală spre noi curg imaginaţii referitoare la importante procese din viaţa lumii. Încercaţi să vedeţi cât se deosebesc descrierile stadiilor Saturn, Soare şi Lună de alte lucruri, încercaţi să vedeţi cum se raportează ele la noţiunile abstracte ale celorlalte ştiinţe. Aceste lucruri trebuie să fie transmise sub formă de imagini care nu pot fi concepute în mod direct în lumea senzorială exterioară. Despre vechiul Saturn, noi spunem că are doar o stare calorică. Acesta este un nonsens pentru lumea actuală a simţurilor, pentru că nu există nicăieri în lumea simţurilor o simplă substanţă calorică. Dar ceea ce este un nonsens pentru lumea simţurilor este adevăr pentru lumea spiritului, şi sarcina care îi revine omului în viitorul nemijlocit este aceea de a se transpune, de a învăţa să trăiască în lumea spiritului. Fiindcă aceia care nu se vor hotărî să respire aerul spiritului, pentru care sufletul urmează să fie receptiv prin ştiinţa spirituală, printr-o ştiinţă care merge dincolo de simplele simţuri, aceia care nu vor să se facă receptivi pentru ştiinţa spirituală, se vor îndrepta cu adevărat spre o stare pe care o vedem apropiindu-se astăzi deja, într-un anumit sens, pentru mulţi oameni: o asfixie spirituală şi, o dată cu aceasta, o epuizare spirituală, care duce apoi mai departe la o stare de somnolenţă spirituală, la o extincţie spirituală.

Aceasta ar fi soarta, pe Pământ, a oamenilor care vor să se limiteze la lumea senzorială, ei vor muri de extincţie spirituală. În viitor, civilizaţia se va dezvolta în aşa fel încât vor exista oameni plini de receptivitate şi de suflet şi de inimă pentru lumea spirituală, pentru ceea ce e dat, în primă instanţă, sub formă de ştiinţă spirituală, pentru ceea ce apoi va răsări în sufletele umane cu totul de la sine, drept lumea imaginaţiei, inspiraţiei şi intuiţiei. Aşa va fi cu o parte a omenirii, ea va avea înţelegere şi dăruire pentru lumea spiritului. Aceştia vor fi oamenii care vor împlini misiunea pe care Pământul o are de îndeplinit, în primă instanţă. Alţi oameni poate că vor rămâne la lumea simţurilor, nu vor voi să înainteze dincolo de lumea simţurilor şi dincolo de simpla imagine de umbră a lumii simţurilor, care poate fi dată în noţiunile filosofice, în ştiinţa exterioară. Aceştia se îndreaptă spre o asfixiere spirituală, spre o epuizare spirituală, spre o stare de sfârşeală spirituală, ei se usucă în cadrul existenţei pământeşti şi nu vor atinge ţelul trasat pentru evoluţia pământească. Dar evoluţia trebuie să aibă loc în aşa fel încât fiecare să-şi întrebe propriul suflet: Ce cale alegi? În viitor, oamenii vor sta, aş zice, la stânga şi la dreapta – cei pentru care va fi adevăr numai lumea simţurilor şi cei pentru care va fi adevăr lumea spiritului.

Dat fiind faptul că organele de simţ, cum este urechea omului, vor fi dispărut, vă puteţi face acum o reprezentare despre cât de real trebuie înţeleasă acea extincţie şi acea epuizare. Dacă ne bizuim pe lumea simţurilor, ne bizuim pe ceva care îl va părăsi pe om în viitorul evoluţiei pământeşti. Dacă înaintăm spre lumea spiritului, ne dezvoltăm în direcţia a ceea ce se va apropia din ce în ce mai mult şi mai mult de om, în viitorul evoluţiei pământeşti. Dacă vrem să folosim un simbol, putem spune: Omul poate să stea cândva la capătul evoluţiei pământeşti şi să vorbească la fel ca Faust, după ce a orbit din punct de vedere exterior – fiindcă omul nu va fi doar orb din punct de vedere exterior, ci şi surd, fără gust, fără miros exterior –: Dar în interior străluceşte lumină clară [Nota 29], dar în interior răsună cântul uman cel mai minunat şi cel mai minunat cuvânt uman. Aşa va putea spune omul care se dăruieşte lumii spirituale. Dar celălalt, cel care a vrut să rămână la lumea simţurilor, ar fi un Faust care, după ce a orbit din punct de vedere exterior, ar trebui să-şi spună: Orb ai devenit în exterior, dar în interior nu străluceşte nici o lumină spirituală, numai întunericul te cuprinde. Între aceste două posibilităţi ale lui Faust are de ales omenirea, în ceea ce priveşte viitorul Pământului. Fiindcă primul Faust s-ar îndrepta spre lumea spiritului, dar celălalt Faust s-ar îndrepta spre lumea simţurilor şi ar deveni astfel înrudit cu ceea ce trebuie să resimtă omul drept neantul care îi răpeşte întreaga fiinţă. Aşa se prezintă pentru viaţa nemijlocită a omului ceea ce vrem noi să coborâm din înalturile oculte. Şi eu cred că nu mai trebuie să cuprindem în cuvinte principiile morale, impulsurile de voinţă care pot decurge pentru oamenii prezentului dintr-o înţelegere reală a ştiinţei oculte. Fiindcă, din înţelepciunea just înţeleasă, în inima umană se va naşte, în mod sigur, virtutea just înţeleasă. Să căutăm înţelegerea reală a evoluţiei lumii, să căutăm înţelepciunea, şi atunci copilul înţelepciunii, iubirea, nu va întârzia să se nască.

Acestea sunt lucrurile pe care mi-am propus să le expun în conferinţa de faţă.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

Societatea Teosofică (Adyar)

Secţia Germană – Ramura Hanovra

HANOVRA, 15 noiembrie 1911

Dragi prieteni teosofi!
Între 26 decembrie 1911 – 2 ianuarie 1912 se va afla printre noi dr. RUDOLF STEINER , perioadă în care vor fi prezentate următoarele conferinţe:
Marţi, 26 decembrie 1911 (ziua a doua de Crăciun), ora 8 seara
Ceremonie de Crăciun
Conferinţă a d-lui dr. RUDOLF STEINER, în aula noii şcoli-fiice superioare I din Langensalzastrasse.

Între miercuri, 27 decembrie 1911 – luni, 1 ianuarie 1912, orele 8 seara
Ciclu de conferinţe
prezentat de dl. dr. RUDOLF STEINER despre
"Lumea simţurilor şi lumea spiritului",
în aula noii şcoli-fiice superioare I din Langensalzastrasse.

Marţi, 2 ianuarie, ora 8 1/2 seara
Conferinţă publică
a dl-ui dr. RUDOLF STEINER despre
"Esenţa veşniciei şi natura sufletului uman în lumina ştiinţei spirituale",
în aula şcolii superioare din Georgsplatz,
şi îi invităm din inimă pe toţi membrii Societăţii Teosofice (Adyar). În speranţa că vom putea saluta printre noi cât mai mulţi membri teosofi, semnează cu un salut teosofic

Conducerea
Ramurii Hanovra

Theosophische Gesellschaft (Adyar)

Deutsche Sektion ═══ Zweig Hannover.

HANNOVER, den 15. November 1911.

Liebe theosophischen Freunde!

Vom 26. Dezember 1911 bis zum 2. Januar 1912 wird Herr Dr. RUDOLF STEINER bei uns anwesend sein, während welcher Zeit die nachfolgenden Veranstaltungen stattfinden:

Am Dienstag, den 26. Dezember 1911 (2 Weihnachtstag) 8 Uhr abends

Weihnachtsfeier,

Vortrag des Herrn Dr. RUDOLF STEINER, in der Aula der neuen höheren Töchterschule I an der Langensalzastrasse.

Von Mittwoch, den 27. Dezember 1911 bis zum Montag, den 1. Januar 1912
8 Uhr abends

Vortrags-Zyklus

des Herrn Dr. RUDOLF STEINER über

„Die Welt der Sinne und die Welt des Geistes"

in der Aula der neuen höheren Töchterschule I an der Langensalzastrasse.

Am Dienstag, den 2. Januar 1912, 8½ Uhr abends

öffentlicher Vortrag

des Herrn Dr. RUDOLF STEINER über

„Das Wesen der Ewigkeit und die Natur der Menschenseele im Lichte der Geisteswissenschaft"

in der Aula der höheren Schulen am Georgsplatz,

und laden wir hierzu alle Mitglieder der Theosophischen Gesellschaft (Adyar) freundl. ein. In der Hoffnung, recht viele theosophische Mitglieder bei uns begrüssen zu können, zeichnet

mit theosophischem Gruss!

Der Vorstand
des Zweiges Hannover.

Die Teilnehmer an der Weihnachtsfeier und am Zyklus werden gebeten die Karten hierfür, zum Gesamtpreise von M 6.00, bis spätestens zum 5. Dezember d. J. bei Herrn WILH. EGGERS, HANNOVER, Vossstrasse 43, abfordern zu wollen. Karten zum öffentlichen Vortrage sind bei unseren Mitgliedern zu haben. — Wegen Besorgung einer Wohnung wolle man sich gefl. unter Angabe etwaiger Wünsche an Herrn L. ROSENTHAL, HANNOVER, Freytagstrasse 2, wenden.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

Trimiteri

La ediţia de faţă

Conferinţele au fost prezentate în faţa membrilor Societăţii Teosofice de atunci, în perioada Crăciunului 1911, la Hanovra. Vizita lui Rudolf Steiner la Hanovra şi programul conferinţelor fuseseră anunţate în "Mitteilung für die Mitglieder der deutsche Sektion der Teosophischen Gesellschaft" ("Foaie de comunicări pentru membrii Secţiei Gremane a Societăţii Teosofice"), XII, noiembrie 1911, precum şi prin invitaţii scrise (vezi pagina 120). Titlul a fost dat de Rudolf Steiner. – La 26 decembrie, ciclul a fost precedat de o ceremonie de Crăciun, în cadrul Ramurii. Conferinţa prezentată în această seară e cuprinsă în volumul ***Misiunea noii revelaţii spirituale. Evenimentul christic – act central al evoluţiei pământeşti***, GA 127, tipărită sub titlul "Naşterea Spiritului solar ca Spirit al Pământului". La 1 ianuarie 1912, Rudolf Steiner a vorbit, în cadrul ceremoniei de Anul Nou, despre eposul norvegian "Cântul din vis al lui Olaf Åsterson", conferinţă tipărită în volumul ***Legătura omului cu lumea elementară***, GA 158. La 2 ianuarie, o conferinţă publică a constituit încheierea întâlnirii de la Hanovra, "Esenţa veşniciei şi natura sufletului uman în lumina ştiinţei spirituale", de la care nu avem stenograme, ci doar câteva notiţe.

Textele folosite la actuala ediţie: Conferinţele de faţă au fost stenografiate de Georg Klenk şi, după transcrierea în text citibil – stenograma originală nu mai există –, ele au fost editate de Marie Steiner în 1914 sub formă de manuscris al ciclurilor din 1914, sub formă de carte în 1933, cu indicarea detaliată a cuprinsului. Ediţia a 3-a din 1959 a apărut sub îngrijirea dr. H. E. Lauer. Ediţia a 4-a (1979) a fost revizuită de Caroline Wispler, iar ediţia a 5-a (1990), de Susi Lötscher.

Dat fiind faptul că aceste conferinţe au fost ţinute într-o perioadă în care Rudolf Steiner încă mai activa în cadrul Societăţii Teosofice, el a folosit cel mai frecvent, pe lângă expresia "ştiinţă spirituală", cuvântul "teosofie". Pe baza unei indicaţii date de el, acest cuvânt a fost înlocuit prin "antroposofie", când au fost publicate conferinţele sale mai vechi.

Titlul volumului provine de la numele dat ciclului de Rudolf Steiner (vezi mai sus).

Desenele pe care Rudolf Steiner le-a făcut la tablă în cursul acestor conferinţe s-au păstrat numai sub forma în care le-a desenat stenograful. Pentru ediţia a 3-a, ele au fost redesenate de Assia Turgheniev (1890-1966), în stilul creat de ea însăşi.

Trimiteri în text

Operele lui Rudolf Steiner din cadrul Operelor complete (GA) vor fi indicate cu numărul bibliografic.

1. *"Cum poate fi combătută ştiinţa spirituală" ... "Cum poate fundamentată ştiinţa spirituală"*: Pe tema respectivă, Rudolf Steiner a vorbit la 19 şi 25 martie 1911 la Praga (conferinţe publicate în "Mensch und Welt", foi pentru antroposofie, an 20, 1968, nr. 1-2 şi 3-4) şi la 27 şi 29 noiembrie 1911 la Stuttgart (conferinţe netipărite). Vezi conferinţele paralele din 31 octombrie şi 7 noiembrie 1912, în ***Rezultate ale cercetării spirituale*** (14 Conferinţe, Berlin 1912/13), GA 62.

2. *Goethe a spus odată într-un mod atât de minunat*: E vorba, desigur, de redarea liberă a unui pasaj din "Winckelmann" de Goethe, capitolul "Antikes" (Ediţia de la Weimar, vol. 46, p. 22): "Când natura sănătoasă a omului acţionează ca un întreg, când el se simte în lume ca întreg mare, frumos, demn şi de preţ, când o tihnă armonioasă îi procură o încântare pură şi liberă; atunci universul, dacă s-ar putea simţi pe sine, ar chiui de bucurie, fiindcă a ajuns la ţinta sa şi ar admira culmea propriei deveniri şi fiinţe. Fiindcă, la ce slujeşte toată risipa de sori şi planete şi luni şi stele şi căi lactee, de comete şi nebuloase, de lumi devenite şi în devenire, dacă, până la urmă, nu ar fi un om fericit care să se bucure în mod inconştient de existenţa sa?"

3. *"Multe lucruri grandioase trăiesc pe lume, dar nimic nu e mai grandios decât omul!"*: cor din "Antigona" de Sofocle, versurile 332 şi urm.

4. *Ce sunt toate instrumentele muzicianului...* : Comp., de exemplu, "anexa" la o scrisoare a lui Goethe către Zelter din 22 iunie 1808: "... Pentru asta e situat omul atât de sus, încât în el se înfăţişează ceea ce, de altfel, nu poate fi înfăţişat. Ce e o coardă şi întreaga diviziune muzicală a acesteia, în comparaţie cu urechea muzicianului?..." (inclusă şi în "Maxime în proză", în Goethe: ***Scrieri de ştiinţe ale naturii***, editate şi comentate de Rudolf Steiner, în "Literatura Naţională Germană" a lui Kürschner, 5 volume, 1884-1897, reeditat la Dornach 1975, GA 1a-e, p. 351 şi în Goethe: "Maxime şi reflecţii", Maxima 708.

5. *Laurenz Müllner*, născut în iulie 1848 în Groß-Grilloviz în Mähren, mort la 28 noiembrie 1911 în Meran. Din schiţa, întocmită de poeta Marie Eugenie delle Grazie, prietenă cu Müllner, pentru o evocare a lui Laurenz Müllner (în manuscris), C. S. Picht ("Antroposofie. Revistă lunară pentru o viaţă spirituală liberă", 1933, Cartea 1) a putut extrage următoarele fraze grăitoare: "Marele interes şi stimularea plină de bune intenţii pe care cardinalii Rauscher şi Kutschker, precum şi Karl Werner, istoric al Bisericii foarte bine văzut, le-au adus în întâmpinarea căutărilor sale, au determinat Ministerul Cultului şi Învăţământului să-l însărcineze pe Müllner la 29 septembrie 1880 cu prezentarea unor conferinţe de propedeutică filosofic-teologică la Facultatea de Teologie a Universităţii din Viena. În 1883, a urmat numirea sa ca profesoe extraordinar de filosofie creştină. – Iarna anului 1886/87 Laurenz Müllner a petrecut-o la Roma, unde a trebuit să se apere de un denunţ ridicat împotriva "filosofiei sale antibisericeşti". Leon XIII, mai generos şi cu priviri mai largi decât adversarii lui Müllner, l-a sfătuit pe "idealistul german" să viziteze câteva colegii tomiste şi "în rest, să privească temeinic oraşul Roma"! – Purificat în acest fel de bănuiala unei erezii latente, Müllner s-a întors acasă şi în 1887 a fost numit profesor ordinar de filosofie creştină." Comp. În legătură cu Laurenz Müllner şi Rudolf Steiner: ***Viaţa mea*** (1923-1925), GA 28, capitolul VIII şi ***Despre***

enigma omului. *Lucruri rostite şi nerostite în gândirea, contemplarea, cugetarea unei serii de personalităţi germane şi austriece* (1916), GA 20, p. 185 şi urm.

6. *Orice căutare umană trebuie să pornească de la uimire*: Comp. Platon: "Theaetetos", 155, D: "căci aceasta e starea unui bărbat (filosof) dăruit în grad înalt înţelepciunii, uimirea. Fiindcă nu există alt început pentru iubirea înţelepciunii (filosofia) decât acesta şi pare că el (poetul) care a declarat-o pe Iris un copil al lui Thaumas nu indică o ascendenţă rea a neamului." – Comp. şi Aristotel: "Metafizica", 982 b, 12 f (în germană de A. Lasson, Jena 1907, Cartea 1 (A), capitolul 2, p. 10): "Când oamenii au început, acum şi din vechime, să filosofeze, imboldul pentru aceasta l-a dat uimirea, mai întâi în legătură cu problemele cele mai apropiate, apoi în continuare, aşa că ei şi-au făcut gânduri şi în legătură cu problemele mai îndepărtate, de exemplu, despre fazele Lunii ori despre mersul Soarelui şi al astrelor, ca şi despre naşterea universului."

7. *cele şapte principii constitutive ale omului*: Numite de Rudolf Steiner, de obicei, părţi constitutive ale fiinţei umane (corp fizic, corp eteric, corp astral, eu, sine spirituală, spirit al vieţii, om-spirit).

8. *... vechii gnostici... au folosit cuvântul ... o ektroma*: Adică, printre alţii, gnosticul Valentinus, căruia Eugen Heinrich, prieten cu Rudolf Steiner, i-a dedicat un capitol amănunţit în lucrarea sa "Gnosa. Bazele concepţiei despre lume ale unei civilizaţii mai nobile", vol. 1: "Gnosa Antichităţii", Leipzig 1903.

9. *De aceea, Goethe a făcut interesanta afirmaţie...* : "Lucrul suprem ar fi să înţelegem că toate realităţile concrete sunt deja teorie... Numai nu căutaţi nimic în dosul fenomenelor; ele înseşi sunt teoria." Vezi: "Maxime în proză", în Goethe: ***Scrieri de ştiinţe ale naturii***, editate şi comentate de Rudolf Steiner, în "Literatura Naţională Germană" a lui Kürschner, 5 vol., 1884-1897, reeditate la Dornach 1975, GA 1a-e, vol. 5, p. 376. Rudolf Steiner scrie despre aceasta în "Introducere" la "Maximele în proză", idem, p. 339 şi urm. (Şi în Rudolf Steiner: "Introduceri la scrierile de ştiinţe ale naturii ale lui Goethe" (1884-1897), GA 1, Cap. XVIII, şi în: Goethe: "Maxime şi reflecţii", maxima 575.

10. *Să luăm o propoziţie, de exemplu*: Immanuel Kant, "Critica raţiunii pure" (1981), p. 514 şi urm. (I Teoria transcendentală elementară, II, Partea a II-a, Secţiunea a II-a, Cartea a 2-a, "Paragraful V din antinomia raţiunii pure: Reprezentare sceptică a problemelor cosmologice prin toate cele patru idei transcendentale", textual: "Dacă eu, potrivit cu aceasta, aş putea vedea dinainte, în legătură cu o idee cosmologică, că, indiferent pe ce parte a necondiţionatului sintezei regresive a fenomenelor s-ar situa, este *prea mare*, sau *prea mică* pentru orice *noţiune a intelectului*, eu aş înţelege că, deoarece ea are de-a face numai cu un obiect al experienţei, care, după cum se spune, este adecvat unei noţiuni intelectuale posibile, trebuie să fie cu totul goală şi lipsită de importanţă, pentru că obiectul nu i se potriveşte, oricum aş vrea eu să i-l adecvez. Şi aceste este cazul, într-adevăr, cu toate noţiunile despre lume, care şi din acest motiv încâlcesc raţiunea, cât timp ea e legată de ele, într-o antinomie inevitabilă. Fiindcă, presupuneţi, *în primul rând: Lumea nu are nici un început*, atunci ea este *prea mare* pentru noţiunea voastră; fiindcă aceasta, care constă într-un regressus succesiv, nu poate să atingă niciodată întreaga veşnicie trecută. Presupuneţi: *ea are un început*, atunci ea este *prea mică* pentru noţiunea voastră intelectuală în regressus empiric necesar. Fiindcă, deoarece începutul presupune oricum un timp care îi precede, el încă nu este necondiţionat, iar legea folosirii empirice a intelectului vă impune să întrebaţi de existenţa unei condiţii temporale mai înalte, iar pentru această lege lumea este, în mod absolut evident, prea mică... Prin urmare, o lume limitată este *prea mică* pentru noţiunea voastră." Comp. în acelaşi loc şi: "Der Antinomie den reinen Vernunft siebter Abschnitt: Kritischer Entscheidung des kosmologischen Streites", p. 531 şi urm.

11. *Dar un om care lasă realitatea să vorbească...* : Comp. Vincenz Knauer: "Problemele principale ale filosofiei în dezvoltarea ei şi în rezolvarea lor parţială de la Thales şi până la Robert Hamerling". Prelegeri ţinute la Universitatea din Viena, Viena şi Leipzig 1892, p. 136 şi urm., Prelegerea 21, 1. "Izvoarele cunoaşterii": "... Lupul, de exemplu, nu constă din nici un fel de alte componente materiale, ci numai din miei; corporalitatea sa materială se construieşte din carne de miel asimilată; dar lupul tot nu devine miel, chiar dacă toată viaţa sa nu mănâncă decât miei. Ceea ce, deci, face ca el să fie lup, trebuie că este, bineînţeles, altceva decât δλη, materia accesibilă simţurilor fizice, şi anume, aceasta nu poate şi nu trebuie să fie, ce-i drept, un lucru gândit, cu toate că e accesibil numai gândirii, nu simţului, ci ceva activ, deci, real, ceva foarte real."

12. *Arthur Schopenhauer*, 1788-1866, filosof. "Lumea ca voinţă şi reprezentare", Cartea a 3-a, § 52, "Operele complete ale lui Schopenhauer", editate şi prefaţate de Rudolf Steiner, Stuttgart, fără an, vol. 3, p. 105 şi urm., p. 108: "Căci muzica este o obiectivare atât de *nemijlocită* şi o copie a întregii *voinţe*, cum e lumea însăşi, ba chiar cum sunt ideile, a căror apariţie multiplicată constituie lumea lucrurilor individuale. Muzica nu este, aşadar, în nici un caz, ca şi celelalte arte, copia ideilor; ci e *copie a voinţei înseşi*, a cărei formă obiectivă sunt şi ideile: de aceea efectul muzicii e cu atât mai puternic şi mai pătrunzător decât acela al celorlalte arte: fiindcă acestea vorbesc numai de umbră, pe când ea, despre fiinţă..."

13. *Întreaga plantă este, de fapt, o frunză transformată*: Vezi Goethe: "Metamorfoza plantelor", în Goethe: ***Scrieri de ştiinţe ale naturii***, editate şi comentate de Rudolf Steiner, în "Literatura Naţională Germană" a lui Kürschner, 5 volume, 1884-1897, reeditat la Dornach 1975, GA 1a-e, vol. 1, p. 17 şi urm. şi Rudolf Steiner, "Introduceri", în acelaşi volum, p. XVII şi urm.

14. *când laringele va fi total transformat*: Vezi explicaţiile în continuare în Conferinţa a 6-a a acestui volum. Rudolf Steiner a vorbit despre acestea, printre altele, şi în cicluruile ***Teosofia rosicrucianului*** (14 Conferinţe, München 1905), GA 99, Conferinţa din 5 iunie, şi "Teosofie şi rosicrucianism" (14 Conferinţe, Kassel 1907, în: ***Evoluţia omenirii şi cunoaşterea lui Christos*** (22 Conferinţe, Kassel şi Basel 1907), GA 100, Conferinţa din 28 şi 29 iunie.

15. *Ochii voştri se vor deschide...* : 1 Moise, 3, 5.

16. *El ar trebui să simtă activitatea ochiului ca atare*: Comp. referitor la istoria dezvoltării celor douăsprezece simţuri şi descrierea făcută de Rudolf Steiner în: ***Istorie cosmică şi istorie umană***, vol. 1: "Das Rätsel des Menschen. Die geistigen Hintergründe der menschlichen Geschichte" (15 Conferinţe, Dornach 1916), GA 170, Cong 14.

17. *Dr. Carl Unger*, 1878-1929, membru în conducerea Societăţii Antroposofice şi discipol al lui Rudolf Steiner. Vezi în special: "Anatomia conştienţei filosofice" (1916-1921) şi "Învăţăturile fundamentale ale antroposofiei" (1910-1911), în "Scrieri", vol. 1, Stuttgart 1964.

18. *La Karlsruhe, eu am atras atenţia*: Rudolf Steiner: ***De la Iisus la Christos*** (11 Conferinţe, Karlsruhe 1911), GA 131.

19. *ierarhiilor ce urmează una după alta*: Vezi Rudolf Steiner: ***Ştiinţa ocultă în rezumat*** (1910), EC 13, capitolul: Evoluţia lumii şi a omului.

20. *sângele, care, şi din acest punct de vedere, este un "suc cu totul deosebit"*: Propoziţia "Sângele este un suc cu totul deosebit" e pusă de Goethe în gura lui Mefistofel în "Faust", Partea 1, Camera de studiu, versul 1740. Vezi şi conferinţa lui Rudolf Steiner din 25 octombrie 1906: "Sângele este un suc cu totul deosebit", Ediţie separată, Dornach, conţinută în: ***Cunoaşterea suprasensibilului în epoca noastră şi importanţa sa pentru viaţa actuală*** (13 Conferinţe, Berlin şi Köln, 1906/1907), GA 55.

21. *ca Faust să-i semneze contractul cu sângele său*: Vezi Goethe: "Faust", Partea 1, Camera de studiu, versurile 1737-1740.

22. *ciclul de la München despre Geneză*: Rudolf Steiner: ***Misterele istoriei biblice a creaţiei*** (11 Conferinţe, München 1910), GA 122.

23. *puterea lor vindecătoare şi regeneratoare* (a metalelor): Vezi şi Rudolf Steiner: ***Conştienţa iniţiatului. Căile adevărate şi căile false ale cercetării spirituale*** (11 Conferinţe, Torquay 1924), GA 243.

24. *vedem că unii naturalişti consideră că plantele ... sunt pătrunse de suflet*: Vezi, de exemplu, Gustav Theodor Fechner: "Nanna sau despre viaţa sufletească a plantelor" (Leipzig 1848). – Raoul Francé: "Viaţa sufletească a plantelor" (Stuttgart 1905).

25. *cum Mefistofel îl conduce pe Faust în împărăţia Mumelor*: vezi Goethe, "Faust", Partea a II-a, Actul 1, Galeria întunecoasă, versurile 6211 şi urm.

26. *Darwin ... lupta pentru existenţă*: Charles Darwin, 1809-1882, naturalist englez, medic, botanist şi geolog. Vezi opera sa principală: "On the Origin of Species by means of Natural Selection; or the Preservation of Favored Races in the Struggle for Life", Londra 1859.

27. *unui proces mai vechi de expiraţie spirituală un proces de inspirare a substanţelor spirituale*: Vezi şi Conferinţa lui Rudolf Steiner din 13 ianuarie 1924, în: "Mysterienstätten des Mittelalters. Rosenkreutzertum und modernes Einweihungsprinzip. Das Osterfest als ein Stück Mysteriengeschichte der Menschheit" (10 Conferinţe, Dornach 1924), GA 233a.

28. *Thales*, aprox. 625-545. Vezi şi Rudolf Steiner: ***Enigmele filosofiei prezentate în istoria lor în rezumat*** (1914), GA 18.

29. *dar în interior străluceşte lumina clară*: Vezi Goethe: "Faust", Partea a 2-a, Actul 5, Miezul nopţii, versul 11.500.

Rudolf Steiner

LUMEA SIMŢURILOR ŞI LUMEA SPIRITULUI

GA 134

RUDOLF STEINER
DESPRE STENOGRAMELE CONFERINŢELOR SALE

Din autobiografia lui Rudolf Steiner
Cursul vieţii mele *(cap. 35, 1925)*

Rezultatul activităţii mele antroposofice a devenit disponibil sub două forme; în primul rând cărţile mele făcute publice pentru întreaga lume, în al doilea rând un mare număr de cursuri concepute iniţial doar ca tipărituri particulare, şi care urmau să fie vândute numai membrilor Societăţii Teosofice (mai târziu Antroposofice). Acestea erau stenogramele mai mult sau mai puţin bine făcute asupra conferinţelor şi care – din pricina lipsei de timp – nu au mai fost corectate de mine. Eu aş fi preferat ca cele rostite oral să rămână cuvânt rostit. Insă membrii voiau tipărirea privată a cursurilor. Si aşa au luat ele fiinţă. Dacă aş fi avut timp să le corectez, nu ar mai fi fost nevoie de la început de restricţia "numai pentru membri". Actualmente, nu mai este valabilă de mai bine de un an.

Aici, în "Cursul vieţii mele", este necesar să spun, înainte de toate, cum se leagă cele două: cărţile mele publice şi tipăriturile particulare, în ceea ce am elaborat ca antroposofie.

Cel care vrea să înţeleagă lupta lăuntrică şi eforturile depuse de mine în vederea promovării antroposofiei în conştienţa prezentului, acela trebuie să o facă pe baza scrierilor publicate. In acestea am supus analizei tot ceea ce există drept străduanie de cunoaştere de-a lungul timpurilor. Acolo am expus ceea ce mi s-a confirmat mereu în contemplarea spirituală, ceea ce a devenit – desigur în multe privinţe într-o formă imperfectă – edificiul antroposofiei.

Pe lângă această cerinţă de a întemeia antroposofia, şi legat de aceasta, de a sluji numai celor ce rezultă când ai de transmis lumii actuale de cultură în general comunicări din lumea spirituală, s-a adăugat şi aceea de a veni întru totul în întâmpinarea a ceea ce s-a instituit ca necesitate sufletească în membrii Societăţii, ca o dorinţă înspre spiritual.

Înainte de toate exista puternica înclinaţie de a solicita expunerea Evangheliilor şi în general conţinutul Bibliei în acea lumină care s-a dovedit a fi antroposofică. Voiau să asculte comunicări asupra acestor revelaţii date omenirii. Pe când se ţineau cicluri de conferinţe interne în sensul acestei cerinţe, a mai apărut încă ceva. La aceste conferinţe participau numai membrii. Ei erau familiarizaţi cu comunicările de început ale antroposofiei. Li se putea vorbi întocmai ca unor avansaţi în domeniul antroposofiei. Conţinutul acestor conferinţe interne era astfel redat cum nu ar fi putut fi în lucrările destinate publicării.

In aceste cercuri restrânse puteam vorbi într-un mod pe care ar fi trebuit sa-l configurez cu totul altfel dacă lucrurile ar fi fost de la început destinate expunerii publice.

Astfel încât cele două: scrierile publice şi cele private au în realitate două provenienţe diferite. Scrierile publicate sunt rezultatul a ceea ce au constituit propriile mele căutări şi eforturi; în tipăriturile particulare se află şi căutările şi eforturile Societăţii. Căci ascultam reverberaţia vieţii sufleteşti a membrilor şi, într-o vie convieţuire cu ea, se năştea conţinutul conferinţelor.

Nicăieri nu s-a afirmat, nici în cea mai mică măsură, ceva care să nu fie cel mai pur rezultat al antroposofiei ce se întemeia. Nu poate fi vorba de nici o concesie făcută prejudecăţilor sau presentimentelor membrilor Societăţii. Cel care citeşte aceste tipărituri particulare le poate lua în cel mai deplin sens drept ceea ce are de spus antroposofia. De aceea am putut, fără nici o ezitare, când solicitările în această privinţă au devenit prea insistente, să renunţăm la măsura de a răspândi aceste tipărituri numai în cercul membrilor Societăţii. Totuşi, trebuie luat în considerare faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există greşeli.

Bine înţeles, dreptul de a emite o judecată asupra conţinutului acestor tipărituri particulare poate fi recunoscut numai aceluia care a îndeplinit condiţiile prealabile ale unei astfel de judecăţi. Si pentru majoritatea acestor tipărituri, această condiţie este cel puţin cunoaşterea antroposofică a omului, a cosmosului, în măsura în care fiinţa sa este expusă în antroposofie, şi a ceea ce se găseşte drept "istorie antroposofică" în comunicările primite din lumea spirituală.

Corecturi

RUDOLF STEINER – VIAŢA ŞI OPERA

Opera pe care Rudolf Steiner a lăsat-o în urma sa ar putea să stea fără egal, în ceea ce priveşte conţinutul şi întinderea, în cadrul culturii lumii. Scrierile sale – operele şi eseurile – formează temelia pentru ceea ce, pe parcursul vieţii, a prezentat auditorilor săi, în conferinţe şi cursuri, ca „ştiinţă spirituală orientată antroposofic" sub aspecte mereu noi. Cea mai mare parte a celor aproape 6 000 de conferinţe s-a păstrat în formă de stenograme. Pe lângă activitatea de conferenţiar, el a desfăşurat o bogată activitate artistică, ce a atins punctul culminant în realizarea construcţiei primului Goetheanum. S-a păstrat un mare număr de eboşe şi schiţe făcute de el, de lucrări plastice, arhitectonice, de pictură, care, prin impulsurile date pentru înnoirea multor domenii ale vieţii, încep să dobândească o tot mai mare consideraţie în prezent.

Din 1956, prin „Administraţia moştenirii Rudolf Steiner", se lucrează la „Ediţia Completă Rudolf Steiner" („Rudolf Steiner Gesamtausgabe") (GA – n. t.) care va conţine aproximativ 350 de volume. În primele două secţiuni apar operele *scrise* şi cele sub formă de *conferinţe*; în a treia secţiune este publicată, în formă adecvată, *opera artistică*.

O privire de ansamblu sistematică asupra operei integrale este dată în lucrarea: „Rudolf Steiner. Opera literară şi artistică. O privire de ansamblu bibliografică", la care se referă numerotarea volumelor. Catalogul „Editurii Rudolf Steiner" oferă informaţii asupra situaţiei fiecărui volum publicat.

BIOGRAFIE CRONOLOGICĂ A LUI RUDOLF STEINER

(Împreună cu un sinoptic al lucrărilor scrise)

1861	La 27 februarie se naşte Rudolf Steiner la Kraljevec (pe atunci Austro-Ungaria, în prezent Jugoslavia) ca fiu al unui funcţionar al căilor ferate austrice. Părinţii săi sunt originari din Austria de Jos. Îşi petrece copilăria şi tinereţea în diferite locuri din Austria.
1872	Frecventează Şcoala reală din Wiener-Neustadt până la bacalaureatul din 1879.
1879	Studiază la Şcoala tehnică din Viena: matematică şi ştiinţele naturii, în acelaşi timp literatură, filosofie şi istorie. Studiu fundamental al lui Goethe.
1882	Prima activitate de scriitor.
1882-1897	Editare a scrierilor de ştiinţele naturii ale lui Goethe în „Deutsche National-Literatur" a lui Kürschner, cinci volume (GA 1 a-e). O ediţie independentă a „Introducerilor" a apărut în 1925 sub titlul *Scrierile lui Goethe de ştiinţe ale naturii* (GA 1)
1884-1890	Profesor particular la o familie vieneză.
1886	Chemat să conlucreze la ediţia marea „Ediţie Sophie" a operelor lui Goethe. *Linii fundamentale ale unei teorii a cunoaşterii în concepţia goetheană despre lume*cu privire îndeosebi asupra lui Schiller (GA 2)
1888	Editează „Săptămânalul german", Viena (eseuri în GA 31). Prelegere la Uniunea Goethe din Viena: Goethe ca părinte al unei noi estetici. (GA 30)
1890-1897	Weimar. Colaborare la arhiva Schiller şi Goethe. Editor al scrierilor de ştiinţe ale naturii ale lui Goethe.
1891	Numirea ca doctor în filosofie la Universitatea din Rostock. În 1892 apare o altă dizertaţie: *Adevăr şi ştiinţă. Prolog al unei „Filosofii a libertăţii"* (GA 3)
1894	*Filosofia libertăţii. Trăsături fundamentale ale unei concepţii moderne despre lume. Rezultate de observaţie sufletească după metoda ştiinţelor naturii.* (GA 4)
1895	*Friedrich Nietzsche. Un luptător împotriva timpului său*. (GA 5).
1897	*Concepţia despre lume a lui Goethe*. (GA 6) Mutarea la Berlin. Editarea „Magazinului pentru literatură" şi a „Foilor pentru dramaturgie" împreună cu O. E. Hartleben (eseuri în GA 29 până 32). Activează în „Societatea literară liberă", „Societatea dramatică liberă", în Uniunea „Giordano Bruno", în cercul „Celor ce vin" ş.a.
1899-1904	Activitate pedagogică la „Şcoala muncitorilor" din Berlin, fondată de W. Liebknecht.
1900-1901	*Concepţii despre lume şi viaţă în secolul al 19-lea* extinsă în 1914 la: *Enigmele filosofiei* (GA 18). Începutul activităţii de prelegeri antroposofice la invitaţia Societăţii Teosofice din Berlin. *Mistica la începutul noii vremi spirituale* (GA 7)
1902-1912	Constituirea antroposofiei. Activitate publică de conferinţe în Berlin şi călătorii lungi pentru prelegeri în întreaga Europă. Marie von Sivers (din 1914 Marie Steiner) devine colaboratoarea sa permanentă.
1902	*Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii*. (GA 8)
1903	Fondarea şi editarea revistei „Luzifer", mai târziu „Lucifer-Gnosis" (Art. în GA 34)
1904	*Teosofie. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi a menirii omului*. (GA 9)
1904-1905	*Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?* (GA 10) *Din cronica Akasha* (GA 11). *Treptele cunoaşterii superioare* (GA 12).
1910	*Ştiinţa ocultă în rezumat* (GA 13)
1910-1913	În München are loc premiera a *Patru drame misterii*: *Poarta iniţierii*, *Încercarea sufletului*, *Păzitorul Pragului*, *Trezirea sufletelor*. (GA 14).
1911	*Conducerea spirituală a omului şi a omenirii* (GA 15).
1912	*Calendar antroposofic al sufletului. Rostiri săptămânale* (GA 40 şi ediţii independente). *O cale spre autocunoaşterea omului* (GA 16).
1913	Separarea de societatea teosofică şi fondarea celei antroposofice. *Pragul lumii spirituale* (GA 17)
1913-1923	Construirea primului Goetheanum la Dornach/Elveţia, construcţie realizată din lemn, cu dublă cupolă.
1914-1923	Dornach şi Berlin. În prelegeri şi cursuri de-a a lungul Europei, Rudolf Steiner transmite impulsuri pentru înnoire în multe domenii: artă, pedagogie, ştiinţele naturii, viaţă socială, medicină, teologie. Perfecţionare a noii arte a mişcării, „Euritmia", inaugurată în 1912.
1914	*Enigmele filosofiei în istoria lor, prezentate în general* (GA 18)
1916-1918	*Despre enigma omenească* (GA 20). *Despre enigme sufleteşti* (GA 21). *Geniul spiritual lui Goethe în relevarea sa prin „Faust" şi prin „Basmul despre şarpele verde şi frumosul Crin"* (GA 22).
1919	Rudolf Steiner susţine idea unei „Tripartiţii a organismului social" în eseuri şi prelegeri, mai ales în spaţiul german de sud. *Puncte centrale ale problemei sociale în necesităţile vieţii prezente şi viitoare* (GA 23). *Eseuri despre tripartiţia organismului social* (GA 24). Toamna, este fondată la Stuttgart „Şcoala liberă Waldorf", pe care Rudolf Steiner o conduce până la sfârşitul vieţii sale.
1920	Începând cu primul curs al şcolii superioare antroposofice, au loc de acum în permanenţă activităţi artistice şi prelegeri în Goetheanum-ul încă neterminat.
1921	Fondarea săptămânalului „Das Goetheanum" cu eseuri regulate şi contribuţii ale lui Rudolf Steiner (în GA 36).
1922	*Cosmologie, religie şi filosofie* (GA 25). În noaptea de Anul Nou 1922/1923 construcţia Goetheanum-ului este nimicită printr-un incendiu. În anii următori Rudolf Steiner poate face doar un prim model exterior pentru o nouă construcţie concepută din beton.
1923	Activitate neîntreruptă de conferenţiar, combinată cu călătorii. De Crăciun se reînfiinţează „Societatea antroposofică" sub numele de „Societatea antroposofică generală" sub conducerea lui Rudolf Steiner.
1923-1925	Rudolf Steiner scrie în foiletoane săptămânale autobiografia sa, *Cursul vieţii mele* (GA 28), care a rămas neterminată, precum şi *Teze antroposofice* (GA 26), şi conlucrează cu Ita Wegman la cartea *Fundamente pentru o extindere a artei vindecării prin cunoştinţe de ştiinţă spirituală* (GA 27).
1924	Intensificare a activităţii de conferenţiar. Pe lângă aceasta, numeroase cursuri profesionale. Ultimele călătorii de prelegeri în Europa. La 28 septembrie ultima adresare făcută membrilor. Începutul şederii, bolnav, la pat.
1925	La 30 martie Rudolf Steiner moare la Dornach.

Corecturi

EDIŢIA OPERELOR COMPLETE ALE LUI RUDOLF STEINER

Alcătuită după: Rudolf Steiner – Opera literară şi artistică.
O privire de ansamblu bibliografică
(Numărul bibliografic, *cursiv* în paranteze)

A. SCRIERI

I. Opere (GA1-28)

Scrierile goetheene de ştiinţe ale naturii, editate şi comentate de R. Steiner, 5 volume, 1883-97, ediţie nouă 1975 (*GA 1a-e*); ediţie separată a Introducerilor, 1925 (*GA 1*)
Linii fundamentale ale unei teorii a cunoaşterii în concepţia goetheană despre lume,1886 (*GA 2*)
Adevăr şi ştiinţă. Preludiul unei „Filosofii a libertăţii", 1892 (*GA 3*)
Filosofia libertăţii. Trăsături fundamentale ale unei concepţii moderne despre lume, 1894 (*GA 4*)
Friedrich Nietzsche, un luptător împotriva timpului său, 1895 (*GA 5*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Mistica la începuturile vieţii spirituale contemporane şi legătura ei cu concepţia modernă despre lume, 1901 (*GA 7*)
Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii, 1902 (*GA 8*)
Teosofie. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi menirea omului, 1904 (GA 9)
Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare? 1904-05 (*GA 10*)
Din Cronica Akasha, 1904-08 (*GA 11*)
Treptele cunoaşterii superioare, 1905-08 (*GA 12*)
Ştiinţa ocultă în rezumat, 1910 (*GA 13*)
Patru drame-misterii, 1910-13 (*GA 14*)
Conducerea spirituală a omului şi a omenirii, 1911 (*GA 15*)
Calendar sufletesc antroposofic, 1912 (în *GA 40*)
Un drum către cunoaşterea de sine a omului, 1912 (*GA 16*)
Pragul lumii spirituale, 1913 (*GA 17*)
Enigmele filozofiei – O expunere schiţată a istoriei acestora, 1914 (*GA 18*)
Despre enigma omenească, 1916 (*GA 20*)
Despre enigme sufleteşti, 1917 (*GA 21*)
Spiritualitatea lui Goethe manifestată în „Faust" şi în basmul „Despre Şarpele verde şi frumoasa floare de crin", 1918 (*GA 22*)
Puncte centrale ale problemei sociale în necesităţile vieţii prezente şi din viitor, 1919 (*GA 23*)
Articole asupra structurii tripartite a organismului social şi asupra situaţiei momentului, 1915-21 (*GA 24*)
Cosmologie, religie şi filosofie, 1922 (*GA 25*)
Teze antroposofice, 1924-25 (*GA 26*)
Fundamente pentru extinderea artei vindecării pe baza cunoştinţelor ştiinţei spirituale, 1925. De Dr. Rudolf Steiner şi Dr. med. Ita Wegman (*GA 27*)
Viaţa mea, 1923-25 (*GA 28*)

II. Articole (GA 29-37)

Articole referitoare la dramaturgie 1889-1901 (*GA 29*)
Fundamente metodice ale antroposofiei 1884-1901 (*GA 30*)
Articole referitoare la cultură şi istorie 1887-1901 (*GA 31*)
Articole referitoare la literatură 1886-1902 (*GA 32*)
Biografii şi schiţe biografice 1894-1905 (*GA 33*)
Articole din „Lucifer-Gnosis" 1903-1908 (*GA 34*)
Filosofie şi antroposofie 1904-1918 (*GA 35*)
Articole din „Das Goetheanum" 1921-1925 (*GA 36*)

III. Publicaţii postume (GA 38-50)

Scrisori – Maxime – Prelucrări pentru scenă – Schiţe pentru cele patru drame-misterii 1910-1913 – Antroposofie. Un fragment din anul 1910 – Schiţe şi fragmente – Din carnetele de note şi de pe foi separate – (*GA 38-47*)

B. CONFERINŢE

B.I. Conferinţe publice (GA 51-89)

Cicluri de conferinţe publice la Berlin, 1903/1904 până în 1917/18 (*GA 51-67*)
Cicluri de conferinţe şi cursuri la şcoli superioare, în alte locuri din Europa 1906-1924 (*GA 68-84*)

B.II. Conferinţe ţinute în faţa membrilor Societăţii Antroposofice (90-270)

Conferinţe şi cicluri de conferinţe cu conţinut general-antroposofic – Christologie şi comentarii ale Evangheliilor – Cunoaşterea spiritual-ştiinţifică a omului – Istorie cosmică şi istorie umană – Fundalul spiritual al problemei sociale – Omul în legătura sa cu Cosmosul – Consideraţii asupra karmei – (*GA 91-244*)
Conferinţe şi scrieri referitoare la istoria mişcării antroposofice şi a Societăţii Antroposofice (*GA 251-263*)

B.III. Conferinţe şi cursuri asupra unor domenii particulare ale vieţii (GA 271-354)

Conferinţe despre artă: Arta în general – Euritmie – Arta vorbirii şi arta dramatică – Muzică – Arte plastice – Istoria artei (*GA 271-292*)
Conferinţe referitoare la educaţie (*GA 293-311*)
Conferinţe referitoare la medicină (*GA 312-319*)
Conferinţe referitoare la ştiinţele naturii (*GA 320-327*)
Conferinţe referitoare la viaţa socială şi tripartiţia organismului social (*GA 328-341*)
Conferinţe pentru preoţii comunităţii creştine (*GA 342-346*)
Conferinţe pentru muncitorii care lucrau la construcţia Goetheanumului (*GA 347-354*)

C. OPERA ARTISTICĂ

Reproduceri ale schiţelor grafice şi a celor pictate de Rudolf Steiner, în albume sau foi separate: Schiţe pentru pictura primului Goetheanum – Schiţe pentru exersarea picturii – Placate cu programul reprezentaţiilor de euritmie – Forme pentru euritmie – Schiţe pentru figurile de euritmie – Desene la tablă din timpul conferinţelor, ş. a. *(GA K 12-58)*

Fiecare volum poate fi obţinut separat.
Volumele din Operele Complete sunt alcătuite unitar în cadrul fiecărei grupe.